

קול התאחדותנו

יו"ר ע"י התאחדות האגרכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרו דרגו הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום

שש ומדוושן עונג, ישב לו הארי במאורתו, על אשר עלה בידו למרוף שלל כבד, וללא הבחנה התחיל לדרום ולאכול ולהשקיט רעבונו, אמנם תאני ואני נהייתה במחיצתו כאשר עצם גדול נתקע בגרונו, ואין לאל ידו ולגוריו להוציא העצם מגרונו, והוא התפתל ביסוריו, וכאשר הרגיש שעוד זמן קט הוא נחנק למות, אמר להכריז לכל בעלי החיים: שמי שיבוא לעזרתו ויוציא העצם מגרונו, הוא ישלם לו שכרו ולא יחסך ממנו מאומה.

רחיה כאשר קול ההכרזה הדהד למרחקים נתקבצו כל החיות והעופות לבוא להושיעו, כדי לזכות בשכר המובטח מאת מלכם, והנה הגיע עוף עם פה ארוך ודק מאוד, הכנים את ראשו ללוע הארי, והוציא את העצם ברב הצלחה, והארי נשם לרווחה.

והעוף הנ"ל תיאר לעצמו ששכרו יקרה מפנינים, אמנם לתדהמתו סירב לו הארי ליתן מאומה, ואמר לו זה לבד שתוכל לפרסם שהכנסת ראשך בלוע הארי, ויצאת בשלום בלי פגע זה לבד שכר גדול מאוד ודי לך בזה.

הנמשל עפ"י משל זה מבאר במדרש דברי אבימלך מלך פלשתים ועבדיו ליצחק אבינו: "אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום", דלכאורה תקשי מה הטוב שעשו עמו הרי סוכ"ם לא עשו עמו שום טובה רק שלא הרגו אותו, אולם לפי המשל מובן דהטובה גדולה שעשינו לך היא שהיית אצלינו ויצאת בשלום, יכולנו להזיק לך מאוד ולא עשינו זאת, זו היא מובתם של אותם פלשתים.

מכאן ניתן ללמוד על יחסם של הגויים במשך כל הדורות לעם ישראל, עצם העובדה שהם לא נוגעים בישראל לרעה נחשבת בעיניהם כעשיית טובה, עם ישראל הוא ככבשה בין שבעים זאבים והללו רוצים תמיד למרוף אותה ורק ה' הוא המציל את עם ישראל מידם.

ובפרט בזמנינו מה מאוד נתוודע האמת לאמיתו, כאשר תוחלת הכופרים כאן נכזבה, ובעוונת"ר האמת טפחה על פנינו והמציאות מרה כלענה, שכל הסברות כרסיות ותקות שווא שתלו בבני ישמעאל הרוצחים כחלום יעוף ורק הקב"ה יצילנו מידם.

תוכן הענינים

- א. לךח טוב.....
- ב. תורה ותפילה.....
- ג. דבש תפלים - לקישות תפלים.....
- ד. קדושי יצ"ו.....
- ה. גשפני צדיקים - לישן הכלים.....
- ו. פרפראות לחכמה - דורש טוב.....
- ז. פנית יקרת.....
- ח. לשבת הסת"ם.....
- ט. לוח ההילולא.....
- י. דבר בעד.....
- יא. נועם שבת.....
- יב. פשוטות פלכים.....
- יג. דברי הקדוש.....

לשמך בכל עת

מינה לא תזיץ

צו יעדע צייט א ישועה

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר והסידות נאמרים

בין צנון וחזרת דרכי לאלו של אנטונינוס. ההבדל בין עבודת האכילה כראוי, לשפלות האכילה בתאוה

ויאמר ה' לה שני גוים כבטנד. פירש"י: "גוים כתיב, אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת" וכו'. יש לרמוז בדבריו הקדושים על פי מאמר הו"ל (ברכות נה) דעכשיו בזמן הזה שולחנו של אדם מכפר, והפירוש, דהנה דרך הצדיקים ההולכים בתורת ה', ואינם רודפים אחר התאוות, ואינם אוכלים רק מה שצריך להם מההכרח לקיום גופם לעבודת השי"ת, ממילא באכלם על שולחנם המה מושכים את ידם אף באמצע אכילתם, ואף שהיצר בווער להסיתם ולעשות להם חשק לאחה דבר טוב מהמאכל או מהמשקה הערב יותר, הם מצננים את יצרם שלא לאכול ולשתות עוד, ואדרבה, דואגים וחוזרים בתשובה על אשר כבר אכלו, פן ואולי אכלו או שתו יותר מכדי קיום גופם. וזה: צנון וחזרת, לשון צינון וחזרה שמצננים את יצרם וחוזרים בתשובה על אשר עשו. לא כן הרשעים, שאף אם יודמן להם שעשו איזה מצוה בהתלהבות וחשק גדול, אבל אח"כ ע"י תאוות האכילה ושתיה מצננים עצמם וחוזרים מהתלהבות זה מהמת תאוותם ההבל. והן אצל הצדיקים והן אצל הרשעים יוצדק הצינון והחזרת. וק"ל".

מאור ושמש

'ראו ראינו', שע"י ראיית צדיק נפקחין עיני השכל

ויאמר ראו ראינו כי היה ה' עמך וגו'. הנה, כשאדם מסתכל בצדיק, ניתוסף בהירות על האדם, שעל זה אמרו החכמים ז"ל (ראה טו) 'חייב אדם להקביל פני רבו ברגל' וזהו שכתב כאן: 'ראו ראינו' כפל לשון, כלומר על ידי ראייה שלד, שראינו אותך, ניתוסף לנו ראייה אחרת, שבהסתכלותינו בזיו קדושתך, האיר עין שכלותינו ובהירות גדול ניתוסף לנו. ולזה גמר אומר הכתוב: 'כי היה ה' עמך, שהשראת שכינה עליך, וזה האיר עין שכלינו, שהסתכלנו באדם קדוש שקדושת ה' עליו, ומהמת זה באנו לדבק בך, בהרגשתנו צדקותיך.

קדושת לוי

כל צדיק משפיע כפי צורך הדרך ובחינתו

ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד. וישב יצחק ויחפור את בארת המים אשר הפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להם אביו. "הנה ידוע שאברהם אבינו ע"ה היה עבודתו בבחינת חסד ואהבה, ויצחק אבינו ע"ה בבחינת גבורה ויראה וכאשר נסתלק אברהם אבינו ע"ה ובנו יצחק אבינו ע"ה התחיל להנהיג את בני דורו, אמרו לו: לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד,

היינו שדרך עבודתך הוא בחינת גבורה ועצמות. שאין זה דרך אביך הקדוש. אך האמת הוא כי אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד (סנהדרין פטא), אבל הכל עולה בקנה אחד, כל אחד מהם כוונתו ומוגמתו רק לעבוד ה' אלוקי צבאות, ולהורות לאנשי דורו דרכי התורה והעבודה. וזה: וישב יצחק ויחפור את בארות המים, היינו דרכי וצנורי הקדושה העליונה, אשר הפרו בימי אברהם אביו, שגם אביו הקדוש הלך בדרכים הקדושים הללו. ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם, היינו שהם אמרו שיצחק נטה לדרך אחרת וסתם מעיינות הקדושה שפתח אביו הקדוש על כן כתיב: ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להם אביו, היינו שכעת נגלה לכל העולם כי שקר בפי האומרים כן, כי הכל עולה בקנה אחד, ודרכיו הקדושים המה מתאחים ומתאימים יחד לדרכי אביו הקדוש".

דברי יחזקאל
ויעד"ז מתאמרא משמיה הרה"ק מקאצק זצ"ל, בעיניו הנפש אשר עשו בחרן, אשר לא נמצא מהם מוזכר אח"כ בתורה, והענין הוא כי היו תלמידיו של אברהם אבינו, וכשכא יצחק אמרו שהם היו דבקים בהנהגת אבינו ואינם יכולים לקבל הנהגתו שהוא פחות לערך אביו, ודין גרמא אשר משך הזמן לא נשאר זכר מהם בתורה וד"ל

הנלווים אל הצדיק זוכים למידת יראת שמים

והסובר שהוא כח עצמו, יראה בהפרדו ממנו שאינו כן

ויאמר אליהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם. ויאמרו ראו ראינו כי היה ה' עמך. ממעלות הצדיקים הוא אשר כל הנלווים אליהם זוכים לבא למדת היראה. 'ידבר זה ניכר וידוע לכל מביני' ההבדל כאשר נפטרים ממנו והלכו להם, חסר מהם בחינת היראה שהיה להם בהיותם עמו יחד. והנה כי כן כאן בהיותם עם יצחק אבינו, היו סבורים שהם בעצמם הם יראים ושלמים, ואינם צריכין לו, כמו שנראה כן בעיני המון עם, לכך היו מתקוטטים עמו. אבל כשנסע יצחק מהם, אז ראו כי ערומים הם מכל, אז חזרו ובאו אליו אחרי כן.

ולזה כשאמר להם: מדוע באתם עתה אלי, הלא אתם שנאתם אותי ותשלחוני מאתכם, השיבו: עתה ידענו כי מה ש'ראו ראינו' שהיה לנו יראה, כי זה היה ממך 'כי היה ה' עמך' ועל ידך באה לנו היראה הזו, 'וכאשר עשינו עמך רק טוב' (פסוק כט) רצ"ל, עמך ובזכותך וכוונתך עשינו רק טוב, אבל עתה כאשר שלחנו אותך חסרנו כל אלה, לכן: 'אתה עתה היה ברוך ה' ושתהיה לנו לצדיק ומורה דרך, ונהיה נלווים עמך כמו אז ומקדם, זיעש להם משתה ויאכלו וישתו' (פסוק ל) כמו דרך הצדיקים, שאוכלים עמו ושואבים רוח הקדושה ממנו".

תפארת שלמה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאפץ ידים גבוהות איתנים
בתורה והפילה עמודי עולמים
הצרכים היוזק כל הימים

תורה

תם בטבעו, אם יתמיד בתורה יצליח יותר מכמה הריפים

ויעקב איש תם יושב אהלים. כתבו המפרשים דאף דה' גזר על אדם שיהיה תם עם כל זה אם יעסוק בתורה ישיו מאוד ותתקיים גזירתו יתב' במילי דעלמא ותם זה יבין בתורה יותר מכמה הריפים. וזשאה"כ ויעקב איש תם כלומר דכן גזר ה' שיהיה תם, אמנם עם כל זה יושב אהלים' הרבה גבולו בתורה דלענין תורה ויר"ש הוא תלוי ביד האדם ובחירתו. וגזירת הבורא שיהיה תם תתקיים אצלו במילי דעלמא בלבד.

פני דוד להחידא

קוב"ה חדי בעסק התורה, אף שאינו לשמה בתחילה

ויאמר יעקב וגו' אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה. יש לרמוז בכאן שילמוד אדם תורה אפילו שלא לשמה" כמאמרם ז"ל (פסחים ג:) כי התורה והמצוות הם מטעמים כביכול להקב"ה אינו שבשמים. וזהו שאמר: מטעמים לאביך כאשר אהב וגו', בעבור אשר יברכך וגו', אף שיהיה הדבר בשקר, כמו שהיה כאן הענין בשקר, כיון שכוננת יצחק היה לברך את עשו, ויעקב לקחם בערמה, כן לימוד אפילו שלבו עדיין מלא ערמונות ולא בא עדיין אל האמת הברור. ואמר: אולי ימושני על דרך שפירש הרב מלובלין מה שאמרו ז"ל (עירובין יג:) 'ימושמש במעשיו כו' ואמרי לה יפשפש

במעשיו, פירוש שימושמש אפילו במעשיו הטובים אם נעשו בלא פניות, ואם נעשו על צד היותר טוב, על דרך שהאדם ממושמש בגד משי אם הוא טוב מאוד אם לא. וזה שאמר: אולי ימושני אבי שבשמים ויראה שהלימוד והמצוות בשקר, והבאתי ח"ו עלי קללה. והשיבה: עלי קללתך בני ולך קח לי. כי ילמוד אפילו שלא לשמה, 'וקוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא', ולוקח 'בגדי עשו החמודות' שלומד בחדרה ותאוה שיקרא רב.

זרע קודש

העוסק בתורה אי"צ ל"ש מלאכות, דט"ל תורה מחייהו

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ וגו'. יש לפרש בזה על דרך (כתובות ק"א:) 'כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו ושמעתי מאא"ז זללה"ה כי יש ל"ש מלאכות שהם לצורך היות וקיום האדם אך כשעוסק בתורה אינו צריך ל"ש מלאכות גשמיות כי הטל תורה מחייהו, ויש לומר שלכך נקרא התלמיד חכם שעוסק בתורה בחינת שבת כיון שהוא שובת מן הל"ש מלאכות ואינו צריך להם כי טל תורה מחייהו, וזה יש לומר שמרמוז הפסוק בברכתו של יעקב ויתן לך האלקים מטל השמים' וגו' היינו שלא תצטרך לט"ל מלאכות הגשמיים רק יתן לך את כל מטל השמים דלעילא וקל להבין.

הגל מנחה אפרים

תפילה

כח התפילה בהכנעה ולב נשבר

ויעתר יצחק לה' וגו', ופירש"י שאינה דומה תפילת צדיק בן צדיק כו'. שמעתי בשם גאון אחד שהפ"י כך, דהנה יש לדקדק בפירש"י שהול"ל איפכא שאינו דומה תפלת צדיק בן רשע לתפילת צדיק בן צדיק, אך הנה אי' בגמ' במעשה שירד רבי עקיבא לפני התיבה ואמר אינו מלכנו ונענה כו' ואחר שאחרים התפללו לפניו ולא נענו, לא מפני שזה גדול מזה כו', והטעם כי רבי עקיבא ה' בן גרים ולבו ה' נכנע יותר ולזה נענה, וז"ש בפרשתן ויעתר לו' ה', לו ולא לה', ומתריץ שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת' כו' ר"ל 'שתפלת צדיק בן רשע טוב מתפלת צדיק בן צדיק' כנ"ל, לפיכך לו ולא לה', ר"ל שזה אין צריך לכתוב בהפסוק ויעתר לה' שזה בודאי שהיא נענית רק הרבותא שנענה גם הוא.

צמח ה' לצמי

יצחק התפלל עבור כבוד שמו ית' ועבור כנסת ישראל

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו ויעתר לו ה' וגו'. כי לכאורה נראה שהצדיק הוא בוש להתפלל בדבר שנוגע לעצמו וגו' רק שהדרך של הצדיק להתפלל על ה' כביכול ע"ד מאה"כ 'בכל צרתם לו צר', ועוד שכל מגמותיו של צדיק שיתרבה כבוד שמים כו'. אבל כל כוונתו שיושלם רצון הבורא ב"ה וזהו ויעתר יצחק לה' ר"ל שתפלתו היה בשבילו כביכול לעשות נחת רוח ליוצרו, לנוכח אשתו' כי כוונתו של צדיק להמשיך חסדים לכנסת ישראל היא השכינה הקדושה וזהו נקראת נשמת' כ"ל ח"י אשר דרך שם וישפע כל החסדים וזהו לנב"ח ראשי תיבות נשמת ב"ל ח"י כי נקראת אשתו כידוע, 'כי עקרה היא' כי עקרת הבית היא, ויעתר לו ה' וגו' עיי"ש.

זרע קודש

דבש תמרים

פנינים יקרים, פלאר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצי התמרים

כשדים, הוא אומרו "ואלה תולדות יצחק בן אברהם", בזכות תולדות יצחק שהוא יעקב "אברהם הוליד את יצחק", כי זולת יעקב שהוא תולדות יצחק, כבר היה אברהם נשרף קודם שיליד יצחק.

(וישב לב)

בא אחיך במרמה ויקח ברכתיך. וייל דלכאורה קשה האיך לקח יעקב הברכות שהם טוב עוה"ז והלא שכר מצוה בהא"ע ליכא, אכן ידוע דהוא רק שכר תורה שבכתב, אבל שכר תושבע"פ מה שמוסיפים החכמים מדעתם אף מה שלא נצטוו בפירושו, ע"ז איכא שכר טוב גם בהאי עלמא, ולכך כתיב ויכא לו יין וישת שלא ביקש ממנו שע"י הוספה הזאת יגיע לו שכר בעוה"ז, ולכן בד"ן הוא שיטול שכרו ויברכהו בטוב עוה"ז, והוה כוונת המדרש בא אחיך במרמה ויקח את ברכתיך שאף הברכות שאתה מבקש נתתי לו והיינו טוב עוה"ז ועל אף ששכר מצוה בהא"ע ליכא, אכן הוא בא בחכמת תורתו במה שהוסיף מדעתו, ועי"ז ויקח את ברכתך אותן הברכות שאתה מבקש לו נתתם.

(קדושת יו"ט)

ויתן לך אלהים וגוי. ונראה עפ"י האלשיך לפרש הכתוב אלקים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה, כי לפעמים מדת הרחמים היא תטיב ולפעמים גם מדת שמתהפכת לדין לרחמים, אך אם הטובה באה על ידי מדת הרחמים בלבד לא יתמיד כי אפשר תקטרג מדת הדין, אכן

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי. יש לפרש כי היא חשבה מחמת הרציצה כי ח"ו שניהם רשעים, לכן אמרה בשלמא יצחק מצווה על פו"ר, אבל למה זה אנכי, ועל דרך שמפרשין בן חכם ישמח אב וכן כסול תגת אמ"ן, אמו דייקא, כי האב מאי דמפקדה בעי למיעבד, אבל אם בן כסול למה לה, כי אינה מפקדה על פו"ר, והשיבו לה שני גוים בבטנך זה לרשעו וזה לתומו ואחד צדיק.

(ישמח משה)

ראינו כי הי' עמך וגוי ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך ה'. ונראה לפרש עפ"י מה שאמר חז"ל לא יאמר אדם לחבירו לך בשלום שהרי דוד אמר לאבשלום לך בשלום והלך ונתלה אלא לך לשלום, והטעם כי בשלום משמע שכבר הוא בשלימות גמור ובעודו חי אינו בטוח אם הוא בשלימותו, אמנם על יצחק אבינו היו בטוחים שכבר הוא בשלימות גמור ע"כ אמרו ונשלחך בשלום ומה הבינו כי הי' עמו שהרי אמרו לו לך בשלום ועכ"ז עודני חי ולא נחסר לו מאומה, וז"ש ראה ראינו כי היה הי' עמך ונשלחך בשלום ועכ"ז אתה גם עתה ברוך ה'.

אם הוא בשלימותו, אמנם על יצחק אבינו היו בטוחים שכבר הוא בשלימות גמור ע"כ אמרו ונשלחך בשלום ומה הבינו כי הי' עמו שהרי אמרו לו לך בשלום ועכ"ז עודני חי ולא נחסר לו מאומה, וז"ש ראה ראינו כי היה הי' עמך ונשלחך בשלום ועכ"ז אתה גם עתה ברוך ה'.

(זכרון א'עזר)

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק. ויש לפרש על פי מה דאיתא במדרש בפסוק עה"פ יעקב אשר פדה את אברהם, כי בזכות יעקב ניצול אברהם מכבשן האש, וזולתו כבר היה חי' אברהם נשרף באור

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מ'וקט מספרים, על רבותי'ח'ק עצי התמרים

היה יכול להתפלל 'לנוכה' אשתו, שהיתה מלובשת בבגדי צניעות

ויעתר יצחק לה' לנכה אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותר רבקה אשתו. כששבת פעם רביה"ק ז"ע בעיר סענפעטער בפרשת תולדות, הוכיח בדרשתו בענין צניעות בנדי הנשים, ואמר בתוך דבריו בדרך צחות, שעל כן אמר הסתוב ויעתר יצחק לה' "לנוכה" אשתו, שהיתה אשתו מלובשת בבגדי צניעות, והי' מותר לומר נדה דברים שבקדושה של תורה ותפלה, ודייק רבינו מיד ואמר שאומר דרש זה רק "בדרך צחות", וכוודאי שאין זה שבח וחדושה להאמהות הקדושות, אבל יש בזה לרמוז לעורר לבב העם, שאין לומר שום דבר שבקדושה ננד בגדי פריצות.

ואמר רבינו פעם בדרך מליצה לאחד מתלמידיו שזה פי' הפסוק ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה, דאם הולכין בבגדי פריצות אז אסור לומר דברים שבקדושה ולעשות ברכה נגדה, וע"כ בכדי שנוכל לומר קידוש והבדלה וברכות בבתינו צריכין הבני בית ללבוש בגדי צניעות, ואז נמשך ברכה לתוך הבית, וז"פ הפסוק "ראה" שצריך קודם להיות "ראה" שנוכל לראות, דאם ח"ו הולכים בבגדי פריצות, אז אסור להסתכל וא"א לראות, וצריכין לעצום עין, ורק אם יהיה בחינת "ראה" שימולין לראות ולהסתכל על בני ביתו, אז יומשך לכם ברכה "אנכי נתן לפניכם היום ברכה".

תפארת יואל (ח"ג עמ' ע"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

הלומד רק שידע לענות בהמבחו, הוא איש שדה' סובב הולך ומבטל ימיו. אבל האוהב תורה יושב אהלים כל הימים בניגעה וגדל בתורה

ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אוהלים. שמעתי בשם כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר זי"ע לפרש בדרך צחות, כי יש תלמידים אשר מחמת כי מוח טוב יש להם, המה סומכים עצמם כי יוכלו לרמות את רבם בעת הבחינה בסוף השבוע, ועל כן בכל השבוע המה מבלים זמנם בדברים בטלים להבל וריק רח"ל, ולפני הזמן המה לומדים בהעברה בעלמא שיעורי הישיבה בחפזון ובמרוצה לצאת ידי חובתם, אמנם לימוד כזה אינו אלא באמירה ובהעברה בעלמא ואינו שוה כלום, ולא באלה חלק יעקב. אבל מי שלימודו הוא באמת ואמונה ולא לרמות, הוא מייגע עצמו בכל השבוע בעסק הלימוד מתוך צער ויגיעה, ואינו מבלה ומבטל זמנו להבל וריק, ואינו מש מאהלה של תורה אף רגע אחד. וזה שאמר הכתוב ויהי עשו איש יודע ציד, פירש"י, יודע לצוד ולרמות את אביו בפיו, וכלומר שכל לימודו לא היה אלא מן השפה ולחוץ לרמות את אביו בעת הבחינה, ועל כן היה לו עת זמן ופנאי להיות איש שדה' ולסובב בחוצות ובשווקים, משא"כ יעקב היה איש תם, פירש"י, מי שאינו חריף לרמות קרוי תם, כלומר שלימודו היה באמת ואמונה לשם שמים ולא לרמות ועל כן היה יושב אוהלים, שהיה מייגע את עצמו תמיד על עסק התורה ולא היה מש מאהלה של תורה אף לרגע, עכדה"ק.

עשרת יהושע (פר' תרומה)

המתכסים בחלוקא דרבנן ועיי"ז בכחם להסית ולהדיח, בעסער זאלן זיי זיך אויסטוהן די קאפלעך

ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתנו לך כו' ולכה אפוא מה אעשה בני. איתא במדרש שלעולם הבא כשהקב"ה בא ליפרע מעשו, מה עשו עושה, מתעטף בטליתו, ובא ויושב לו אצל יעקב וכו' (מדרש תנחומא פרשת צו). הו עובדא באתרא קדישא מירון אחר תפילת רביה"ק (בנסיעתו בשנת תרצ"ב לפ"ק) שח רבינו עם אנשי טבריא, והיה שם אחד מהאנשים חשובים, ששאל אם יכול לשאול שאלה מאת רבינו, אבל בתנאי שרבינו לא יקפיד עליו אם יאמר איזה דבר שלא כרצונו, והרכין רבינו את ראשו, כאילו הסכים לכך, והמתין על שאלתו. ואמר בשאלה: הלמאי, שרבינו יוצא בחריפות כל כך נגד כת המזרחי, דהא סוף כל סוף הם שומרי תורה ומצוות ושומרי שבת ותפילין, מילא האנשים החילונים פורקי עול, עליהם יכולים לדבר נגדם כמה שרוצה, אבל על המזרחי אף על פי שהם נתפסים ברשת הציונית, אבל הלשונות שרבינו צעק נגדם, בוודאי אין כדאי כיון שלמעשה הם שומרי תורה ומצוות.

רבינו עמד לרגע שקוע במחשבותיו הטהורות, והתחיל לצעוק בקולי קולות: שטייט אין מדרש לעתיד לבא עשו מתעטף בטליתו ובא, דער גרעסטער בראך איז ווען עשו קומט מיט א פרומען לבוש איינגעהילט מיט א טלית שכולה תכלת, און טאקע מיט דעם פארנארט ער דעם דור, בעסער זאלן זיי זיך אויסטוהן די קאפלעך, און אזוי ארום וועלן זיי נישט פארפירן אויפיל אידן מיט זייערע פארדרייטע דיעות כוזבות.

דרך המלך (ח"א עמ' ק"ג)

כאשר גם מדת הדין מסכמת תהיה הטובה לתמיד, ולכן כאשר "אלקים" שהוא מדת הדין יחננו וגם יברכנו, אז יאר פניו אתנו "סלה" עייכ, ויצחק רצה לברך את בנו לא את עצמו בלבד, אלא ברכה נצחיות לו ולזרעו אחריו, עייכ ברכו אשר מדה"ד שהוא אלקים יסכים לברכה אשר ברכו אביו כדי שיהי ברכה נצחיות, וז"ש רש"י ויתן ויחזור ויתן, כיון שהוא ממדת הדין הברכה אין לה סוף.

(עצי חיים)

☆

ויתן לך אלקים וגוי' וברש"י ויתן ויחזור ויתן, ויובן לפי מה שנודע ההפרש שבין שלות הצדיקים לשלות הרשעים, דברשעים כל שלותם ושמתתם הוא שמחה שאחריי תונה ר"ל, ותחלתן שלוח וסופן יסורים, וכל תעניגי העוה"ז אחר עבור התענוג אין בו כ"א צער וחרטה, אבל בצדיקים המתענגים על ה' אחר שמחתם ניתוסף להם שמחה על שמחה, ואיתא בספה"ק שזהו המבחו בכל דבר שמחה וטובה אם הוא מצד הקדושה לרצון לפני השי"ת, אם אחייכ נצמח מזה שמחה וטובה אזי הוא מצד הקדושה, והחיפך בחיפך ח"ו, וזהו הכוונה ויתן לך האלקים שברכתו יהי מאלקים יתייש מצד הקדושה, אשר הוא מצמיח עד שמחה וטובה אחר שמחתה, ולכן אמר ויתן ויחזור ויתן, שיען שהוא מצד הקדושה, לכן הוא גורם נתינה אחר נתינה ומוסיף בכל פעם, משא"כ לעשו אמר משמני הארץ יהי מושבך ולא אמר ויתן וגו' כי ברכתו הוא רק לזמן ולבסוף יהי אחריתו עדי אובד.

(דברי יוא"ל)

☆

וירובו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים וגוי' כי עתה הרחיב הי' לנו. וי"ל לפמ"ש החתם סופר שיש חילוק בין השפעה הבאה בכח השבעת שמות הקדושים, להשפעה שמצינו אצל אלישע שהיתה בכח התפלה, כי בשמן דאלישע כתיב אין עוד כלי ויעמוד השמן, ואמרו חז"ל עמד שער השמן שנתיקר השער, כי כל צינורי השמן שהיה ראוי להשפיע אל הזיתים המשיך לתוך כלי האשה, וממילא נתקלקלו כל הזיתים ונתיקר השמן, אמנם ההשפעה הבאה בכח השבעת שמות הקודש משנה כח עליון גבוה מעל גבוה מרם בוא השפע נשפע מצינור חדש מלמעלה, ואינו

לוקח ההשפעה מצינורות המשפיעות לאחרים עייש, ובה יייל שכאשר ראו רועי גרר שמצאו עבדי יצחק באר מים חיים והיה נובע בתוכו שפע מים רבים יותר מאשר בכארות שלהם, באו בטענה ואמרו לנו המיים כי המים שנשפעו בתוך בארותיו נמישכו מצינורות השפע שלהם בכח התפילה, ולזייא כי עתה הרחיב הויייה לנו היינו שהשפע וההרחבה באה מאת השמות הקדושים ולא בכח התפילה, ואייכ לא נמל משלהם כלום.

(ברך משה)

ויברכהו ויאמר ראה ריה בני כריה שדה אשר ברכו ה: יבואר לפמייש שבש שמעתתא לפרש אמרם זייל בת תחלה סימן יפה לבנים, כי איתא בוהר שהיראה נקראת בת והתורה נקראת בן, ואמרו חזייל כל שיראת חטאו

קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראתו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת, וזה שאמרו בת תחלה היינו מי שמקדים היראה, סימן יפה לבנים היינו התורה, שעיי היראה התורה מתקיימת עייכ, והנה יצחק אבינו בירך את יעקב בנו בכרכת התורה, כמבואר במדרש ויתן לך האלקים מטל השמים זו מקרא, ומשמני הארץ זו משנה דגן זו תלמוד תירוש זו אנדה, ולכן הקדים לברכו ביראת שמים ופתח ואמר ראה ריה בני כריה שדייה, דשדה ירמוז על יראת שמים עייד דאיי בתיקוני זוהייק ולית שדה אלא אשה, ואשה רומז ליראה עייד הכי אשה יראת הי היא תתהלל, ולכן יעקב אבינו אשר ריחו מלא יראת הי הוא יהולל ויבורך מלפני הי, ויפתח לו שערי תורה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מליקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

נעתיק כאן מתוך שיחת כ"ק מרן רבינו שליט"א עם כ"ק אדמו"ר מתולדות צבי ספינקא שליט"א, יום ה' פרשת תולדות תש"ע לפ"ק

האדמו"ר מתו"צ ספינקא: די וואך איז פרשת תולדות, איז דא א מעשה בקבלה פון רבי ר' מענדעלע (הרה"ק מרימאנוב ז"ל), דער זיידע דער חקל יצחק פלעגט דאס דערציילן, דער טאטע ז"ל (הגה"ק ר' שמואל צבי האראוויטץ ז"ל) פלעגט דאס אויך דערציילן, יעקב מיט עשו האבן זיך צוטיילט מיט די צוויי עולמות, יעקב אבינו האט געמאכט א ישיבה און געזיצן און געלערנט מיט בחורים, ס'איז דארט געווען פיין ווארעם, און עשו גייט ארום אינמיטן די נאכט אין פעלדער און וועלדער און טראכט זיך איז דען דאס מיין עולם הזה?!, קומט ער אריין אין די ישיבה צו יעקב, גיט ער א קוק און וואונדערט זיך וואס גייט דא פאר?!, האט ער געזאגט, איך וויל זיך טוישן!, נו, האט יעקב גענומען די פערד און וועגעלע, און עשו האט זיך געזעצט אין די ישיבה, און דער עולם ווייסט נישט וואס טוט זיך דא מיט איהם, דער רבי ר' מענדעלע האט געזאגט אז מהאט געהאלטן אין מס' בבא קמא...

רבינו: יא, מיזאגט אז יעקב האט דעמאלטס געהאלטן אין פרק מרובה דף ע"ז...

האדמו"ר מתו"צ ספינקא: איז דעם ערשטן טאג, יומא קמא לא אמר ולא מידי (מלשון הש"ס, שבת פו), ער האט נישט געזאגט משום חולשא דאורחא, ס'האט שוין גענומען אפאר טעג ביז מהאט געזעהן מיט וועמען מהאט דא צו טוהן, איז מען זיך צוגאנגען, און ס'איז שוין געווארן אין ישיבה אויס לעכטיג און אויס ווארעם. עשו האט געזעהן אז ס'איז נישט פאר איהם א געשעפט, איז ער צוריק געקומען צו יעקב און צוריק געגעבן די ישיבה, אבער דאס פערד און וועגעלע האט יעקב שוין נישט צוריק געגעבן, האט ער אויסגעפירט, פון דארט נעמט זיך אז די לומדי תורה דארפן זיין מיט די מחזיקי תורה גלייך.

רבינו: כ'האב אלס קינד געהערט די מעשה אוי, עשו איז ארום געגאנגען אין וואלד, ס'איז געווען קאלט און פארפרוירן, און ער זעהט פון דערווייטנס אז דארט ערגעץ לייכט, האט ער געטראכט אז ער וועט גיין אהין זיך אנווארעמען. ער קומט דארט אריין, זעהט ער יעקב אבינו זיצט דארט און לערנט מיט בחורים, יעקב רופט איהם אריין 'ברוך הבא מיין ברודער, און ער גיט איהם א ווארימע טיי ער זאל זיך דערכאפן דאס הארץ, פרעגט איהם עשו 'וואס טוהסטו דא?', זאגט ער 'איך לערן, זאגט עשו 'נאנטשולדיגט, מהאט דאך זיך צוטיילט מיט די עולמות, דו האסט דאך גענומען עולם הבא, און איך האב גענומען עולם הזה, און גיב א קוק דו זיצסט דא און דו לערנסט אין א בית מדרש, ס'איז פיין ווארעם, און איך פלאג מיך ארום', זאגט איהם יעקב, נו, גוט, בלייב דא אויך לערנען. פרעגט עשו, וואס לערנט מען?, האט יעקב געזאגט בבא קמא דף ע"ז, דארט איז דער עמוד גמרא נאר איין שורה. עשו זעצט זיך אראפ און לערנט דורך די שורה, און שוין האט ער אפגעלערנט א עמוד גמרא, זאגט ער, אוי, מ'קען אפלערנען א עמוד גמרא איינס צוויי... און ער וויל שוין איבער מישן און ווייטער גיין, זאגט איהם יעקב, ניין ס'גייט נישט אזוי, מ'דארף צו לערנען אויך תוס', הייבט עשו אן צו לערנען תוס' און הייבט זיך אן צו מוטשען, און מ'פרעגט איהם א קשיא, הייבט זיך עשו אויף, און זאגט, ווי אידער דאס, איך גיי מיר צוריק אין וואלד אריין, כך שמעתי אלס קינד, נאר כ' האב נישט געוואוסט אז מען דערציילט עס נאך פון רבי ר' מענדעלע.

משולחן מלכים (הלק ג)

[ועי' בס' דברי תורה (מהחוי"א ב את כ"ק) מהגה"ק ממנוקאטש ז"ל שהביא סיפור זה, ובתחילתו כתב בזה"ל: "משל הקדמוני בשם גאון אחד וצדיק ז"ל וכו", עיי"ש].

קדוש יאמר לו

פנינים לתורתנו של פרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע חספ"ק "קדושת יואל" אשר על פירוש הדפוס

במסר לנו בתשובה ע"י מערכת "ליקוטי אורח"

העוסק בתורה על דרך האמיתית, יכול להיות לו נטיה לרע חלילה, ויכולים לפסות על שמי הסעיפים.

אמנם הלא אדם כזה אי אפשר לו להיות דבוק בהקצ"ה, וממילא אי אפשר להשוותו לו יתברך, ואם כן שוב אין יכולין לדרוש עוד מהכתוב את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים, על כן יתלך לדרוש את ה', פירוש שהלכה לשמוע אין יש לדרוש את הכתוב את ה' אלהיך תירא באופן אחר. ועל זה השיבו לה משמים 'שני גוים צבטנך' (פסוק כג), ובאמת עובר זו שיש לו נטיה לטוב, אין זה העובר שיש לו נטיה לרע.

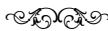
(דרשה מוצ"ש ויגש תשב"ג בעיר קראונהייטס יצ"ו)

ותלך לדרוש את ה'. פירש"י לצית מדרשו של שם. והקושיא ידועה, כי מאחר שהיו צציתה שני צדיקים גדולים אברהם ויחזק, למה לא שאלה את פיהם על סיבת צער העיבור, רק הלכה לצית מדרשו של שם.

ויש לומר כי מדריך הצדיקים הוא שמצדיקים עליהם את הדין, וכשצאה עליהם חיזה צרה חולים הדבר בחטאייהם מגודל ענוותנותם. ולפי זה יתכן, כי באמת סיפורה רבקה אמנו את גודל צערה לאברהם וליחזק, אבל הם תלו את צערה צציתה חטאייהם ולא בחטאייהם ובאשמתה. אכן רבקה אמנו ידעה כי הם צדיקים גמורים, ולא צצצילם צא לה צער זה, ולפיכך תלמה הכל בחטאייהם שהם גרמו לה היסורים הללו, ועל כן הוכרחה לילך לצית מדרשו של שם, שהוא יגיד לה מה שמוטל עליה לתקן מעשיה, כדי להקל מעליה צער העיבור.

(פרשת תולדות בעיר קראלי יצ"ו)

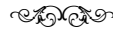

ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך וגו'. במדרש רבה (בר"ר פרשה סג, ז) שני שונאי גוים צצטנך, כל העובדי כוכבים שונאים את עשו, וכל העובדי כוכבים שונאים את ישראל. והוא תמוה, דהתינת מה שכל

ואלה תולדות יצחק בן אברהם. במדרש רבה (בר"ר פרשה סג, ז) 'עטרת זקנים צני צנים' (משלי י, ו) וכו', אברהם לא ניצל מכשן האש אלא בזכותו של יעקב וכו', הדא הוא דכתיב (ישעיה כט, כב) 'לכן מה אמר ה' אל צית יעקב אשר פדה את אברהם', יעקב פדה את אברהם.

נראה לפרש כוונת המדרש, כי המצוות שהצנים וצני צנים מקיימים נחשבים גם לאבותיהם, ולזה אמרו אברהם לא ניצל אלא בזכותו של יעקב, היינו דהזכותים שהיה עמיד יעקב אצלו לסגל לעמו, כבר נחשב לזכותיו של אברהם, וזכותים אלו ניצל אברהם אצלו מכשן האש.

(בישורן מלך ח"א דף קעא, ששמע מפי רבינו ז"ל)

ויתרוצצו הבנים בקרבה וגו' ותלך לדרוש את ה'. פירש"י כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רך ומפרכס ללאת, עוברת על פתחי עבודת אלילים עשו מפרכת ללאת.

ונראה לפרש על פי מאמרם ז"ל (פסחים כג ע"ב) שמעון העמסוני היה דורש כל אחים שבתורה, כיון שהגיע ללאת ה' אלהיך תירא' (דברים ו, יג) פירש וכו', עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים. והכוונה, כי מי שעוסק בתורה באמת והולך צדרכי התורה האמיתית, זוכה להתדבק צו יתברך, וצצציל כן אפשר להשוותו להש"ת. אמנם מוצן הדבר כי זה אמור רק לאדם שאין לו שום נטיה לרע, אבל אדם שיש לו שום נטיה לרע, אין באפשרותו להיות דבוק בהש"ת, כי בהש"ת כתיב (תהלים ה, ה) 'לא יגורך רע', ועל כן אי אפשר להשוותו לו יתברך.

וזהו שכתוב 'ויתרוצצו הצנים בקרבה', כשעברה רבקה על פתחי תורה של שם ועבר, והרגישה אין שהעובר מפרכס ללאת, אי התעמקה צדעתה, דאין אפשר שעובר זה שמתרכס ללאת למקום שיושבים ועוסקים בתורה על דרך האמיתית, מפרכס גם כן ללאת צפתחי עבודת אלילים, אלא בהכרח לומר כי אין

העובדי כוכבים שונאים את ישראל מוזן, לפי שהם מצד הסטרא אחרת שדרכו לשנוא את כח הקדושה, אבל מדוע שונאים גם את עשו, הלא הוא משמויה עממה צדרכס, וצפרט דשרו של עשו הוא הס"מ בעלמו (תנחומא וישלח, ט), וממילא הוא הראש של הסטרא אחרת, ואם כן מדוע שונאים אותו.

אך יש לומר, דלפי שעשו נולד יחד עם יעקב אבינו, הגם שנפרדו אחר כך לגמרי זה מזה, מכל מקום חוששים האומות שמה כבר נדבק בעשו קצת קדושה מיעקב אבינו (אפשר האט ער עפעס גענאשט פון יעקב אבינו), ולכן הם שונאים אותו ומתרחקים ממנו.

(דרשה מוצש"ק תולדות תשב"א)

ויבא הראשון אדמוני כולו באדרת שער ויקראו שמו עשו. יש לעיין איך אירע דבר כזה שנוול ליצחק הנדיק בן מביש כעשו, הלא צודאי היה לו החינוך היותר טוב צביתו של יצחק, וגם היה לו החברותא היותר טובה, שהרי נתגדל ביחד עם יעקב אבינו, אם כן איך אפשר שהיה לו ליצחק בן מביש כזה. וכן יש לעיין צהיפק, איך נולד בן נדיק כאצרהס אבינו צביתו של תרח, הלא צבית אבינו היה כל מיני עבודת אלילים (עיין צר"ר פרשה לה, יג, תנחומא לך, ב), ואם כן איך נתגדל שמה נדיק כאצרהס אבינו ע"ה.

אלא על כרחך צריך לומר, כי לאו כללוא הוא שהלכת הבן וכשלונו תלוי צהוריו וצחצוריו, כי לפעמים יש צזה סיבות שונות שאין אנו יודעים אותם, רק מה' יאל הדבר, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל (דברים כט, יז) כי צדרך כלל אין נולדים להורים יראי ה' צנים מרעים, אבל יש גם אופן יואל מן הכלל, והכל הוא מן השמים ואין אחנו יודעים עד מה. וצודאי מוטל עלינו לעשות כל מה צצדינו להציל נשמה מישראל, צצריכים לומר לו צברי מוסר ולראות מה סיכולים לפעול אללו, אבל לפעמים יכולים לראות שאף אחרי כל הפעולות חרם עלה צדינו, ועל זה צריכים לדעת שההשגחה העליונה מציהא לפעמים שגם אלל הורים כשרים יהיו נולדים נשמות פחותות אשר אין צייך להצילם, ה"י (ועיין פרשת נת, חידושים אות א).

(מבצד תורה ויראה ח"ב עמוד פז)

ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בבורה. פירש"י אמר עשו מה טיבה של עבודה זו,

אמר לו כמה אזותרות ועושין ומיתות תלויין צה, כאותה ששנינו (סנהדרין פג ע"א) אללו הן צצמיתיה שתיי יין ופרועי ראש, אמר אני הולך למות על ידה אם כן מה חפץ לי צה, ע"כ. ולכאורה יש להצין מה שאמר עשו הנה אנכי הולך למות צלשון ודאית, ופי היה מוכרח לעשות העבודה כשהוא שמוי יין ופרוע ראש עד שיתחייב מיתה, והלא היה ציכלתו לעשותה כמלווה עליו צקדושה וצטהרה, ואז לא די שלא היה מת אלל ה' מאריך ימים יותר כמאמיה"כ (משלי י, כו) יראת ה' תוסיף ימים חיים הם למולאיהם (שם ד, כב).

ואפשר לפרש, דהנה עיקר חשיבות הצורה הוא מה שיזכה על ידה לעבוד את העבודה צבית המקדש, אמנם כדי לזכות לכך צריכים להתנהג צדרך התורה, דאם לא כן אין ראויים לשרת צקודש, וכמו שכתב רש"י ז"ל (פסוק לל) אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקצ"ה. והנה אמרו חז"ל (ברכות סג ע"ב) אין דברי תורה מתקיימין אלל צמי שממית עצמו עליה, נמלא מזה, דכדי לקיים את מצוות התורה כמלווה עלינו, עלינו להיות מוכנים לכך צמסירת נפש.

ובעצתה יש לומר, דלזה כיוון עשו צתשובתו אל יעקב הנה אנכי הולך למות, כלומר שאם אנתנה צדרך התורה, אצטרך להיות מוכן לכך צמסירות נפש ולהמית את עצמי עליה, אך צאמת אינני מוכן לזה כלל, אם כן למה זה לי צבורה, כי ממילא לא אהיה ראוי והגון לעבוד את העבודה צבית המקדש (ועיין ליקוטי אורה לצבועות מאמר מעמד הנצח את ט).

(ס"ג תולדות תש"ט, אגדת מוהר"ט מ"ב שבת עמוד קנה)

ויקרא את עשו בנו הגדול. ודייקן צעלי התוספות על אומרו הגדול, כי למה קראו צשם גדול, ופירשו לפי שהעולם הוא צידו, על כן קראו גדול. ויש לעיין, דהא לאו כללוא הוא שעשו הוא המושל בכל הזמנים, כי היו עתים וזמנים שמלכות אחרות משלו בעולם. ועוד, שצהרבה מלכויות היו פטרונין מישראל סגנים ושרים.

אך ידוע (רש"י סוכה כט ע"א ד"ה אלהיה) כי שרו של עשו הוא הס"מ, וצעוה"ר צרוצ הזמנים שולט הס"מ צרוצ אנשי העולם, וזה יש לפרש צכוונת צברי התוספות לפי שהעולם צידו, דהיינו שהעולם הוא ציד השר שלו שהוא הס"מ.

(ס"ג תולדות תשב"ב)

בשפתי צדיקים

סיפורי צדיקים, בגיאור הפסוקים הפלאים יזו ונגה פפיקים

ויתרוצצו הבנים בקרבה

הצעיר של הרה"ק מצאנו זי"ע, שנשא את נכדתו של הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (בת חתנו הרה"ק רבי יחיאל מקילאוויץ זי"ע), היה זה כמה שנים לאחר הסתלקות אביו הגה"ק מצאנו זי"ע וכל אחיו הקדושים באו להשתתף בשמחת החתונה, ובראשם הגה"ק משינאווא זי"ע שהוא היה המחונן מצד החתן, בכל יום משבעת ימי המשתה ערכו סעודת שבע ברכות כנהוג, למחרת החתונה בערב שבת קודש הגישו רק תבשיל אחד עם רוטב "ראסיל", כמנהג בעלזא שביים שישי ערש"ק נטלו לידיים לסעודת "ראסיל", הקפיד הרה"ק משינאווא מדוע לא נתנו דגים ומרק כנהוג בכל סעודת מצוה, התנצל הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע ואמר: גם אבי הרה"ק מהר"ש זי"ע נהג בסעודת שבע ברכות בערב שבת לאכול רק "ראסיל"... והוסיף: רבינו בחיי כותב בפירושו לפרשת תולדות על הפסוק "וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להן אביו" וזה לשונו הק': ועשה כן לכבוד אביו, וממה שהתורה הודיעה זה נראה, שנחשב לו לזכות, ויש בזה התעוררות וקל וחומר, שלא ישנה אדם מדרך אבותיו, שהרי יצחק אפילו שמות הבארות שקרא אותן אביו לא רצה לשנותן, וזה ק"ו לדרכי האבות ומנהגותיהם ומוסר שלהם, ואולי מפני זה לא נשתנה שמו של יצחק כמו שמות שאר האבות, וזו מדה כנגד מדה" עכ"ל.

(באהלי צדיקים)

הגאון ר' שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא הוכיח פעם אחת את הבעלי בתים שבעיר שידקדקו על בנייהם שילמדו רק עם חברים ישרים ויראי ה' בחדר אחד, ואף אם המלמד הוא ירא ה' בכל זאת אם החברים המה קלים ופרוצים יקלקלו את הבן הישר לעזוב ארחות חיים, ואמר כי זאת אנו יכולין ללמוד מן התורה"ק בפרשתן, כי חז"ל הגידו לנו (ב"ר ס"ג ה' הובא ברש"י) כי בעת אשר רבקה אמנו היתה עוברת על פתח ביהמ"ד יעקב היה מפרסס לצאת, וכשעברה על פתח ע"ז עשו היה מפרסס לצאת, ולכאורה תמוה בשלמה עשו ניחא שהיה מפרסס לצאת, אבל יעקב למה לו לרוץ לביהמ"ד, הרי אמרו חז"ל (נדה ז'): דכשהולך במעי אמו נר דלוק על ראשו ומלמדים אותו כל התורה כולה, ויש לו רב מלאך ה' צבאות ממש, ומה זאת ה' ליעקב אשר חפץ לילך לביהמ"ד, האם לא טוב ללמוד מפי מלאך מלמד בביהמ"ד, אכן הענין היה שאף שהיה לו רב מלאך ה', לא אבה לילך עם עשו בחדר אחד.

(ליקוטי ישרים)

כשמות אשר קרא להן אביו

כליל שישי פרשת ויגש שנת תרמ"א התקיימה בבעלזא שמחת נישואי של הרה"ק ר' יצחק ישעי' מטשחובי זי"ע בנו

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

ויתרוצצו הבנים בקרבה וגי. פירש"י כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרסס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרסס לצאת. ואמר אא"ו הרה"ק רבי יהוקאל מקאזמיר זצוק"ל, בדרך צחות, והקשה בשלמא יעקב פרסס לצאת לתורה ולא יצא, משום כי עשו הראשון ללידה מעכבו ולא יכול לצאת, אבל עשו כיון שפרסס לצאת אמאי לא יצא מי מעכבו. ותיירן כי עשו ישב על הפתח ולא רצה לצאת, כדי שיעקב לא יוכל לצאת לתורה, עכ"ל ודפח"ח.

ועל דרך זה י"ל במ"ש וידו אוחות בעקב עשו, ופירש"י שהיה אוחו בו לעכבו. הכוונה כיון שראה יעקב שעשו מפרסס לצאת לע"ז, היה אוחו בו לעכבו שלא יצא מן הדת, ואף שעל ידי זה היה ליעקב ביטול תורה כי כיון שעכבו מלצאת גם הוא לא יכול לצאת לתורה, אמנם עת לעשות לה' הפרו תורתך, וביטל א"ע ואת תורתו כדי לעכבו לעשו שלא יצא מן הדת אולי יוכל להחזירו למוטב.

דברי ישראל

וישב יצחק בנור. י"ל בדרך צחות, יצחק אביו ע"ה שרצה לשמור שבת, אבל על צד שהיה לאבותינו דין בני נח לא הותר להם זאת עדיין, ולכן שבת שביתת השבת בגרירה שאמרו רז"ל סוף פ"ב דביצה, גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ, דממה נפשך אם דינו כישראל לא עשה מלאכה, כי מלאכת מחשבת אסרה תורה וזו אינה, ואם דינו כבני נח הלא עשה מלאכה, כי דין דמלאכת מחשבת אינו רק אצל ישראל כי ממשכן גמרינון שלא הי' לבני נח.

בני שלשים

פרפראות לחכמה

מצלמים נחלדים, ע"ד דרוש ליוסדים, כפתור ופרה לשוקדים

יולדת ברויה, ואמרו עוד בגמ' שם דאם היתה יולדת ולד אחד, מעכשיו יולדת שנים, ובה יובן מאמה"כ ויתרוצצו הבנים בקרבה פ"י שהיתה יולדת בקושי, ותאמר אם כן למה זה אנוכי, למה נתאויתי והתפללתי על ההריון, אם אני יולדת בקושי על כרחך שאני כשרה ח"ו, ותלך לדרוש את ה', ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך, היינו דהשכר שלך הוא שיוולדו לך שנים.

(מדרש יהונתן)

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי וכו', ויש לפרש עפ"י"מ דא"י בגמ' בכמה דוכתי (פסחים כ"ב. ב"ק מ"א. קדושין נ"ג. בכורות ו'). שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלוך תירא פירש מפני שחשש משתי רשויות עד

שבא ר' עקיבא ודרש את ה' אלוך תירא לרבות תלמידי חכמים, והנה רבקה ראתה שכשעוברת על פתחי ע"ז היה עשו מפרסם לצאת, וכשעוברת על פתחי שם ועבר היה יעקב מפרסם לצאת, והנה רבקה לא היתה יודעת שהם שני עוברים והיתה סוברת שהוא עובר אחד ויש לו מחשבת שתי רשויות, ותאמר אם כן למה זה אנוכי, היינו אנוכי ה' אלוך שבעשרת הדברות שהוא נגד מה שארע לה ברציצה זו, לכן ותלך לדרוש א"ת ה', ר"ל לדרוש הפסוק את ה' אלוך תירא שבא לרבות תלמידי חכמים ולא שתי רשויות, ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך אחד צדיק ואחד רשע, ואל יעלה על דעתך כלל שיש ח"ו שתי רשויות.

(קול אליהו)

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי וכו', ונל"פ עפ"י"מ דאיתא בגמ' (סנהדרין צ"א:) פלוגתא אנטונינוס ורבי מאימתי יצה"ר ניתן באדם משעת יצירה או משעת יציאה, וז"ש ויתרוצצו הבנים בקרבה דכשעברה על פתחי ע"ז הוא מפרסם לצאת, ומוכח דהיצה"ר בא משעת יצירה, ורבקה סברה משעת יציאה, לכן ותלך לדרוש, לדעת אם היצה"ר בא במעי אמו או בשעת לידה, ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך, ודרשו חז"ל (ע"ז י"א.) זה אנטונינוס ורבי היינו שהם חולקים בוה.

(דרוש שמואל)

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי וכו', וי"ל עפ"י"מ דאיתא בגמ' (קדושין ל"א.) כשאמר הקב"ה אנוכי ה'

אלוך אמרו לכבוד עצמו הוא דרוש, עד כשאמר כבוד את אביך ואת אמך חזרו והודו לדרבו הראשונות, אבל אם ח"ו אינם מקיימין כיבוד אב יאמרו האומות לכבוד עצמו הוא דרוש, והשתא א"ש ויתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר אם כן שאינם מקיימין מצות כיבוד אב, למה זה אנוכי היינו מה שאמר הקב"ה אנוכי ה' אלוך הלא יאמרו האומות לכבוד עצמו הוא דרוש.

(מדרש יהונתן)

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנוכי וכו', וי"ל עוד עפ"י"מ דא"י (ילקוט שמעוני רמז ק"ט) עה"פ ותפול מעל הגמל שחשדה יצחק מאליעזר ודנה כסוטה, וא"י בגמ' (ברכות ל"א.) דסוטה שהשקוה מים המאריים ונמצאת כשרה, אם היתה יולדת בצער

דורש טוב

עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרתי כו'. אמרו ז"ל (יומא סח ע"ב) קיים אברהם אבינו ע"ה אפילו עירובי תבשילין. והקשו כולם מדוע תפסו בלשונם דייקא עירובי תבשילין, וכי לא מצינו עוד מצוות דרבנן (ע"ין באגרא דכלה דף שצד ע"א).

ונראה, כי ידוע אשר ג' אבות הם נגד שלש סעודות של שבת, ואברהם הוא נגד סעודת לילה, ויצחק נגד סעודת הבוקר, ויעקב הוא סעודה שלישית (ע"ין בוהר ח"ב דף פח.). נמצא יוכל להיות אשר אברהם לא קיים רק סעודה ראשונה של שבת, וכמו שמוצינו בענין התפלה, אשר אברהם התפלל שהרית לבד שהוא השיך לשורשו, ויצחק מנחה (ע"ין יומא כח ע"ב ובתוס' ישנים שם ד"ה צלתיה). כמו כן בענין סעודת שבת לא קיים רק סעודה ראשונה.

נמצא כשהל שבת אחר יו"ט והיה צריך להכין מיו"ט לשבת, עכ"ל היה יכול ליתן עצות בנפשו שלא יצטרך כלל לעירוב תבשילין, כי הוא לא היה צריך רק הכנה על סעודת לילה. וידוע (ברכות כו.) אשר רב צלי של שבת בערב שבת, אם כן היה יכול לאכול הסעודה מבעוד יום, אם כן הוא עדיין יו"ט, ואין כאן הכנה מיו"ט לשבת כלל, רק על יו"ט בעצמו. (ועל סעודות היום לא היה מכין כנ"ל, שאברהם אע"ה אכל רק סעודה הראשונה).

אמנם לא רצה אברהם אבינו ע"ה בזה, כי כל כך היה חביב עליו המצוות, אפילו מצוות דרבנן, שהיה מביא עצמו לידי חיוב, ולא היה עושה הסעודה רק עד הלילה, בכדי שיתחייב לעשות עירוב תבשילין. והוא מדוקדק בקרא, וישמר משמרתי, לשון ואביו ישמר את הדבר (בראשית לו י"א), כמו כן היה אברהם מצפה על קיום מצוות דרבנן שנקראים בשם משמרתי, והיינו וישמור שישב וציפה לקיים 'משמרתי' מצוות חכמים. על כן תפסו בלשונם עירובי תבשילין דייקא, אשר בוה ניכר שהיה מצפה על קיום המצוות דרבנן, כי מן עירובי תבשילין היה יכול לפטור עצמו, ועכ"ל קיים אפילו עירובי תבשילין.

אמרי נועם

שמחת חתן וכלה, ריקודין של מצוה, והמסתעף (א)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

וגודל התיקונים שיש בענין זה, די שנעתיק מדבריו הקדושים של הרה"ק מקאמרנא ז"ל בספרו הק' 'היכל הברכה' פרשת נח, על הפסוק ותשחת הארץ לפני אלקים, וז"ל: "ועוד תיקון לחטא מר הזה [של דור המבול] לשמוח

שמחת מצוה, לשמוח חתן וכלה ולהשיא אותם בכל טורחו ובכל כוחו ולהזיע זיע" וכו', עי"ש.

לכן צדיקים הקדושים נ"ע עסקו בהכנה דרבה לטהר עצמם לעבודת הקודש לרקוד לפני הכלה וכמבואר בספר הק' 'דגל מחנה אפרים', [ליקוטים] וז"ל: "חייב אדם לטהר עצמו ברגל (ראש השנה טז) היינו כשמרקד לפני חתן וכלה" והבן, עי"ש, וכמאמר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל: "כיצד מרקדין לפני הכלה ר"ת המלך, היינו מי שהמליך את הקב"ה על רמ"ח איבריו יכול הוא לרקוד כדבעי לפני הכלה", עכתה"ק. בנוסח אחר מובא ענין זה בספר "תפארת משולם" [סטאניסלוב] דף תתכ"א [חלק מפני השמועה] וז"ל: "סיפר לי זקני הגה"צ אב"ד טארטיקוב ז"ל שהגה"צ רבי יהושע רוקח בן הרה"ק מהרי"ד אמר בשם אביו כי הר"ת של המאמר כיצד מרקדין לפני הכלה הוא המלך, להגיד דאימתי יכול האדם לרקוד לפני הכלה כשהוא שרוי באותה בחינה שעומד בימים נוראים כשזועקין המלך", עי"ש.

תשועתם הי' לנצח בעת עבודתם בקודש בריקודין לפני הכלה, וכידוע שמרן הגה"ק ה'דברי חיים' ז"ל ואיכא דאמרי משמיה של מהגה"ק משיניאווזא ז"ל אשר הפליט פעם מפיו הקדוש ואמר בזה"ל: "א שווערע קוויטל איז דער זמן צו ברענגען בשעת א מצוה טאנץ", וב'משנה למלך' להרה"ק רבי אלעזר מרישא ז"ל [בחלק התולדות]: "הרה"ק ר' אלעזר

הנה ידוע מפי חכז"ל אשר הפליגו מאוד בגודל המצוה לשמח חתן וכלה בעת מצוה, לשבחם ולשמחם בדברים ובפרט ע"י ריקודין לפניהם, ובפרשיות הללו שאנו קורין בה נישואי האבות והאמהות מן הראוי לבאר קצת מקור ענין זה ולמה דוקא ברקידה, ובהמשך המאמרים גם לבאר גודל הענין של 'ריקודין של מצוה' הנהוג אצל חסידים ואנשי מעשה, הנקרא בפי כל 'מצוה טאנץ' כמובא מפי ספרים וסופרים מתורת רבותינו הק' תלמידי הבעש"ט, ועומק עבודתם בזה.

הריקודין לפני הכלה אצל מרנן תלמידי הבעש"ט הק' ז"ל מעולם הי' מהזמנים הגבוהים והנעלים ביותר, בעריכת עבודתם בקודש בריקודין לפני הכלה בדביקות נפלאה עד כדי התפשטות הגשמיות. בראש וראשון ידוע

מה דמתאמרא בשם המגיד הגדול ממעזריטש ז"ל, שאמר: הזמן של סעודה שלישית בשבת קודש זמן המצוה טאנץ הם עידן רעוווא דרעווין, ומבואר מפי סופרים וסופרים דסוד ענין זה הוא גדול מאד, וכלשון הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ל בספרו 'דרך פיקודין' מצוה ל"ה בא"ד, וז"ל: "אסור לרקד במחולות נשים, רק לרקד לפני הכלה מותר לחבבה על בעלה, וגם טעם כמוס יש בדבר בנגזי הנסתרות לד' אלקינו" וכו', עי"ש.

ובספה"ק 'מאיר עיני חכמים' [להרה"ק רבי מאיר זצלה"ה אב"ד דק"ק קארסטשוב תלמוד בעל אור המאיר] כתב (ף פ"ד) בא"ד דברים נוראים, וז"ל: "אפשר לרמז שזה שהולך לרקוד עם הכלה הוא כדוגמת צדיק יסוד עולם, ובאותו פעם שהכלה מרקדת היא כדוגמת השכינה, שמעלת הרגלים שהיו יורדות מות ח"ו, מעלה אותם כדי להתחבב את עצמה עם דודה" וכו', עי"ש.

ומסופר בספר 'זכיות יוסף' [ח"א]: "פעם היתה חתונה גדולה והשתתפו בה צדיקים מפורסמים, בעת הכשר טאנץ רקד הסובריינער רב הרה"ק ר' משה מסאווראן ז"ל בדביקות גדולה ואמר כיצד מרקדין לפני הכלה (כתובות טז) כיצד ממתיקין הידנים לפני כנסת ישראל, בית שמאי אומרים כמו שהיא כמו שהם שוים, ובית הלל אומרים כלה נאה וחסידה" וכו', עי"ש.

מרישא ז"ע אמר, יונגעלייט מיינען אז שמחת חתן וכלה איז א קליינע זאך, דער טאטע האט מיט דעם מחיה מתים געווען, ועל זה תעיד העובדא הבא: דרכו של הרה"ק רבי אלימלך מרודניק ז"ל היה לסבב בעיירות כדי לקרב לבבות ישראל לאביהם שבשמים, וכמעט שלא שהה בביתו פעם אחת, בא' ממסעיו המרובים הגיע לו ידיעה לא טובה שאמו חלה אנושית רח"ל, ומונחת על ערש דוי במצב של גסיסה ל"ע ושיבא מיד לביתה, רבי אלימלך מרודניק שם בדרך פעמיו לבית אמו, ובדרכו עבר על פני בית שהיה שם שמחת חתן וכלה, ומכיון שכל ימיו לא הניח מלקיים מצות שמחת חתן וכלה כראוי, לכן החליט בעצמו גם עתה שראשית דרכו יהיה לשמח חתן וכלה ואח"כ ימשיך הלאה לבית אמו, וכך היה ששהה שם כמה שעות ושמח ורקד עם הכלה רקידה של מצוה כנהוג, ואח"כ המשיך את דרכו לבית אמו, עם הגיעתו אל ביתה התרעמה עליו אחותו ואמרה לו 'אמך מונחת על ערש דוי ואתה עוסק בדברים אחרים', הרימה אמו את ראשה ואמרה 'מייילעך דו האסט מיך מחיה געווען'... ועוד האריכה ימיה שנתיים ימים אח"ז, עי"ש.

ואף בדורות האחרונים ראה ראינו עבודת הצדיקים ועניינים גדולים בזה, ובספר 'רואה אבן ישראל' מובא שהרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק ז"ל החזיק גדולת ענין הריקודין של מצוה שלו אצל מצוה טאנץ לרפואה שלימה גמורה על כל מיחוש, וכמה פעמים צוה להביא לביתו חולה מבית החולים שיהיה נוכח שם בעת הריקודין שלו בליל שבת קודש, למרות רצון הרופאים שלא היה דעתם נוחה מזה להוציא החולה מבית החולים בעוד עדיין לא סרה המחלה ועדיין נצרך לשהות תחת עין פיקוחם, עי"ש, וכן הוא בספר 'צדיק יסוד עולם', מעשה באחד שלא הי' לו ילדים ובעת רקוד של הרה"ק רבי שלומ'ע זועה'יל'ער ז"ל לפני הכלה, התחנן בתחינה לפניו וטענתו בפיו אשר עכשיו הוא הזמן להיפקד בזש"ק, והשיב לו הרה"ק הנ"ל, צודק אתה בני, והבטיח לו, ותגזר אומר ויקם הבטחת הצדיקים, ונפקד בבת, עי"ש.

וגודל עבודת הצדיקים אצל הריקודין הגיע עד כלות הנפש, כמוזכר בכתבי ר"י שו"ב: אשר בחתונה הגדולה שבין נכדי הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניפולי ז"ל והרה"ק בעל אור המאיר מזיטאמיר ז"ל נתכבד בסידור קידושין הרה"ק ר' לייב הכהן מהאניפולי ז"ל בעל אור הגנוז בסידור קידושין, בסיום הסעודה ביקש הרה"ק ר' לייב לרקוד מצוה טאנץ כנהוג, והתחיל לרקוד עד שהתלהב זמן רב בעבודת הריקודין והכלה נתייגעה והלכה לה, אך הרה"ק ר' לייב לא הרגיש בזה והמשיך בעבודתו הגלהבה בלי שיכלו להפסיקו גם אחרי שכבר התחיל הקהל להתפזר, ומתוך ריקוד זה נתדבקה נפשו ביוצרו ויצאה נשמתו בטהרה, עי"ש.

ובספר 'עת רקוד' מובא, אשר בחתונת כ"ק האדמו"ר רבי יעקב יוסף מסקווירא ז"ל עם הכלה הרבנית ע"ה, בתו של הרה"ק ר' פנחס מאוסטילא ז"ל חתן הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל, אמר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל על דברי הגמרא 'כיצד מרקדין לפני הכלה', כל"ה ראשי תיבות 'כלות הנפש', שצריך לרקוד הריקודין של מצוה עד כלות הנפש, עי"ש.

ומשמי' צדיקים מתאמרי אימרא נאה, דמה שמוזכר בזוהר הק' שצדיקים באים מגן עדן להשתתף בשמחת בניהם, הזמן גרמא הוא בשעת המצוה טאנץ, ועי' בספר 'שיח זקנים' (ג"ה) עובדא נאה: פעם אחת בעת איזה נישואין כאשר רקד הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל את הריקודין של מצוה, בא איש צבא אחד וגם הוא כנס בעיגול הריקוד ורצו היושבים לדחפו מהעיגול, אבל הרה"ק לא הסכים ואמר איתא על פסוק (בראשית כ"א) וישא יעקב רגליו שקאי על ענין ריקודין, והמשיך הרה"ק לפרש סיפא דקרא וילך ארצה בני קדם שהאבות הק' יורדים למטה בעת הריקודין, וסיים הרה"ק בזה"ל "שיראו האבות הק' מה שעושים אומות העולם לבניהם".... "לאזן זיי זעהן וואס מ'טוהט מיט זייערע קינדער".... עי"ש.

ובספר 'בית שלמה' [תולדות הרה"ק שם שלמה ממונקאטש ז"ל] מסופר, דכספרו להרה"ק רבי ר' מאיר מפרמישלאן ז"ל מעמד החתונה של השם שלמה עם בת הרה"ק רבי שמעלקא מסאסוב בנו של הרה"ק ר' משה לייב ז"ל, שאל אם ראו איזה התחדשות ודבר פלא בעת הריקודין של מצוה עם החתן והכלה, וענה ואמר האברך שהיה אתו הנזכר, דבסוף הריקודים התחפש עצמו איש אחד מעוטף כולו בתמונת דוב גדול הקומה, בכדי להגדיל שמחתם, ועשה ריקודין שונים בתנועות משונות עד להפליא ולא יכלו להיודע מי הוא, והגיד להם הרב הקדוש תדעו כי זה האיש הי' איש אלקים קדוש ונורא רבינו הרבי משה ליב מסאסוב ז"ל, אשר בא מגן עדן העליון לשוש בשמחת צאצאיו הקדושים ותהי לאות ולפלא, עי"ש.

וגם בספרי רוזין מסופר, אשר בעת נישואי בת הרה"ק רבי ישראל מרוזין ז"ל עם מוה"ר מנחם מענדל בן רבי יצחק מאיר מזינקוב ז"ל, נתכבד דוד הכלה הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל ז"ל לרקוד מצוה טאנץ, וכדרכו בקודש רקד בדביקות עצומה, אחרי רקוד הרה"ק מרוזין ז"ל באופן גבוה ונשגב עד שלאחר הריקוד נשקו הרה"ק מטשערנאביל ז"ל על מצחו, וכשהגיע תור המחותן הצדיק לרקוד לפני הכלה, פנה להרה"ק מרוזין ואמר לו אבקש ממכם שתתנו לי את המפתח של המצוה טאנץ, השיבו הרה"ק מרוזין ז"ל "אז סאיז נישטא קיין שליסל עפנט מען מיטא טשוואק".

המשך המאמר בשבוע הבא כס"ד

לרגל התחלת לימוד שר"ע או"ח סימן ל"ב במסגרת חבורת שונה הלכות:

סעיף יב – עורות הכשרים לכתובת תפילין

מבוא הסת"ם: בסעיף זה מבואר. הקלף שכותבים עליו תפילין צריך להיות מעור בהמה חיה ועוף טהורים. ומותר אפילו בנבילה וטריפה שלהם, משום שהעיקר שיהיה 'ממין טהור'. אבל אין כותבים על עור בהמה וחיה ועוף טמאים / סדר עדיפות: עור עוף משובח מכולם, ואחריו עור חיה, ואחריו עור בהמה. ועור השליל עדיף מכולן. כיון שלא יצא עדיין לאויר העולם. / לאו דוקא ספרים לא יכתבו על עור של מין טמא, אלא אפילו שאר ספרים שאינם תנ"ך, כל שיש בהם שמות שאינם נמחקים אסור. ואם לא כתוב שמות שאינם נמחקים, רק ברמז לסימן השם, כגון אות ד' או ה', וה"ה בספרי ש"ס ופוסקים שרי. (ביה"ל ד"ה תורת ה') / לא יכתבו סת"ם על עור דג, אפילו שהוא טהור, משום דנפיש וזהמיה.

ידיעות הסת"ם: על מה עדיף לכתוב תפילין על עור בהמה או חיה שנשחט, או על עור נבילה? בלשכת הסופר (סימן ב סק"ד) הביא בשם הרמ"ע מפאנו דשל שחיטה עדיף מנבילה, שהשחיטה מטהר. אבל נבילה בין בידי אדם בין שמתה מאליה משמע שהוא דין קשה.

ומציין להחתם סופר וצ"ל שהגיה דלא משמע כן מהגמרא מס' שבת (דף קח), דאיאת התם, 'שאל ביתוסי אחד את רבי יהושע הגרסי, מנין שאין כותבין תפילין על גבי עור בהמה טמאה, דכתיב 'למען תהיה תורת ה' בפיד', מדבר המותר בפיד. אלא מעתה ע"ג עור נבלות טריפות אל יכתבו. א"ל אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשני בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות, אחד הרגו מלך ואחד הרגו אספקליטור ושר הטבחוס, איזה מהן משובח. הוי אומר זה שהרגו מלך. אלא מעתה יאכלו. א"ל התורה אמרה לא תאכלו כל נבילה ואת אמרת יאכלו. א"ל קאלוס ומשובח. הרי דנבילה שמתה מאליה משובח יותר משחוטתה.

אמנם כתב הלשכה"ס בשם האו"ז שכתב וז"ל כתב מורי הרב רבינו שמחה, שדחאו בקש. דא"כ שהרגה אספקליטור לפי תשובתו למה כותבין עליו. אלא עיקר הטעם כדמפרש בירושלמי פ"ק דמגילה, דנבלות וטריפות אע"ג דאינו מותר בפיד מינו' מותר בפיד. עכ"ל. ולפי"ז כתב בלשכה"ס דברי הרמ"ע נכונים.

סעיף יג – נקב קטן בקלף

מבוא הסת"ם: ובו מבואר. הדין אם היה נקב קטן בקלף, וכשמעביר עליו הקולמוס עם הדיו נסתם הנקב בדיו, כשר. והיינו שהנקב קטן כחודה של מחט, ואין האות נראית חלוקה לשתיים. ובשעת הכתיבה אינו מרגיש בנקב כשמעביר הקולמוס עליו.

נקב הנראה רק נגד השמש, הב"ח והמג"א סוברים שכשר. והט"ז מחמיר בזה, ומסקנת הפוסקים שכשר.

אמנם אם אין הנקב נסתם בדיו בשעת כתיבה, הרי הוא פסול. ולפעמים ע"י הנקב, החסרון שאין האות מוקף גויל. ולפעמים החסרון שנחלק האות לשתיים ע"י הנקב. ופרטיהם ארוכים, ואכמ"ל.

סעיף יד – עובי הקלף

מבוא הסת"ם: ובו מבואר. הסופרים הזרזים, עושים שלשה מיני קלף לפרשיות התפילין של ראש, המונחות כל אחת בבית בפני עצמה. לפרשת 'שמע' שהיא קצרה, יהיה הקלף עבה יותר. ולפרשת 'זהיה כי יביאך', שהיא ארוכה יותר, יהיה הקלף דק יותר. ולפרשיות 'קדש', 'זהיה אם שמוע', שהן ארוכות יותר, יהיה הקלף דק מאוד. וע"כ יתמלאו הבתים בשוה. ויש בזה משום נוי לתפילין ובשו"ע הגדסא אחרת. אמנם כתבנו כפי מה שכתב במשנה ברורה שצריך לגרוס.

ובלבוש (הובא בבאר היטב) כתב שיש סופרים שנהגו לעשות הקלף שוה בגודלו ובעוביו בכל ארבע פרשיות. אלא שבפרשיות הקצרות יותר מניחים הגליון חלק בסופו. אמנם בזמנינו אין נוהגים כן.

ידיעות הסת"ם: הטעם שבזמנינו אין נוהגים כהסופרים הזרזים. ראה במבוא הסת"ם, שהמנהג מקדמת דנא היה לעשות כל ארבעה קלפים של תפילין של ראש שיהיה שוים. וכבר כתב הקסת הסופר (סימן כ ס"ב) ז'לית מאן דחש לה'. וטעם הדבר הובא במשנת הסופר (שם ס"ק ח) משום דענין הנוי היה שייך רק כשעשו את הבתים מעור דק ורך מאד ועור בהמה רכה, וע"כ אם לא היו כותבים הפרשיות הגדולות בקלף דק, אז היה עובי וגודל הפרשיות האלו בולט מבחוץ, הואיל שעור הבית היה רך ודק מאוד, ולא הוה נוי כשנראה מבחוץ בית אחד גדול ועב מחבירו. משא"כ בבתים שלנו שעושים מעור בהמה גסה, ואין ניכר מבחוץ כלום, אין צריך לזהר בזה.

סעיף טו – מוק"ג בתוך האות ועוד

מבוא הסת"ם: ובו מבואר. הדין שכל אות צריכה להיות מוקף גויל מארבע רוחותיה, ואם לאו פסולה, הינו דווקא מחוץ לאות, אבל בתוך חלל האות, באותיות שיש להם שלשה דפנות, כגון אותיות ה"א, או מ"ם, אין צריך שיהיה מוקף גויל. ולכן אם נעשה נקב בתוך אות ה"א או ח"י"ת, אפילו אם הנקב ממלא 'כל' החלל הפנימי של האות, כשר. אבל דעת הירושלמי שצריך שיהיה מוקף גויל אף בחלל הפנימי של האות. ודין נקב בתוך חלל האות כמו נקב מחוץ האות. וע"כ אם היה הנקב בתוכו קודם הכתיבה פסול.

שיעור רגל הפנימי של אות ה"א. להרא"ש כשר אפילו אם נשתייד כל שהוא. ודעת הרמ"א כהפוסקים הסוברים שיש בה שיעור כמלוא אות קטנה. היינו אות יו"ד. (ודוקא ברגל הפנימי של אות ה"א דעת הרא"ש דסגי בכל שהוא. אבל בשאר אותיות כגון אות ח"י"ת גם הרא"ש מודה ששוי דין רגל השמאלי כדין רגל הימני).

שיעור רגל ימיני של אות ה"א. אם נשתייד כמלוא אות קטנה (אות יו"ד) כשר.

סעיף טז – דיני שאלת תינוק / דיני מוקף גויל

מבוא הסת"ם: הקדמה לדיני שאלת תינוק: בגמרא (מנחות כט): איתא שני מאמרי חז"ל בענין הפסק בהאות: א. דאיפסק רגל דאות ה"א, ופסק רבי אבא דאם נשתייד בו כשיעור אות קטנה, כשר. ב. דאיפסק רגל דוא"ו דזויהרוג בנקב, והכשיר רבי זירא ע"י 'שאלת תינוק'. וצ"ב אימתי אמרינן בספק אם יש צורת האות, דצריכים שאלת תינוק, ואימתי אמרינן דצריך שישיר שיעור אות קטנה.

וכתב המרדכי דשיעור אות קטנה נאמר לאות ה"א ודכותיהו. אבל לאותיות פשוטות שאין להם אלא ראש וירך, כגון אותיות ו' ז' ח' ט', דאז אם נשתייד מלוא אות קטנה דומה לאות אחרת, ופסולה. כגון בוא"ז שהרגל כמלוא אות קטנה שנעשה יו"ד. לכן יש לשאול לתינוק. וכ"פ הרמ"א.

*

הקדמה דיני חסרון מוקף גויל מחמת נקב: בגמרא (מנחות דף כט) "רמי בר תמרא איפסקא ליה וי"ז דתיבת ויהרוג' בנקב. אתא לקמיה דר' זירא, אמר ליה זיל אייתי תינוק דלא חכים ולא טיפש, אי קרי ליה ויהרוג שפיר דמי".

והוקשה הבית יוסף האיך מכשירין ע"י תינוק, הרי כיון שיש שם נקב, הוה חסרון מוקף גויל, וחסרון מוקף גויל פסול. ותירץ הבי"ב תירוץ.

א. שאין פסול חסרון מוקף גויל ע"י נקב. ורק בנגיעה ב' אותיות או פסול משום חסרון מוקף גויל. והתם היה נקב בו"ז של ויהרג, ולא נגיעה בין אות לאות, לכן כשר כשקורא התינוק וא"ו. ב. שפסול חסרון מוקף גויל, היינו דווקא כשנעשה בשעת כתיבה. אבל אם נעשה לאחר הכתיבה, אין בזה פסול. והתם מיירי שנעשה הנקב לאחר הכתיבה. ולכן כשר כשהתינוק קראו וא"ו.

והנה לכל תירוץ של הבי"ב יש קולא וחומרא. דלפי תירוץ א' בנקב ליכא בשום אופן פסול של חסרון מוק"ג. ובנגיעה פסול אפילו אם נעשה לאחר הכתיבה. ודלפי תירוץ א' לא מחלקין בין קודם לאחר הכתיבה. רק בין נקב לנגיעה. שנקב תמיד כשר. ובנגיעה תמיד פסול. ולפי תירוץ ב' יש קולא דאפילו בנגיעה בין שני אותיות אסור משום חסרון מוקף גויל רק אם נעשית בשעת כתיבה. אבל לאחר כתיבה כשר. והחומרא דגם בנקב יש חסרון משום מוקף גויל ודלפי תירוץ ב' לא מחלקין בין חסרון מוקף גויל של נקב, לנגיעה. ונקטינן מכח ספק כחומרת שני התירוץ. ולכן בחסרון מוקף גויל ע"י נקב ונעשית לאחר הכתיבה כשר ודלפי תירוץ א' כשר בכל אופן, וגם לתי"ב ב' בנעשית לאחר הכתיבה כשרו אבל בנגיעה בין שני אותיות פסול מספק אפילו אם נעשית לאחר הכתיבה ודחיישינן לתירוץ א', דלא מחלקין בין קודם כתיבה לאחר כתיבה.

דיליעות הסת"ם: הגדרת תינוק שאינו לא חכם ולא טפש. מבואר בסעיף זה דתינוק ששואלים הוא דוקא תינוק שאינו לא חכם ולא טיפש. הגדרת תינוק 'חכם' היינו שמבין את הענין הכתוב, ומתוך כך הוא קורא את האות שנפסקה כראוי. אע"פ שאינה כתובה כראוי. וע"כ אי אפשר לסמוך על קריאתו (משגיב ס"ק מט).

הגדרת תינוק טיפש: היינו שאינו יודע לקרות את האותיות. וע"כ הוא פסול לקריאת תינוק.

הגדרת תינוק שאינו לא חכם ולא טיפש: תינוק שידוע לקרות האותיות, ואפילו שידוע לקרות תיבות, אמנם אינו מבין את הענין מה שכתוב לפניו. הרי הוא תינוק שאינו לא חכם ולא טיפש שאפשר לשאול אותו שאלת תינוק.

גיל התינוק: בזמנינו יש תינוקות שבהיותם בני ארבע שנים, הם כבר בגדר לא חכם ולא טיפש. וכשהם מעל שש שנים הם כבר בגדר חכם. ודבר פשוט שהדבר תלוי בכל מקום לפי המנהג בלימוד האותיות עם הקטנים. (משנת מרדכי סעיף פג).

לשכת הסת"ם
כהלכתה
שנ"י קהל יטב לב דיסאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו
בית הוראה - שיעורים בעניני סת"ם - פיקוח על סת"ם
רח ר' אדמו"ר 8 בני ברק
לשאלות בהלכה ועניני ההשגחה טעל: 972-548562976

ב' כסלו

הגה"ק רבי משולם פייבוש מזבאריז' זי"ע

האיש מקדש

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של אחד מחשובי עיר קניהניטש בגאליציע, ותקופה מסוימת אף התגורר אצל חמיו, בשבתו שם מצא את שאהבה נפשו, חבורתא קדישתא מבקשי ה' עמם נתקשר בקשר אמיץ וחזק לתורה ועבודת ה'.

לימים נשא בזיווג שני את הרבנית הצדיקת מרת יענטל בת הגה"ק ר' מרדכי הלפרין אב"ד ברעזאן שהיתה מיוחסת מאוד נכדת רבינו הרמ"א, המהרש"ל, ורבי מרדכי יפה בעל הלבושים, ולמעלה בקודש.

הרבנית האריכה ימים אחרי בעלה הצדיק והי' מפורסמת בצדקותה ובכרכותיה הנושאים פירות, עד שרבים ושלמים נהרו אליה להתברך מפיה, ובתוכם גם הרה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע, ומסופר בס' מהרש"ם הכהן על התורה במגילת יוחסין בהקדמת הספר, דהרה"ק מאפטא בא פעם אליה, וכפף ראשו וברכתו בברכת כהנים, וענה הרה"ק מאפטא אמן.

ובס' אפיקי ים מסופר כי חסידים רבים באו אליה לעת זקנתה, ובעת חלוקת ה"לעקיד" אם אחד מהחסידים הושיט ידו לקחת פעם שניה הרגישה ואמרה: יד זה כבר לקח פעם אחד.

בעל רבותיו

בימי נעוריו למד את תורתו בנגלה אצל רבו הגאון האדיר

המפורסם בעוצם חריפותו ובקיאותו רבי משה צבי העלער אב"ד בוקשוויץ ובעמח"ס "גאון צבי", לימים אהו להוסף שלימות על שלימותו ונסע אל צדיקי הדור תלמידי הבעש"ט הק' כדי ללמוד מדרכיהם.

בראשית מכתבו המפורסם הוא מונה את שלשת רבותיו הדגולים מרועי החסידות וז"ל: ואני לא זכיתי רק לראות פני תלמידו האלהי רבי דוב בער זלה"ה, ואף כמה פעמים הייתי לפני

ימי ההילולא

ב' כסלו

- רבי שמעריל מווערכאווקע - תקל"ז
- רבי משולם פייבוש ב"ר אהרן משה (יושר דברי אמת) - תקנ"ד
- רבי ישראל יצחק ב"ר דוד בער מראדישיץ - תרי"ה

ג' כסלו

- רבי מאיר הכהן זצ"ל (אבי הש"ד) - ת"א

ד' כסלו

- רבי אלי קובו (אדרת אלי) - תמ"ט
- רבי יעקב דוד ב"ר יצחק מאמשינאוו - תרל"ז

ה' כסלו

- רבי שמואל אליעזר איידליש ב"ר יודא הלוי (מהרש"א) - שצ"ב
- רבי דוד ב"ר יעקב אהרן לוריא (הר"ל מביכאוו) - תרט"ז
- רבי אשר אנשיל ב"ר שמואל יונגרייז (מנחת אשר) - תרל"ד
- רבי משה דוב ב"ר שלמה זלמן אב"ד ווערצקי - תרנ"ט

ו' כסלו

- רבי מנחם אייזנשטאט ב"ר מאיר (חומת א"ש) אב"ד אונוואר - תר"ל

צור קודש מחצבתו

הגה"ק ר' משולם פייבוש מזבאריז' זי"ע נולד בשנת ת"ק לערך לאביו הגה"ק ר' אהרן משה הלוי העלער המגיד מסניאטין בן הגה"ק ר' מאיר אב"ד סטארי בראדישין (חתן הגה"ק ר' יעקב משה בעל "ידי משה" על מדרש רבה) בן יחיד להגה"ק ר' שמשון אב"ד סטארי ברדישין שהי' גם בן יחיד להגה"ק ר' אברהם ראש ישיבת סעקולא (חתן הגה"ק ר' יחיאל לוריא נכד מורינו המהרש"ל ולמעלה בקודש מזרע דוד המלך, וכמו שכתב בשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט) בן הגה"ק בעל תוספות יו"ט זי"ע אשר הי' ניין ונכד לרבי נתן בעל "הערוך" ראש ישיבה ברומי ממשפחת התפוחים משבט יהודה, וכן לרבינו זרחיה בעל "המאור" אשר צור מחצבתו משבט לוי מבני הקהתי אשר עבודת הקודש עליהם.

בנוסף לכך היה נכד למורינו המהר"ל מפראג, וכן לרבי יצחק חיות אב"ד פראג בעל "אפי רברבי", מורינו המהרש"א, הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי, הגה"ק רבי הירש אשכנזי בעל "החכם צבי", ולהגה"ק בעל "צאן קדשים" ולמעלה בקודש צדיקים ומצוקי ארץ.

גם מצד אמו הי' רם היחס, אמו הרבנית הצדיקת מרת וועכנע היתה בת הגה"ק ר' ישראל משה אב"ד טיסמעניץ שהיה מצאצאי רבי יהודה החסיד בעל ספר חסידים ולמעלה בקודש.

האשל הגדול האלה רבי מנחם מענדל מפרעמישלאן זלה"ה, וביותר להבדיל בין המתים ובין החיים הרב המופלג האלהי מרט הרב יחיאל מיכל (המגיד מולאטשוב) נירו יאר.

כשנסע הרה"ק ר' מנחם מענדל מפרעמישלאן לארה"ק נסע ר"מ אצל הרה"ק המגיד מולאטשוב ז"ע ואמר לו: אני נתן לך את היונגערמאן הזה שהוא דימאנט רק נישט

געשליפן, ואז התחיל לנסוע אל אל המגיד הקי מולאטשוב ז"ע בצלו חמד וישב ונתקשר אליו בעבותות אהבה, ואותו החזיק לרבו מובהק.

בהקדמה לס' "גאון צבי" שנכתב ע"י נכדו המו"ל כותב דבר פלא ורוח הקודש שנגנצה בו וז"ל: כח התמדתו בתורה של הגאון צבי הי' למעלה מדרך הטבע עד כלות הגוף והנפש, לימים ביקשו והתחננו אליו בני ביתו שיתור לו מנוחה באחד מחדשי הקיץ כדי להברות את גופו החלוש, לאחר הפצרות מרובות נענה להם, בימים ההם ור' משולם פייבוש מזבאריו עודנו תלמיד לפני רבו הנ"ל, אותה נפשו להתעלס באהבים ולהתעלות אצל המגיד הקי מולאטשוב ז"ע שלימים הפך לרבו מובהק, אך מפני כבוד רבו הי' גאון צבי נמנע מליסע אליו, אך בהזדמנות זו כשרבו לא הי' בביתו ובישיבתו החליט לכתת רגליו לחוות בנועם המגיד הקי מולאטשוב ז"ע, וכדי שלא יודע הדבר לרבו הקדים לחזור טרם שוב רבו, ביום שוב רבו הלכו תלמידיו והוא בתוכם כמה פרסאות מחוץ לעיר כדי לקבל פניו בכל הכבוד הראוי, וכשנגיש ר' פייבוש אל רבו והושיט לו את ידו לשלוט, הרגיש רבו על אתר שנסע אל הרה"ק מולאטשוב, והחזיק ידו עד בוש, ואמר לו בזה"ל: "פייבושיל דו האסט מיך שוין איבערגעלאזט", ויהי הדבר לפלא בעיני תלמידיו.

אכן כפי הידוע ביקר גם אצל עוד מתלמידי הבעש"ט כמו הרה"ק ר' פנחס מקארין ז"ע, וכן אצל הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימינוב ז"ע שהי' צעיר ממנו בשנים, וכן הגה והמליץ לשומעי לקחו ללמוד בספרי הרה"ק בעל ה"תולדות יעקב יוסף" ז"ע.

בשבתו עם חברים

כן היה מקושר בעבותות אהבה ודביקות נפלאה עם רעו הרה"ק ר' זאב וואלף מטשארני-אוסטראה ז"ע, אשר לאחר הסתלקותו של רבו המגיד הקי נסע אל רעו ליבאריו, ומצא אצלו את שאהבה נפשו, פ"א הי' אצלו בזבאריש, ואח"כ כנשפטר ממנו הלך ר' פייבוש ללוותו ועלה עמו על העגלה, ושוחחו בדביקות

ימי ההילולא

ז' כסלו

- רבי ארי' לייב מאמסטערדאם (פני ארי') - ת"ע
- רבי אהרן הלוי עפשטיין, ב"ר קלונימוס קלמן (מאור ושמש) - תרמ"ב

ח' כסלו

- רבי משה ב"ר יצחק (מהור"א בתרא) - תכ"ט
- רבי אהרן מטשערנאביל ב"ר מרדכי - תרל"ב

ט' כסלו

- רבי דובער ב"ר שניאור זלמן מליובאוויטש (מיטשעלער רבי) תקפ"ח
- רבי משה מסלאוויטא שפירא ב"ר פנחס מקארין - תקצ"ח
- רבי משה סופר (זקנו של החתם סופר)

ובידידות נפלאה עד שהגיעו לטשארני-אוסטראה, אח"כ רצה ר' וועלויל ללוות את ר' פייבוש, ועלה על עגלתו, ושוחחו בדברי תורה עוד פעם בדביקות ובאהבה נפלאה עד שהגיעו בחזרה ליבאריו, כך הי' כמה פעמים מגודל דביקותם אחד אל השני לא יכלו להפרד, ועד כדי כך גדלה דביקותו ברעו ר' פייבוש, אם כי מעולם ביקש לעלות לארץ הקודש ולחונן עפרה, בכל זאת נמנע מלהוציא מחשבתו אל הפועל כי ימי חיותו של ר' פייבוש, כי לא רצה להיפרד ממנו.

והעמיד תלמידים הרבה

לימים נתעלה לכהן כמגיד משרים בעירו זבאריו, ורבים היו נוהרים אליו לשמוע דרשותיו ואמרי שפתיו בדברים היוצאים מלב קדוש ונכנסים ללבבות השומעים. אחד מגדולי תלמידיו הי' הרה"ק ר' שלמה דוד אייבשיץ ז"ע אב"ד סראקע בעל "ערבי נחל" ו"לבושי שרד" ז"ע, והי' נוסע תמיד אליו ללמוד תורה מפיו, ומסופר שבני קהלתו של ר' רבי שלמה דוד ז"ע בקשו להניאו מלנסוע לרבו הק באמרים אליו שלא נאה לגאון כמוזז לנסוע למי שאינו גדול כל כך בתורה, והא ניסה תמיד להוכיחם שרבו גדול ממנו בתורה, אך הם לא קבלו את דבריו, פ"א הגיע ר' פייבוש ז"ע לסראקע, רצו התלמידי חכמים בני סראקע להוכיח אחת ולתמיד את גדלותו בתורה, ונכנסו לתהות על קננתו והציעו לפניו שש קושיות חמורות בש"ס, והוא בגודל ענוותנותו ענה להם שיכול לתרץ כל השש קושיות בתיורין אחת והיא - שאינו יודע ללמוד, אח"כ נכנס הרה"ק בעל לבושי שרד לרבו ומענה בפיו, שגם בלא הכי הוא סובל רבות מבני עירו על נסיעותיו אליו ועתה שמנע עצמו מלהראות את כוחו בתורה עאכ"ו שלא יניחו לו, ענה לו רבו הנח לי כמה יגיעות יגעתי עד שפעלתי שלא אראה את למדנותי מן השפה ולחון וכעת ברצונך שאאבד עולמי בשעה אחת, פ"א הי' עוד פעם בסראקע ונתעוררה שאלה חמורה בעיניי מקוואות אז הוכרח לפסוק בדבר שנוגע לעיקרי תורה, ואז נוכחו כולם בגאונות.

תלמידו בעל הלבושי שרד מביא את רבו בספרו לבושי שרד בשו"ע או"ח סי' קס"ח, וגם בסוף יו"ד. כמו"כ נמט כתלמידיו הרה"ק ר' יוסף דוד הכהן אב"ד יאסי בעל "דרכי האמונה", הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל "אהבת שלום", הרה"ק ר' זאב וואלף שור אב"ד סקאליש בעל "ספר הדרושים", וכן בן גיסו הגה"צ ר' יצק אב"ד בוקשוויץ.

תורת אמת היתה בפיהו

הי ידוע לאיש אמת מאד, וחיפש את האמת בכל מעשיו בלי פניות, מסופר שפ"א נאלץ לברוח מפני שהלשינו עליו בשלטונות וסכנה גדולה היתה צפויה לו, ונכנס אליו מקורביו והזיכירו לו על פי ההלכה כי מחויב להסכים שיכניס לו פאספארט מזויף על שם אחד, כדי שיוכל לעזוב את הארץ, ואכן בגין פיקוח נפש הסכים, כשהגיע להגבול ושאלו את שמו ענה שם בדוי לא שמו האמיתי ולא המזויף שהי' רשום בתעודה, ונתנו לו לעבור, כששאלוהו מקורביו מדוע נהג כן השיב, אני ידוע כי הרוסים ימינם ימינן שקר, וצריך לומר להם שקר מוחלט מתחלתו עד סופו, אלו אמרתי את השם שהי' רשום בהפאספארט הייתי אומר קצת אמת שהרי כך רשום בהפאספארט, והם אינם סובלים אפי' קצת אמת.

עקב ענוה יראת ה'

פ"א עבר דרך עיר רימינוב והכין הרה"ק רבי ר' מענדלעלע מרימנוב סעודה יפה בעבורו, ומרוב ענותו סירב לשבת ליד ר' מענדלעלע באמרו מה לי ולכבודו הרי אני כבר בן שבעים וארבע שנים ועדיין לא עשיתי תשובה, החזיר לו ר' מענדלעלע כמוני כמוד, עמך אנכי בצרה זו, יבוא ונסעד יחד.

אם פגע בך...

פ"א סיפר כי בש"ק בשעת אכילתו בא אליו היצה"ר ואמר לו האיך אתה אוכל, כלום התפללת היום כראוי, ואיך מלאך לבך לעבור על דברי חכמים לא תאכלו על הדם וכי', והשיב לו תדע שבדין אני אוכל עתה דתפלה היא מדרבנן, וסעודת שבת הוא מדאורייתא, ולא יתכן שבשביל תפלה שהיא מדרבנן לידחי מצות סעודת שבת שהיא מדאורייתא, שוב פ"א בא אליו ביום שב"ק בעת תפלת שחרית בשעה שתפס הציצית בידו והראה לו שהותר קשר אחד של ציציותיו והיא סי' עפ"י ספרים קדושים שאין לזה האיש יראת שמים והאיש הראה לו כ"ז כדי להחליש לבו, והתחזק והשיב לו דע דאדרבה בזה אני רואה שאני כן ירא מהש"י שאל"כ הי' בכחי לתקן הקשר, ורק מפני שאסור לעשות בש"ק קשר אינני מתקן ואין זה רק מיראת השם.

חלישות גופו

כשהתאכסן הרה"ק ר"פ בולישטישק אצל האב"ד ר' שמואל מרגליות בן אחיו של המאיר נתיבים, הזהיר הבעל אכסני' את בתו להגיש לו כל פעם מיני מאכל להשיב את נפשו כי גופו חלוש מאד, ואינו יכול לסבול את עומס נשמתו הק'.

פועל ישועות

לאחיו של הרה"ק ר"פ נכנס רח"ל רוח רעה, ונסע להרבה צדיקי הדור להתברך מהם, וכולם אמרו לו שיסע לאחיו הרה"ק מזבאריו שרק הוא יכול להושיע לו, וכן עשה ותיכף נסע לאחיו, והיה כאשר אך פסע את מפתן ביתו של אחיו צעק הרה"ק מזבאריו עליו "צא טמא", ובאותו רגע יצא ממנו הרוח הרעה ונעשה כאחד האדם.

והיו דן את כל אדם לכף זכות

דרכו של ר"פ הי' שקרא לכל אדם בשם צדיק, ולימד זכות על כל עוברי עברה, פ"א הביא לו עשיר אחד מחסידיו כובע משי חדש, לא עברו ימים רבים עד שנגנב הכובע, וכשנכנס אליו נתן הכובע, סיפר לו איך שבא צדיק אחד שמסתמא לא הי' לו כובע ללבוש, ולקח את הכובע החדש שקנית עוברי, נתמלא הנותן המתנה תמה ואמר וכי אתם עוד קוראים לאותו גנב צדיק, השיב לו ודאי שהוא צדיק נעביך לא הי' לו מה ללבוש, אמר לו האיש אדרבה יאמר לי הרבי גם כן היתר לגנוב ואני עוד יקרא צדיק, הרי בתורה כתיב לא תגנוב, ואתם קוראים אותו צדיק, שתק הרה"ק מזבאריו וחשב קצת ברעיונו הק', אח"כ פתח ואמר לו מה אעשה "ער איז פארט א צדיק" כי כפירוש נאמר ועמך כולם צדיקים, "איז פארפאלן ער איז טאקע א צדיק".

ובא השמש

ביום ב' כסלו תקנ"ה נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש ומנוחתו כבוד בזבאריו.
השאיר אחריו תולדותיו הקדושים: מזו"ר הרה"ק ר' אהרן משה, מזו"ר הרה"ק ר' ברוך יצחק מזו"ר אהרן, ורה"ק ר' שמשון מאזויראן מח"ס "נזירות שמשון". על גדולתו של רבי שמשון נוכל ללמוד באפס ממה שמסופר אודותיו: פעם שבת במעוזבו אצל הרה"ק בעל "אוהב ישראל" שהי' או המרא דאתרא, בהגיע עת סעודתא דמהימנותא פקד עליו לתדהמת כל הנוכחים לעשות שולחנו בבית מלונו בשב"ק ולהתנהג כמנהגו בביתו, והי' לפלא כי לאט נודע טעם הדבר, בסעודת שחרית של יום השב"ק כאשר הסב הרה"ק מאפסא על שולחנו פתח ואמר אל המסובין: תדעו איזה טובה גדולה עשיתי להרה"ק ר' שמשון מזבאריו במה שציתיו לישב על שולחנו לעצמו, כי בעולם העליון קרי כרוזא בחיל, כי היות ואחד מהדיינים בבית דין של מעלה המיד אחד מנכדיו את דתו רח"ל, ולכן הי' עליו לעזוב את מקומו, על כן יעלה אחד מהצדיקים מהעולם הזה אל עולם העליון למלאות את מקומו, וישאלו לאמר מי יעלה לנו השמימה, אז אמר הרה"ק ר' יחיאל מיכל מולאטשוב ז"ע הן יש בעולם בן ר' פייבוש ושמו ר' שמשון והוא ראוי לאותה איצטלא, ועניתי ואמרתי על זה לאמר, אמנם כן הוא, כי זה הרב ר' שמשון ראוי לישב על מקום הנפקד בסנהדרין של מעלה, אולם עודנו דרוש הוא לחפץ טובת ישראל להיות בעולם הזה אתנו בחיים חיותו, ולכן צייתיו לשבת על שולחנו לנהל את עדתו.

ה' כסלו

הגה"ק רבי שמואל אליעזר איידליש זי"ע
אב"ד אוסטראה [המהרש"א]

אלה תולדות

נולד בשנת שט"ז (י"א שכ"ה) בקראקא לאביו הג"ר יהודה הלוי (אחיו של ר' שמואל הלוי אבי ה"שרי"ז ז"ע), שנמנה על גדולי העיר גאון

בתורה, בנו מזכירו בסוכה (דף לה) ב"ב (לב), ה' נצר בין מצד אביו ובין מצד אמו למשפחות מיוחסות מאוד בישראל, במעללי יתגבר נצר בחמתו הנפלאה אשר הפליא את כל באי במגע אתו, ותודה לכשרונותיו וגודל שנינותו והבנתו, חדר לעמק הדברים בתורתו אשר למד בהתמדה גדולה, והשגותיו ובקיאיותו בתורה גדלה מיום ליום אשר הפליא את גדולי הדור אשר השכימו לפתחו כדי להשתעשע עם הנער הרך, ויצאו מהתפעלות על גודל חריפתו וכח זכרונו העצום שלו, וכולם העידו שעתיד הוא להיות לגאון גדול בישראל, מסופר שכאשר הי' בן שש שנים שאלו דודו ר' שמואל (הג"ל) כתיב בברית בין הבתרים שאמר הקב"ה לאברהם ואתה תבא אל אבותיך בשלום, וכתב על זה רש"י: "ללמדך שעשה תרח תשובה", לכאן מנין לו לרש"י שתרח עשה תשובה בחיים, אפשר זכה להכנס לגן עדן רק בזכות אברהם כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ק"ח) "ברא מזכה אבא", הנער הרדד רגע וענה בחריפות: בפסוק נאמר ואתה תבא אל אבותיך, לשון רבים, משמע שלא תרח לבד זכה להכנס לגן עדן אלא אף נחור אביו תרח, אם כן אין לומר שזכותו גרמה לתרח ליכנס לגן עדן, כי אם אמנם ברא מזכה אבא, הרי אין הוא מזכה את אביו, ומכאן שגם תרח עשה תשובה... גם ה' מחונן בהדרת פנים מאד ושרים ורוזנים היו באים להסתכל ביופיו, ואביו ואמו שחששו מעינא בישא, גדלו את שערות ראשו.

האיש מקדש

כשהגיע לפרקו רצו הרבה רבנים גדולים ועשירי המדינה לזכות באבן יקרה זו, אבל הוא לא רצה בשום שידוך שהציעו לו, שנפשו חשקה בתורה ורצה להסיף ולהגות בתורה שנים רבות, וכל הצעותיו היו כרוכות במשרות רבנות הגוררות אחריהן עסקי הציבור, ויגרם לו הרבה ביטול תורה בשביל זה, באחת הימים הגיע לקראקא הרבנית מרת איידל אשכנזי היילפרין מפיוזנא אלמנתו של הגאון ר' משה אשכנזי היילפרין זצ"ל אב"ד דק"ק בריסק, מתלמידי המהרש"ל והרמ"א, שהיתה עשירה מאד, והגיעה לקראקא עקב מסחרי, ושמעה את שמעו של העילוי הנפלא, הלכה לבית הורי המהרש"א והציעה לפנייה את בתה החכמה והצניעה, ואמרה שהיא יחזיק את החתן כל ימיה בהיותו סמוך על שלחנה, המהרש"א הסכים להשידוך, ואחרי נשואתו עבר לפיוזנא, ופתח ישיבה אשר נתלקטו אליה תלמידים רבים גדולי תורה ויראה, ונודעה הישיבה בשם "החבורה הקדושה" באשר תלמידיה עסקו בתורה בקדושה ובטהרה מתוך פרישות מתענוגי עוה"ז, חמותו העשירה העריץ מאד את חותנתה המהרש"א, ולא פעם אחת עיבה את עסקי' ובאה לביהמ"ד להביא את ארוחותיו כמו ידיה, והחזיקה מכספה את כל תלמידי ישיבתו הגדולה בכל הצטרכותם, וכאות תודה והוקרה אליה כינה המהרש"א את עצמו על שמה "איידליש".

על כס הרבנות

עשרים שנה ישב המהרש"א בישיבתו תחת חסותה של חמותו הגבירה, ושקד על התורה והעבודה עם תלמידיו, בשנת שס"ה (שס"ה) נפטרה חמותו כשהיא זקנה מופלגת בת מאה שנים,

כאשר בדקו בעיבונה תמחו הכל בראותם שלא השאירה אף פרוטה אחת ליורשיה, ואת כל יתרת רכושה הוציאה בימיה האחרונים להחזקת הישיבה, שהספיק עד שלושים ימי אבלה, ונשארו המהרש"א ותלמידיו בלי תומך, ביום השלושים באה משלחת של קהילת כעלעס לפיוזנא והציעו לפניו את כתר הרבנות בעירם, המהרש"א שברח כל ימיו מן הכבוד, והי' שונא את הרבנות, ראה בזה יד ה' ונעלץ לקבל עליו את עול הרבנות, בשנת שע"ד נתקבל לרב ואב"ד בעיר לובלין, ובשנת שפ"ה עבר לכהן ברבנות העיר הגדולה בישראל אוסטראה, אשר הרחיב ביותר את ישיבתו הגדולה, אלפי תלמידים זרמו לישיבתו, ושמו יצא למרחקים כגאון הדור, וכל גדולי הדור באו עמו במשא ומתן של הלכה, סיפר הרה"ק בעל דברי יחזקאל זי"ע משינאווא ששמע מבעל ישמח משה זי"ע שהמהרש"א הי' דרכו להתבודד בחדרו קודם לימודו עם תלמידיו, ולא ידעו מה מעשהו אז, שכרו התלמידים בחור עני שיטמין עצמו תחת המטה בחדרו של רבם המהרש"א לראות מה עושה שם, כשנכנס המהרש"א לחדרו והתחיל בעבודתו, התחילו עיניו של התלמיד לכהות עד שלא הי' יכול לראות עד שהי' קרוב ח"ץ להתעורר, יצא הבחור ממקומו והתודה לפני רבו על מעשהו, וביכרו שיתרפא "מגילת יחסי"ן" לבעל ישמח משה, גם הי' ראש המדברים ב"ועד ארבע ארצות" והשתתף בישיבותיו, ותיקן הרבה תקנות לחיזוק היהדות, ודבריו נתקבלו בכבוד בעיני חכמי דורו, הגאון רבי יואל סירקיש זצ"ל הב"ח פונה אל ראשי "ועד ארבע ארצות" בלובלין וכותב: הנה עמכם גדול הדור... להמתיק סוד ועצה עמו... מלבד גאונו הי' המהרש"א מפורסם בצדקתו ובטוב לבו, על משקף ביתו הי' חרות הפסוק (איוב לא) "בחזן ילין גר דלתי לארח אפתח", ואמרו עליו שבמשך כל השנים שהי' רב באוסטראה לא הי' בכל העיר יהודי רעב לחם.

צדיק מצרה נחלין

בשקדנותו הרבה למד המהרש"א יומם ולילה, וכדי שלא ירדם בלילה תוך כדי לימוד, גדל המהרש"א את שערות ראשו, וקשרם בתקרת ביתו, כך הי' מנהגו כל לילה ולא הוציא לילה אחד בלי לימוד התורה, חוץ מלילה אחד שלא למד זה הי' בליל "ניטול", שאז הי' נוהג לחשב את הכנסותיו למען דעת כמה עליו להפריש מעשר לעניים, והנה הי' איש אחד קל דעת מתושבי אוסטרוואה, שנשא בלבו סינא בלבו על המהרש"א, הלך והלשין עליו בפני המלכות, שהוא מחרף ומגדף את הנוצרי, כהוכחה לדבריו הביא את מנהגו של המהרש"א שלא למד תורה בליל "ניטול" באשר אורתו של לילה זה טמאה היא, המהרש"א שלא ידע מכלום ישב כמנהגו באותו לילה וערך חשבונותיו, והנה לפתע נופל ספר מתוך הארון הספרים על הארץ, המהרש"א מיהר לקום והרים את הספר והחזירו למקומו, אולם כעבור כמה דקות נפל ספר אחר ממקומו, המהרש"א הרים שנית את הספר, כך הי' כמה פעמים, עד שחשב המהרש"א הלא דבר היא וכשנפל עוד פעם הספר נטל את הספר ופתח כדי לעיין בו, באותו רגע נפרצה הדלת ושטרי העיר פרצו את הדלת בליות המסור, כשראו את המהרש"א עם ספר בידו, חזרו לעקבותיהם ועצת הרשע נאפר.

נפטר במוציא שבת קודש ה' כסלו שנת שצ"ב, והוטמן למחרתו ביום א' בבית החיים באוסטראה, וזה אשר חרות על מצבת קבורתו: פה נטמן ונאסף איש תנא דמלכי, הוא נגד ובר נגר, מופת הדור, הצניף הטהור, הרב המופלג בחכמה בענוה וביראה, ושמעו יצא ממזרח שמש עד מבוא, האיר כל חכמי ישראל, בחיבורו הגדול שחידש בפלפולו ובחריפתו, על גמרא פירש רש"י ותוספות, הגאון נ"י פ"ה מוהר"ר שמואל אליעזר במוהר"ר יהודה הלוי וצלה"ה, ונתבקש בישיבה של מעלה, ומת במיתת נשיקה, ועלה לשמים והיתה מנוחתו כבוד במוציא מנוחה, ונאסף ביום א' ה' ימים לחודש כסלו, בשנת שצ"ב לפ"ק, תנצב"ה. השאיר אחריו דורות ישרים ומבורכים בנין וחתנין רבנן, מרן רבינו בעל ישמח משה ה"י נו"ץ אלוי, כמו שמעיד על זה בספרו כמה וכמה פעמים, ויחסו אליו היא עד להפליא כשמוכירו, ראה מה שכותב בפרשת ואתחנן ובאמת ראויין הדברים למי שאמרם דאף דאצילני הוא נדמה לדבר פשוט, היינו כיון שכבר הורינו וקיננו דבר זה, אבל הממציא הראשון דברי זה ודאי חכם יתקרי, ולפעמים מיישב דבריו עפ"י יסודות של כתבי האריו"ל וז"ל: (שם) נשאלתי לפרש דברי זקני הגאון החסיד מהרש"א וצוק"ל... והשבתי שיש בזה דבר עמוק שלא רצה לומר במ"ק כמו שהזהיר האריו"ל... לכן המציא זקני דבר חכמה עמוקה... והבן כי הוא פלא גדול בס"ה, ובריש דברים כותב: ונראה שלכל זה כיוון זקני מהרש"א... ואל תתמה כי זה דרכו במקום שלכאורה דבריו מובנים כפשוטם, כיוון לדברים רחוקים ועמוקים (מגילת יוחסין), בספר "צדיק כתמר" מביא בשם מרן הקדושת יום טוב ז"ע שדרכו של מרן בעל ישמח משה לרקד כל כך בשמחת תורה בעת הקפות, מקובל הוא מזקני הרמ"א והמהרש"א, שהי' דרכם לרקוד בש"ת עם הס"ת עד אפיסת הכוחות.

מורשתו הרוחנית

מורשתו הרוחנית היא בלתי שום ספק ספר "חידושי הלכות" ו"חידושי אגדות" המפורסמים בישראל, שנספח כמעט לכל מהדורות התלמוד, ב"חידושי הלכות" הוא מפרש ומסביר את דברי התלמוד בעמקות ובחריפות יתירה, ואמנם לשונ קצרה מאד - כמו שכתוב בעצמו בהקדמתו "שמאהבת הקיצור לא יאריך בדברים" - ופעמים גם יותר מדי, עד שקשה להבין את כוונתו, ברוב המקומות הוא מסיים "הדוק" או "זק"ל" אע"פ שבאמת אינו קל כל כך, והאחרונים מתייגעים להבין את דבריו, וב"חידושי האגדות" מפרש את האגדות התמהות בתלמוד.

בס' שארית ישראל (שער המגנס דף ר ע"ב) מובא שהבעל שם טוב הק' אמר שכל החיבורים שהיו עד המהרש"א ועד בכלל היו ברוה"ק, וכיון שהוא ברוה"ק הוא תורה עצמה, והייט שרק הגילוי הוא ע"י רה"ק אבל כיון שנתגלה נעשה תורה באמת, תורה בעצם גבוה מרוה"ק. עוד מובא שם (שער ההתקשרות דף ר ע"ב) מובא שהבעל שם טוב הק' ז"ע שיבח את המהרש"א ז"ל למאד בגודל צדקתו עד שאמר שאם היו העולם יודעים מזה היו לוחכים העפר שעל קברו.

בס' נפלאים מעשיך (עמוד רפ"ד) מובא כי לאחר שהגאון המהרש"א ז"ל הוציא את חיבורו לאור עולם, קיבל על עצמו לילך בגלות, פעם אחת הגיע לעיר אחת בליל ישישי בשעה מאוחרת ונכנס לביהמ"ד, וישבו שם שני אברכים ועסקו בתורה, ואף שהבינו באורח שנטה ללון אמנם לא היה להם שום השגה מי הוא האיש הלזה, והאברכים נתקשו או באיזה תוס' במס' ביצה ולא עלתה בידם. נענה א' מהם ואמר, הלא קעת יצא לאור חיבור חדש על הש"ס הלא הוא חידושי המהרש"א, הבה נראה אם הוא מבאר את דברי התוס' הללו, והתחילו לעיין בדברי המהרש"א, ולאחר פרק זמן שעיינו בו ולא הבינו את דבריו, סגרו את ספר המהרש"א, וכשראה המהרש"א כי הם מתקשים מאוד באיזה ענין הלך ושאל להם במה הם עוסקים, ענו לו כי המה מתייגעים להבין איזה ענין בהחיבור החדש שיצא קעת לאור הלא הוא ספר המהרש"א, אך לא הצליחו לירד לסוף דעתו, התחיל המהרש"א ז"ל להסביר להם בטוב טעם ודעת דברי המהרש"א על בריו עד שנתברר להם הכל בקלורין לעינים. שוב שאל להם המהרש"א למה סגרו תיכף את החיבור ולא עיינו בו כל צרכו, ענה לו א' מהאברכים כי ראשו בל עמו כי עדיין אין לו בשר קמח לשבת ואין לו היכולת להתייגע ולעיין כל צרכו קעת בדברי החיבור החדש, נענה המהרש"א ואמר, וכי נדמה לכם כי להמחבר של החיבור הזה בשעה את ספרו היה לו די סיפוק, צי ער האט יא געהאט דעמלטס מעהל און פלייש אויף שבת'.

גדולי הדורות העריצו מאד חיבורו ואמרו עליו גדולות וניצרות, ונצטט כמה מהם.

זו"ל "ראש יוסף" (פסחים כו): זה ימים לא כבר נדפס ס' מ"ע ותמה על מהרש"א ז"ל כדרכו, וכנראה שלא טרח לעיין בדברי מהרש"א ז"ל להבינם על בורים, ותמה אני שרב גדול כמוהו איך שלא שת לבו לעיין במהרש"א ז"ל "אשר כל דבריו ברוה"ק נאמרו", ומי יתן וכל חכמי ישראל בזמנינו יבינו דבריו הקדושים וטוב להם וכו', ואיך לא ירא לכתוב על מהרש"א שטעה, וכל דבריו מים חיים מן המקדש עכ"ל.

ח' הלכות (להגיד יואל ב"ד מה גיד זצ"ל נכד ה"ח) דברי מאוה"ג ומאור עיינו בהלכה מרא דשמעתתא הגאון מהרש"א ז"ל אשר בדק כל חורין וסדקין ויורד לעומק וצלל במים אדירים והעלה מרגניתא דלית בה טימא ולא הניח כל סדק ובדק אשר לא תיקן וכל דבריו מיוסדים על אדני השכל ויסודות חזקים "וכל רוחות שבעולם לא יזינו ממקומו" ואיך יערב לבו לגשת לסתור או לחלוק בשום דבר מדבריו "וכל החולק עליו כחולק על השכינה", עכ"ל.

הגאון ר' יונה לאנדסאפער זצ"ל (בעמח"ס שר"ת מעל צדקה, כנפי יונה, מאורי אור, ה"י גאון עצום ומקבל נורא איש אלקים קדוש) בצוואתו זו"ל: ...ויעמיד ג"כ בדקדוק רב על פי מהרש"א ופירושו לבר יוכל להאר עיני האדם בתורה כל זמן שמאריך בה לעמוד על עומק ההלכה כי כל דבריו הם בקיצור מופלג ובעומק לאמיתות לשונו עט סופר מהיר ורוח אלקים דיבר בו "כי מבלעדי רה"ק א"א שיעשה אדם ספר כדומה לזה", עכ"ל.

חזון אי"ש (קובץ אגרת מכתב א') לא אמנע להעיר כי בלבי אשר לא יפה עש הדור האחרון אשר עזבו לימוד ס' מהרש"א ז"ל אשר

ישנא את הרבנות

אחרי נישואיו נשאר סמוך על שולחן אביו והמשיך בעבודתו הק' על מי מנוחות, אביו הפציר בו מאוד שיקבל את עול ההנהגה עליו, אך הרה"ק ר' אהרן בענותותו מיאן לקבל זאת עליו, עד שפע"א אמר לו אביו הנה אני מטופל בבני בית מרובים וקשה עלי לכלכל אותך, עד מתי תהי מטול עלי, ומתי תעשה גם אתה לביתך, הלא גם אתה תוכל לנסוע ולדלג על הערים ולקבל פתקאות ותוכל להתפרנס מעצמך, אך הוא בשלו אינו מוכן לעזוב את בית אביו, ויהי ביום ה' שלח לו אביו וקרא אותו לפניו, ונתן צו ופקודה לעזוב תיכף את העיר, ולא ינח אותו להיות על שב"ק בביתו, כמו"כ הוציא פקודה בכל העיר אשר שום אדם לא יכניס אותו הביתה, וגזר עליו בגזירת כיבוד אב לקבל עליו את עול הרבנות, ובלית ברירה הוכרח לנסוע מטשערנאביל, ונסע על שב"ק לעיר מעזיבון הקרובה, אצל הרה"ק ר' ברוך ממעזיבון ז"ע אשר התגורר שם, ולא גילה לאיש מי הוא ומה מעשהו, בשעת עריכת השולחן לביל שב"ק ישב בקצה השולחן בין שאר האנשים, וכאשר נכנס הרה"ק ר' ברוכ' לעריכת שולחן הטהור פנה אליו ואמר: "לישואק לישואק קום אהער" ואמר לו: "יונגערמאן ביי אונז באהאלט מען זיך נישט, זאגט ווער איהר זענט", ולא היה יכול להתחמק וגילה שהוא בנו של הרה"ק המגיד מטשערנאביל ז"ע, כששמע זאת הרה"ק ר' ברוכ' הושיבו ראשון בראש השולחן, וקירבו וחיבבו מאוד במשך כל השבת, במוצ"ש קרא לו הרה"ק ר' ברוכ' אליו, ונכנס לחדרו והוציא משם ונתן לו במתנה מלבוש לבן שהי האיזטלא של צדיקים בעת ההיא, ורמו לו בזה שהגיע העת שיתחיל בעצמו להנהיג עדת חסידים.

על כס ההנהגה

ואכן מני אז הרבה בנסיעותיו הק' בעיירות הרבה, ומסופר שפע"א כשנסע מעיר לעיר לומר מגידות הגיע לעיר אחד מלא מתנגדים, ובליל שב"ק נגש לפני העמוד בלי נטילת רשות והתחיל הודו במנחה ערש"ק ואח"כ קבלת שבת בקול גדול, והרב שהי ג"כ מתנגד חרה הדבר עד מאד, אחר התפילה אמר הרב שנראה אם ת"ח הוא נמחול לו ואם לאו יקיים פסק ויקבל עונש, ושלא הרב שני אברכים לשאול אותו פשט באיזה תוס' קשה, וכשבאו האברכים לפני הרה"ק ר' אהרן אמר להם כי עכשיו עייף מן הדרך ואינו יכול לומר להם עכשיו, רק יבואו מחר בבוקר ואז יאמר להם, וכשבאו בבוקר אמר להם פשט נפלא שערב להם מאד, ומיד הלכו לבית הרב לומר לו הפשט, וכשבאו לבית הרב שכחו הפשט, התיישב הרב שילך בעצמו לשאול אותו הפשט, וכשהגיע אליו אמר לו ר"א כי אינו יכול ללמוד, רק היות והוא נסע לומר מגידות, יכול להיות חילול השם ח"ו אם ישאלו לו תוס' ולא ידע, אז הטרחתי את בעל התוס' שיאמר לי הפשט, אבל אם אתם רוצים לידע הפשט תייגעו עצמכם בתורה אז תדע הפשט. עם פטירת אביו הק' ביום כ' אייר שנת תקצ"ו לפ"ק החלו שמונת בניו הק' להנהיג בערים שונים, אך את כס ההנהגה המשיך הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל בדרכו המיוחדת.

מתנה טובה נתנה לישראל לזכות בו הדורות הבאים אחריו, להרגיל את הלומדים בהתעמלות התורה אשר אך העמל הוא העבודה המעולה ואשר עליהם כיונו חז"ל בהפלת התורה על לומדיה, והמהפך את הגשם לרוח והגוף לנפש, והנכנס ברמ"ח אברים של אדם לזככם ולעדם לקיום חיי התורה, והסי הק' הזה הוא מלא התעמלות בדברים מוכרעים ועמוקים, ומרגל את האדם בעיון נכון ועמוק, גם מועיל הדבר מאד לזיכרון כל סוגיה לפרטיה ודור שלפנינו החזיקו מאד בס' הזה, והגרע"א לא הניח דבר מספרו, ז"מיום שעזבוהו אבדו את ידיעת הפשט כל"ה... עכ"ל.

ח' כסלו

הגה"ק רבי אהרן מטשערנאביל ז"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקמ"ד לאביו הרה"ק המגיד ר' מרדכי מטשערנאביל ולאמו הרבנית ח' שרה בתו של הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין ז"ע, כשנכנס לבריתו של אברהם אבינו נתכבד וקינן הגדול המאוד עינים ז"ע בסנדקאות, ונקרא שמו בישראל "אהרן" ע"ש זקינו אבי אמו הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין ז"ע, וזקינו הק' ז"ע בירך אותו: "ער זאל דערלעבן משיח צדקינו". כן זכה להתגדל על ברכי זקינו הגדול וספג ממנו הרבה תורה קדושה וחכמה, כן זכה וזקינו הק' הניח לו תפילין ביום הבר מצוה.

להגיד שבחו של אהר"ן

הנה כי כן ידוע כי המאור עינים אמר עליו דברים נשגבים ונפלאים במשך השנים שנתגדל אצלו, בעודו נער כבן י"ב או י"ג שנה, והיה חשוב אצלו מאוד על אף גילו הצעיר. אביו המגיד הק' ג"כ העריצו מאוד ואמר פעם: "יש לי שמונה בנים, שבעה הם כנגד שבעת קני המנורה, ואחד הוא "אהרן" שעומד ומדליק את הנרות", כמו כן כותב אליו תוארים גדולים: "הרב הגדול במנין, אשר אין דורו דור יתום, ולא דור אלמן, מזה בן מזה, חכם הכולל, כבוד הישראל מזה"ר ר' אהרן". אחיו הרה"ק מטשערקאס ז"ע אמר פעם: "אויף מיינ ברודער אהרן זענען מלאכים ושרפים נישט געווען קיין מבין". כמו"כ כותב עליו אחיו הרה"ק המגיד מטריסק ז"ע: "אל כבוד אחי הרב הגדול, רבי קשישא רב חנינא רב חסדא, מר מרנן, רב רבנן מבטן מקודש, אחרי כל העם עונים עליו אומרים ברוך וקדוש, זקוקין דנרא ובעודין דאשא אמריה דפומיה, איש חי רב פעלים וקביציאל מו"ה ר' אהרן שלט"א".

האיש מקדש

בצעירותו לקחו לחתן לבתו הרה"ק ר' גדליהו מלינין ז"ע בעל ה"תשואות חן", אח"כ בזיווג שני נשא את בתו של הרה"ק ר' צבי מקאריסטשוב ז"ע (חתנו של הרה"ק ר' אהרן מטשיב בן הרה"ק ר' צבי בן הבעש"ט ז"ע) בן הרה"ק ר' אברהם מקאריסטשוב חתנו של זקינו של המאור עינים.

מרא דארעא דישראל

הוא הי נשיא של מעות ארץ ישראל במדינת אוקריינא, ועשה הרבה כדי לחזק ישוב ארץ ישראל, וידוע שהרה"ק מהרי"ד מבעלו אמר עליו שהוא "מרא דארעא דישראל" כי הוא שולח שקי זהב לארץ הקדש. ויסופר שכשהרה"ק ר' דוד מלובין ז"ע (תלמידו של הבת עין ז"ע) רצה לעלות לארץ הקודש נסע להימלך עם הרה"ק ר' יצחק מסקווירא ולא הסכים עמו שיסע, אבל אמר לו: הלא אמי הגדול הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל הוא "מרא דארעא דישראל" לך והמלך בדעתו.

ואהר"ן מה הוא

פע"א אמר הרה"ק ר' יחזקאל מראחמסטיווקא אחיו של הרה"ק ר"א שכשנסתלק אביו הרה"ק חלק האחים הקדושים ביניהם מדרגותיו של אביהם וכשהוא רצה לקחת איה מדה כבר לא הי' כלום, ורצה לקחת את הכלום "איך בין גאר נישט" אבל אחיו הרה"ק ר' אהרן כבר תפס זאת.

אחד מחסידי הרה"ק מריזין ז"ע הי' אצלו וכשברכו לשלום, אמר לו אמור לרבך שאני רבי יותר גדול ממנו, וכשראה תמיהתו של החסיד אמר לו בענוות חן: פע"א נפגשנו שנינו וכל אחד בירך את השני שיהי' "א ערליכער איד" והברכה שלי נתקיימה והראיה כי רבך ערליכער איד ואילו ברכתו לא נתקיימה כי תסתכל איך אני נראה.

בר"ה הי' פ"א קהל גדול אצלו עד כ"כ שעמדו אנשים על גג שהי' שם חלונות לביהמ"ד, וכשכנס לביהמ"ד אמר כתיב עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר, והפירוש הוא "עלה אלוקים" היינו כשרוצים להעלות ולסלק מאתנו את מדת הדין או אפשר לעשות את זה "בתרועה" ע"י שבירת הלב וציבראכנקייט, "ה" לגרום לסלק ח"ז מדת הרחמים "בקול שופר" היינו ע"י גאווה והתנשאות, דע"ז מסלקים ח"ז את מדת הרחמים, והי' כ"כ התעוררות ובכיה גדולה אצל הקהל עד שאלה שעמדו למטה בתוך ביהמ"ד הי' נדמה להם שיוורד גשם מרוב דמעות הבכיה של אלו שעמדו למעלה.

לשומר אוהביו בדין

פ"א בא אליו קויטל מחסיד אחד הזקוק לרחמי שמים מרובים, וצוה להשיב ברכת רפואה, והחסידים שהיו אצל החולה בשעה שנתקבל ברכת הרפואה של הצדיק, הבינו מדברי הצדיק שכבר נגמר דינו רח"ל, ונתקבצו סביב למטרתו של החולה, וכשהגיע סמוך לציאת נשמתו, נתעורר פתאום החולה בבהלה ובכני, ויספר להעומדים שם, אשר בא אליו מלאך אחד ובידו אחת תפוח של זהב וקבוע בו כל מיני מרגליות טובות, ובידו השני הי' עבודה זרה, ואמר לו אם ישתחוה לע"ז יתן לו התפוח ויבריא, וכ"כ הי' פיתויו שכמעט שנתפתה אליו, ופתאום בא אליו רבו הקדוש מטשערנאביל, וצעק בקול גדול על המלאך למה הוא מפתה אותו וא"ל שאין לו רשות לפתות אותו, וכשגמר לספר הדבר יצא נשמתו של החסיד, ונסעה אמו של אותו חסיד להרה"ק מטשערנאביל וסיפרה לו כל הסיפור, אמר הרה"ק בוודאי בוודאי

אין אני מניח ח"ז את אנשיי עד שאתקן אותם בתיקון הראוי להם, ופירש בזה מה שארז"ל באבות הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו, כי ה"הולך" אצל הצדיק ואינו עושה, שאינו מרגיש שם שום תכלית כי לא כל אחד זוכה להרגיש, "שכר הליכה" או מה השכר הליכה שלו "בידו" שמסרין אותו בידו של הצדיק והוא מחויב לעשות לו טובה.

דרכו הי' לעשות הרבה המתקת דינים, ויש הרבה "שארפע לשונות" שאמר בשביל זה, פעם אחד אמר ליהודי אחד שיהי' לו "א שווארץ יאר" והיהודי ההוא נבהל מאד, והסביר לו שנתכוין לומר שה"שווארץ" יאיר לו (לשון נופל על לשון יאר אמר בלשון יאר) אלא שאמר לו באופן כזה כדי להמתיק הדינים מעליו, פעם אחד אמר ש"טשערנאביל" בשפת רומיש פירושו שחור לבן, טשערנ"א פירושו שחור, ובי"ל פירושו לבן, שממתקין את הדינים משחור ללבן.

פ"א כשנסע מעיר לעיר לומר מגידות הגיע לעיר אחד מלא מתנגדים, ובליל שב"ק נגש לפני העמוד בלי נטילת רשות והתחיל הודו במנחה עש"ק ואח"כ קבלת שבת בקול גדול, והרב שהי' ג"כ מתנגד חרה הדבר עד מאד, אחר התפילה אמר הרב שנראה אם ת"ח הוא נמחול לו ואם לאו יקיים פסק ויקבל עונש, ושלח הרב שני אברכים לשאול אותו פשט באיזה תוס' קשה, וכשבאו האברכים לפני הרה"ק ר' אהרן אמר להם כי עכשיו עייף מן הדרך ואינו יכול לומר להם עכשיו, רק יבואו מחר בבוקר ואז יאמר להם, וכשבאו בבוקר אמר להם פשט נפלא שערב להם מאד, ומיד הלכו לבית הרב לומר לו הפשט, וכשבאו לבית הרב שכחו הפשט, התיישב הרב שילך בעצמו לשאול אותו הפשט, וכשהגיע אליו אמר לו ר"א כי אינו יכול ללמוד, רק היות והוא נסע לומר מגידות, יכול להיות חילול השם ח"ז אם ישאלו לו תוס' ולא ידע, אז הטרחתני את בעל התוס' שיאמר לי הפשט, אבל אם אתם רוצים לידע הפשט תייגעו עצמכם בתורה אז תדעו הפשט.

פ"א בא אליו אשה בכביה שהיות שהשיאה את בתה לאלמן מק"ק טשארניגאוו, ובכל לילה באה אשת האלמן הנפטר, וחונקת לבתה, השיב לה שתסיר דמיון הזה מלבה, אמנם האשה אמרה שאינה יוצאה מכאן עד שיתן תרופה לבתה, ענה לה ומה אעשה כי מרחק רב יש מפה לטשארניגאוו, ענתה האשה יש לי אמונה שהרבי יכול לפעול ממרחק כמו מקרוב, ומיד צוה הרה"ק ר"א לקרוא לאיש הממונה על הקברות דק"ק טשערנאביל, וצוה לו שילך לבית החיים ויאמר תדעו שאהרן בן חיה שרה צוה לכם שתתראו עם המתים דק"ק טשארניגאוו ותאמרו להם שפלונית בת פלונית לא יהי' לה עסק עם האשה פלונית, ובאם לאו גזור אהרן בן חיה שרה שישליכו אותה חוץ למחיצתה.

פועל ישועות

פ"א שררה מחלת החולי-רע בכמה גלילות, ובאו אליו שהוא יבקש רחמים שהמחלה תסור, וזה הי' בפרשת ראה, בליל שבת קודש בשעת הסעודה פתח ואמר הי"אור החיים" אומר כי משה רבינו אמר לבניי ראה אנכי תסתכלו עלי ונתן לכם ברכה, אני איני יכול לומר כן אבל אני אומר כתיב והקללה אם לא ישמעו אל מצות ד', והיינו "והקללה אם לא", כשאתה רבש"ע,

לא תתן להם קללה, אני ערב לך שישמעו אל מצות ד', והנה כבר נתתה קללה מה יצא מזה יש הרבה חולים שמוכרחים לאכול בשר ב"תשעת הימים", ובת"ב לא צמו, נמצא שהרבה מצות לא מקיימין אם יש קללה, אז בגלל זה אני אומר והקללה אם לא שאם לא יהי' קללה אז ישמעו אל מצות ד'.

אחרית ימי

כאמור בירכו זקיניו הק' בעת היכנסו בבריתו של אאע"ה באריכות ימים ושיזכה לקבל פני המשיח, ואכן ראו אצלו בחוש כי ברכת צדיק עשתה רושם וכשהגיע לגבורות התחיל לחזור לימי נעוריו והתחיל לצמוח לו שינים חדשים, אמנם בערוב ימיו שלח במיוחד מנין חסידים וביקשם שילכו אל ציונו של זקיניו הק' לומר לו שברכתו אינה לרצון לו, כי אינו יכול יותר לסבול את הגלות המר ואת אויר העוה"ו, וחז"ל אמרו האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו, לכן גם אני אי אפשי בברכה זו.

עוד יוספר שבשנתו האחרונה לחייו התנבא ואמר שבזאת השנה יבוא משיח, והדברים גרמו להתרגשות גדול בקהל החסידים, עד שהגיע הדברים לאוני אחיו הרה"ק ר' אברהם מטריסק ז"ע אמר להחסידים שלא יקבלו את הדברים כפשוטם, שיתכן שקרב יומו של המגיד הק' דהיינו שכבר השלים את יעורו עלי אדמות, ומאחר שכידוע יש לכל צדיק את חלקו בביאת המשיח, והמגיד הק' כבר השלים חלקו, לכן רואה הוא בעיני רוחו את משיח מתקרב ובא, ואמנם כך היה דבאותה שנה נסתלק הרה"ק לעולם שכולו טוב.

(אגב ראוי לציין דבר פלא שכעבור ט"ב שנים לפני שהרה"ק מטריסק ז"ע בעצמו נסתלק, אמר ג"כ לחסידיו כי בואת השנה יבא משיח ולבסוף בשנת תרמ"ט גוע ויאסף אל עמיו).

סמוך להסתלקותו התקבצו קהל רב מאוד לקבל את ברכתו הק', ומפאת האנשים הרבים לא נתנו לכתוב כל אחד ואחד את בקשתו, רק כל אחד רשם את שמו כדי לעלות על זכרונו הק' והטהור, ובתוכם היה גם איש אחד חשוך בנים, וגם הוא לא כתב בקשתו, והשיב הרה"ק ברוח קדשו: מדוע לא הזכרת הבקשה לזרע של קיימא, וציוה לכתוב, ותיכף ומיד אחר כתיבתו, נענה ואמר: "במה יזכה נער" – במה יזכה האדם להוליד נער, "את ארחו" אם יקח לו על כל שבתות השנה אורח לשבת.

בנו הגדול הרה"ק ר' מנחם נחום ז"ע נסתלק בחייו ביום שב"ק פ"י משפטים שבת שקלים כ"ז שבת תרל"א לפ"ק, אודות הסתלקותו מסופר שבשנתו האחרונה ביום שמחת תורה נפל הכתר תורה, כשראה זאת הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל ז"ע מיד גנחתי גנח, ואמר: "אוי, דער כתר תורה איז איהם אוועק" (ידוע שהי' קורא לבנו רמ"ג – מיין כתר תורה" מחמת גדולתו בתורה), כשנפטר בנו לא רצו המקורבים לספר לו כי חששו על בריאותו, וכשהי' חולה היו רגילים להזכיר אותו לפני אביו הק', וכשנסתלק באותה שב"ק הפסיקו להזכירו לפני אביו, אבל גם אביו לא שאל עליו, ואחרי מעריב אמר אביו אל הגבאי שיכין לו את מנעליו של תשעה באב.

בשעת הלוי עמד הרה"ק ר' אהרן בחוץ וציוה להעביר את המיטה על פניו, וכשעברו עם המיטה אמר: "אני לא רואה אותו", והביאו אותו בחזרה ועברו לפניו, ואמר עוד הפעם כנ"ל שהוא לא רואה אותו, ורק אחרי שהעבירו אותו בפעם השלישית אמר: "כעת אני רואה אותו", והספידוהו תמרורים וסיים בפסוק: "הנה אנוכי שולח מלאך לפניו לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינתיו" (שמות כ"ג ב'), ונשאר עומד שם ולא יצא לבית החיים מפאת חולשותו, ועשו הגבאים סימן ביניהם שבשעת סתימת הגולל יורקו לפיד אש למעלה, לסימן שהרה"ק ישב שבעה.

כשנשאר הרה"ק בבית נשארו עמו כמה עניים קבצנים לשמור עליו כי כל העיר הלכו להלויה וכאמור עשו איזה סימן אחר סתימת הגולל דהיינו שירו אש ברובה וכששמעו הקול ידעו שהרה"ק צריך לישב לארץ, כשרצה הרה"ק להתיישב על הארץ ניגש אליו אחד מן הקבצנים ואמר כי הוא לא נתן להרה"ק לישב על הארץ, כי הרי רבי הוא ענין של מלך, ומלך אינו צריך לישב, כששמע הרה"ק את דברי העני הקבצן שנאמרו באמת ובתמימות, אמר לו: "דו האסט מיך געוואלט מקום זיין מעפר, זאל דער אייבישטער דיך מקום זיין מעפר דל", וכך הוה, שמיד אחר כך עלה מעלה מעלה ונעשה גביר גדול.

ועוד בטרם השלים השנה ראו והבינו את נבואתו שהתנבא בהספד בנו באמרו: "הנה אנוכי שולח מלאך לפניו" והוא נסתלק ביום ח' כסלו שנת תרל"ב לפ"ק, ומנוחתו כבוד בטשערנאביל סמוך לציונו של זקיניו הק'.

יוספר, שחסיד אחד מטשערנאביל בא לסקוורא, ושאל אותו הרה"ק ר' יצחק מסקוורא ז"ע אם אחיו הרה"ק ר' אהרן ז"ע מניח תפילין בכל יום, והשיב לו האיש כי זה כבר יום יומיים שאי אפשר לו להניח תפילין ועל זה הצטער מאוד, ואמר לו הרה"ק: כי ידוע שאין הקב"ה נוטל נשמתו של הצדיק מבלי הסכמתו, ולכן כל זמן שהצדיק יכול עוד להתפלל ולהניח תפילין אין ברצונו לילך מעוה"ו, רק באם אין בידו עוד להניח תפילין אז אין לו שום צורך וחשק לחיות בעוה"ו, ומסכים תיכף ללכת לעולם העליון, וכן היה שבאותו יום בא הידועה המעציבה על פטירתו של הרה"ק מטשערנאביל ז"ע.

נכדו הרה"ק ר' ישכר דוב מבעלזא ז"ע היה בטשערנאביל בשעת הלויה, אך לא רצה להשתתף בהלויה היות ופג לבו מלהאמין לכך, ורק כששמע שכבר רוצים להניח את גופו הטהור בקבר מיד בא בריצה לשם, לפני סתימת הגולל קפץ הרה"ק מהיר"ד מבעלזא ז"ע לתוך הקבר וגילה פניו הק' והסתכל בצורתו הק', אח"כ אמר: "כשעמדתי על יד הקבר והתבוננתי שלא אראה אותו עוד רציתי לראותו עוד פעם, וגם רציתי לראות איך שהוא נראה עתה". כשסיפר הרה"ק מאוסטילא ז"ע את הסיפור הזה ששמע מחותנו הק', הוסיף ואמר: "זה פלא מחמי שהיה אז צעיר כבן עשרים בערך, שהיו לו כבר אז השגות גדולות כאלה".

ידוע ומפורסם הדבר כי בחודש אשר בו נסתלק הרה"ק ז"ע לא נראתה הלבנה כלל עד שלא יכלו לעשות קידוש לבנה.

חודש כסלו | הכנה להנוכה

לְקַלְאֲרֵי קוֹדֵשׁ מִפִּי צְדִיק וְקוֹדֵשׁ עֲלֵיוֹן בְּחֹדֶל קְדוּשַׁת הַיָּמִים וּסְגוּלָתוֹ

הס"ק הר"מ מלעכאוויטש זי"ע אמר פעם אחת: "היתה זו חתונה גדולה שהתחילה בחמשה עשר באב ונמשכה עד ימי החנוכה".

(תורת אבות)

במדרש על הפסוק הנותן בים דרך אלו ימינו מאלול עד חנוכה, וכן הוא בירושלמי שבת פ"ב ה"ז. וכמו שסיפרו חסידי מרן הקדוש מצאנז זי"ע וכן סיפר פעם נכדו הרב הקדוש מציעשנוב זצ"ל בעשרת ימי תשובה בסעודת מצוה, שבאחד השנים עוד באמצע ימי חודש אלול נענה ואמר הגאון הקדוש מצאנז זי"ע בלשון קדוש: "הבה נמהר לנרות חנוכה".

(דברי צדיקים)

חז"ל אומרים במשנה מחג ועד חנוכה מביא ואינו קורא, (ביבכורים א' ו) ולא אמרו עד כ"ה בכסלו, כדי לרמוז בזה ששמחת החג מאירה עד לחנוכה.

(חידושי הרי"ם)

בפסוק קל ה' ויאיר לנו אסרו חג בעבותים וכו', הנה שם קל הוא חסד, כמ"ש חסד קל כל היום, וכששם הוי"ה מתמלא בחסדים אז ויאיר לנו בא אור, וז"ש אל ה' כשמיחד קל עם הוי"ה ומתמלא חסדים אז ויאיר לנו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח פי' כי מציון בספרים שהכתיבה בר"ה והחתימה ביוהכ"פ וגמר הדין בהו"ר, עכ"ז אף שיוצאין הפתקין הנגזרים אין להם כח להתקיים עד חנוכה אולי יתקן האדם מה שעויות נמצא שקדושת החג נמשך עד חנוכה שאז רשות לקיים הפתקין לכך יש לו לאדם להמשיך ע"ע ולקשר קדושת החג סוכות עד חנוכה, וז"ש אסרו חג פי' קשרו החג בעבותים היינו חג הסוכות שלוקחין בו ענף עץ עבו"ת וקושרים הד' מינים בעבותים ולכן נקרא חג הסוכות חג בעבותים, תקשרו הקדושה מהחג הזה עד קרנות המזבח הוא חנוכה שאז היה חנוכה המזבח.

(ורע קודש)

בהג"ה אשר ברשי' שבתנ"ך הישנים הנדפסים בשנת ת"ס המכונים על שם רש"י ישן על הפסוק אשר בירמיה (לו ו) "ביום צום" ושם (ט') "בחודש התשיעי קראו צום לפני ה', וביום צום זה ראש חודש כסלו והוא ירח תשיעי לירחים, וכל החטאים שאדם עובר מראש חודש ניסן עד חודש תשרי מוחלים לו ביום כיפורים כשעושה תשובה וכשלא עושה תשובה ממתנינים לו (מיום כיפורים) (מהושענא רבא) עד ראש חודש כסלו שהוא ארבעים יום, נגד ארבעים יום של קבלת הלוחות והיא תשעה חדשים, ועל זה נאמר "הרה עמל".

(סוד מישרים מובא בליקוטי צבי)

צדיקים אמרו על חודש כסלו - "כס לב", שהלב מכסס וס' שאקלט זיך נאך מיט בענקעניש] אחרי הימים הנוראים כשנוכרים מהעבודה של חודש תשרי ומכל המצוות, מרחשון הוא רק רחושי מרחשין שפתייהו, וכסלו הוא שהלב מכסס, ולכן מתחיל עכשיו הלב לכסס בהשתוקקות להיו"ט של חודש כסלו "דער לעכטיגער יום טוב פון חנוכה", ובדרך משל לאדם המהלך בדרך בחושך ורואה אור למרחוק נעשה שמחה בלב, כן הוא כשמגיע ראש חודש כסלו רואים כבר האור של נרות חנוכה ונעשה שמחה בלב.

(אמרות קודש)

במזל תשרי מאזנים דשוקלים עיונותיו לגיהנום, ומזל כסלו קשת שזורקין אותנו מן הגיהנום.

(ילקוט ראובני)

פעם בראש חודש כסלו כשהקין הרה"ק המגיד מטשערנאביל וצוק"ל, אמר שהיה בעולם העליון וראה שם רעש גדול, ושאל מה היום מיומים, אמר לו שהיום ראש חודש כסלו הוא בחינת יוהכ"פ, והוא יום מחילה סליחה וכפרה לישראל, יען שחנוכה הוא הגמר, מתחילה ההארה כבר מתחילת החודש.

(גנוי ישראל)

בלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת

שבת בדגים תכבד (א)

◇ שתיית יין שרף אחר אכילת הדגים וברכת 'לחיים' ◇

רמז בפסוק שהקב"ה מוחל עונותיהם

היהודי הקדוש אמר, ויאמר יי סלחתי כדברך ר'ת 'כוס', ובי' וידין לרמוז כשב' יהודים שותין כוס ביהד הקב"ה מוחל עונותיהם.

(טעמי המנהגים - ליקוטים אות יג בהגה)

תיקון לפגם היסוד, ותפילה קצרה

בשם הרה"ק מרוזין, שמה שנותנים יד זה לזה ומאחלים לחיים, הוא תיקון לפגם היסוד. (עוד י"א בשם הרה"ק מרוזין אמר, שלפעמים לא אמר התפלה בכונה, והיסר מצות תפלה דאורייתא, ובה שמהאילים "לחיים טובים ולשלום" שהוא תפלה קצרה, יוצא מצות תפלה דאורייתא, שהרי מדאורייתא כשמתפלל דבר אחד ביום בכונה יוצא).

(טהרת ישראל - ח"ב שיערי טדה אות קלח)

ע"י לגימה וקירוב לכבות אפשר להתקשר ולקבל דרכי

טובים וישרים זה מזה, יותר מפלפולים

הכמינו ז"ל גורו על פתם וינים משום בנותיהם, משום שדבר זה גורם קירוב הדעת, (וכמו שאמרו גדולה לגימה שמקרכת את הלכות) א"כ מדה טובה מרובה שבין יהודים כשרים דבני למיהוי קירוב הדעת יאכלו וישתו ביחד.

וכן סיפר הרה"ק רבי יחיאל מאיר מוגאסמינין ז"ל מה שאירע ליהודי הקדוש מפרשיסחא בלובלין עם הרה"ק האב"ד מלובלין שהיה נקרא ראש הברזל, והאב"ד הלז היה מתנגד על החסידים, והנה פעם אחת נפגשו יחד על ברית מילה היהודי הקדוש עם הגאון האב"ד הנ"ל, והתחיל הרב אב"ד לדבר להיהודי הקדוש ואמר אשאל ממעלתכם שאלה אחת, מדוע אצליכם חסידים המנהג כשנפגשים יחד ורוצים להתחבר ביניהם זה עם זה באהבה, אומרים זה לזה נקה נא יי"ש ונשתה יחד ועי"ז באים לידי התחברות. מוש"כ בינינו מתנגדים לא כן הוא, שכשנפגשים יחד באהבה מתחברים עצמם ביניהם על ידי דברי תורה שאומרים זה לזה נדבר נא איזה פלפול מחידות, ומפלפלים עצמם בד"ת ועל ידי זה באים

שתיית יין שרף וברכת 'לחיים'

שנוכה לחיים טובים עם עשירות

המנהג לברך ולאחל איש לרעהו אחר אכילת הדגים בשבת קודש ברכת "לחיים טובים ולשלום", וי"ל עפ"י הידוע פתגם הצדיקים על דברי הפייטן 'החותך חיים לכל חי', דאם ח"ו נגזר על האדם שיעבור מן העולם, אז הקב"ה ברוב רחמיו מחליף הגזירה, עניות במקום מיתה שהרי עני חשוב כמת, וזהו החותך חיים לכל חי, החיים בגימטריא ס"ח, והקב"ה חותך החיים לשנים, יוצא מספר ד"ל, דהיינו עניות, ואז 'לכל חי' הכל נשאר חיים, דנתקיימה גזירת המיתה בעניות, ולכן מברכים 'לחיים טובים ולשלום' שהוא לשון 'שלום', פי' שנוכה לחיים טובים וגם שלימים בשלימות, ולא ע"י שיומתך לדלות ח"ו.

(או נדברו - שנת תשס"ט בשם הגה"ק רבי שאול בראך מקאשוו זצ"ל / וכ"ה

בבית ישראל, רוזין - ח"ג עמוד עה בשם הרה"ק ר' מנ"ג משטפניעשט)

יכולין לקבל השפעה מכל השי' עולמות

בהיותי בשבת פרשת אמור שנת תרע"ד אצל הגה"ק מו"ה יעקב משה מקאמארנא זי"ע אמר בשם הרב הקדוש מקאזניץ זי"ע, שבשבת קודש בחלוקת יין שרף יוכל כל איש לקבל ההשפעה מכל השי' עולמות (ומימנא טבא דייק שרף ר"ת שי"ג אך בתנאי שאיש אחד יהי המחלק. גם כל איש בביתו צריך להקפיד שאך אחד יהי המחלק היין שרף.

(שלשת קאמארנא - זכרון קדש עמוד שיח אות סח)

כששותין יי"ש הקב"ה מוחל עונות ישראל

בשם חותנו ודודו הק' (הרה"ק בעל עשרת צני מודיטשוב ולה"ה זי"ע), דאיתא כמדרש 'שישראל שותין ואומרים לחיים הקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל, ואמר שהוא לא ראה המדרש, רק אם חותנו אמר בשם מדרש בודאי יש מדרש.

(תעלומות הכמה - בהקדמה / עשר קדושות - מערכת ז אות לו / טעמי

המנהגים - ליקוטים אות יז)

לידי התחברות, מוטב היה אם סגולתם התחברות ביניכם ע"י גבורה של פלפולי תורה ולא בשתייה של יי"ש.

והשיב להם היהודי הקדוש אביא לכם ראיה מן הש"ס כי לא כן הוא בדברייכם, כי סגולת התחברות יותר חזקה ושלמה ע"י שתייה יחד מאשר ע"י פלפולים, כי בין מצינו לחכ"ל (ע"ז ל"ז ע"ב) שאסרו יינם וכו' משום בנותיהם, ובדברי תורה מצינו (הגנה מ"ז ע"ב) אצל ר"מ שהקשו ור"מ היכי למד תורה, מאחר, ומשני ר"מ תוכו אבל קליפתו זרק. הרי מפורש שהתחברות ע"י שתייה יותר מקרבת הדעת זה לזה לבוא על ידיו להתחברות מבדברי תורה, וכמו כן לאורך גיסא ללימוד דרך טובה והישירה עגדול כוחה של לנימה המקרבת את הלבבות.

מרום הרי"ם

בני"א אמרו למשיח שהתחזק בגלות ע"י יי"ש

"ויבא לו יין וישת", הנה הגה"ק הרבי ר' יצחק זצ"ל מווארקא ה' אומר: כשיבא משיחנו גואל צדק במהרה בימינו, אזי ילכו בני ישראל לקראתו עם צנצנת יי"ש בידם, להראות לו כמה שהתחזק בגלות המר וההושך. ועל העת הזאת הביט יעקב אבינו ועשה להם תיקון ההוא, למלאות גרונם של ת"ח יין, ולהתאקף לפעמים עם שתיית יי"ש, כמו"ש נ'דדו ישראל יכנס ר"ת יין.

(עבודת יששכר - פרשת תולדות נד"ה ובאופן אחר)

כשאומרים 'לחיים טובים' נכלל בו כל הטובות, הן בגשמיות הן ברוחניות, ו'זלשום' ג"כ כולל כל הדברים וכו'.

(בית אהרן, קארלין - דף צב טו"ג)

על מנהג העולם ששותין לחיים על כוס משקה, ותוקעין ידיהם זה לזה, אמר הרה"ק מרוזין זיע"א, שיש רמז לזה, יד ליד לא ינקה רע (משלי י"א, כא), היינו שאם מברכין זה לזה בידים, שנותן אחד ידו לתוך ידו של חברו, כדרך שעושין בעת שתיית לחיים, לא ינקה, אין שום יניקה להרע ה"ו.

(מנסת ישראל, רוזין - דף ס ע"ב)

ווען די יודין צוגייען זיך בלייבט להם

מרגלא בפומיה דרבי מאיר (מפרימישלא) כאשר יתוועדו יחד הסידים ואנשי מעשה, ושותין משקה, ואומרים זה לזה לחיים, זה טוב ומועיל לפרנסה, דען ווען די יודען צוגייען זיך, בלייבט פון לחיים איבער להם, היינו פרנסה טובה.

(מרגינתא דרבי מאיר - עמוד י"ח)

איתא בשם הרה"ק מהר"א מסטערעליסק זיע"א, מעם אשר המנהג הוא בין החסידים יראי ה' לשתות מעט יי"ש ולומר לחיים זה לזה על כל צרה שלא תבוא, כי לחיים בגימטריא מנהג"ג, ומנהג מושבר ומבטל הדין.

(טעמי המנהגים - ענינים שונים אות יד / סגולת ישראל - מערכת י אות א)

שמעתי מאיש אחד ושמו ר' מאיר נכד הרה"ק מברדיטשוב זי"ע, ששמע בעצמו מפה קדשו של הרה"ק ר' דוד משה ממשארטקוב זצ"ל, עפ"י מעשה שבא איש אחד והגיש בקשתו על איזה ענין וככה מאוד על איזה ענין צרה ר"ל, והרה"ק ממשארטקוב בירך אותו בישועה כדרכו בקודש שהש"ת יהי' בעזרו, ואח"כ אמר בפה קדשו גם החסידים יברכו אותו בישועה וישתו לחיים זה לזה שהש"ת יפקוד אותו בדבר ישועה ורחמים, ויזהרו שישתו לחיים בתקיעת כפם דוקא ולא בפה לבד, כי הענין ששותין לחיים ונותנים יד ליד היא סגולה להרחקת הנזק ולהקרבות התועלת, וככה אמר ב' פעמים בלה"ק, וגם פירוש דבריו בלשון אשכנז, ואמר שזה מרומו בקאפיטיל כ' יענג וכו'.

(מנסת ישראל, רוזין - דף סה ע"ב)

בספר בית ישראל (אות ה) מהרה"ק מרוזין זצוק"ל הביא, שפ"א נתועדו יהודי הרה"ק מאפסא והרה"ק ר' משה צבי מסאווראן וגם הרה"ק מרוזין זי"ע וכיבדו אותם במשקה, והרה"ק מסאווראן נתן לחיים בהושטת ידו יד ליד, ואח"כ שתה הרה"ק מרוזין ונתן לחיים בפה קדשו, אבל לא הושיט את ידו, וענה הרה"ק מסאווראן ואמר כתיב 'ישלח ד'ברו וירפאם ר"ת יד', מוכח כשנותנים לחיים בידו מביאים רפואה. נענה בתר"ו הרה"ק מרוזין הנה הס"ת של ישלח דבר'ו וירפאם הם מו"ח.

(ברכה לחיים, כרוזין - אות י')

מה שנהגו ליתן ידיהם בעת אמירת לחיים בשתיית יין, אם כי נמצא בתיווז"ק (ת"י כד דף ס"ב) ואמרין לחיים, וכן בשבת (ס"ו) על כל כוס חיי והמרא לפום רבנן ותלמידהון, אמנם לנתינת יד או לא מצינו בשום מקום. ואצלינו לא נהגו זה מאאמור"ר [הדרכי תשובה] ומאאמור"ר [השם שלמה] זי"ע, אולם כשבא אחד מרחוק שאינו בקי כלל במנהגינו ונותן ידו בעת אמירתו לחיים, בודאי אין מדרך ארץ לביישו שלא להחזיר ידינו. ושמעתי מכמה צדיקים מרבותינו הק' זי"ע שנהגו כן לתת או להשיב לחיים בנתינת ידיהם, והנה שמעתי בעת ששאל על ככה אאמור"ר הק' זי"ע מרבינו הק' אדומ"ר משינאווע זי"ע מנין המקור לאותן שנהגו לתת ידם בעת שתיית יין לחיים, והשיב לא ידעתי מקור לזה, והגיד אז בדרך בדיחותא [שיחת חולין של ת"ח צריכה תלמוד (ע"ז י"ב) ובפרט דבריו ז"ל] אולי יש מקור לזה עפ"י הגמרא (ברכות ד) יחב ליה ידיה (שהוא ר"ת השם יל"י בבנת בק"ה), אך זה שייך רק בששתיה הרבה כ"כ עד שהוא מונח (מבושם) אז צריכין יחיב לי ידי' לאוקמיה, אמנם מה אעשה אם נותנים לי ידיהם (כמנהג העולם) אין מהדרך שלא להשיבו להחזיר להם עכ"ד קדשו. אמנם שמעתי ועוד יש בודאי ענין ויחודים להצדיקים שנהגו לתת ידם בשתיית לחיים כנ"ל, כמו בכל דרכיהם בקודש. ווע"ע בד"ת ד"ד אות קי"ז.

(דברי תורה, מונקאטש - ח"ט אות טו)

הרה"ק רבי צבי מרודניק זי"ע סיפר, כי בעת שהתיישבו עצמם היהודים בפולין, נפל פתקא מן שמיא האדך לעשות יין שרף, כי עד אז לא היה ידוע כלל מיי"ש, ועל פתקא הנ"ל היה כתוב ג"כ שממשקה זו יפרנסו עצמם כלל ישראל עד ביאת הגואל.

(המדה גנוזה - ח"א עמוד לה)

הרה"ק מוה"ר יוסף ברוך ז"ל מעיר חדש אמר להרה"ק בעל תפארת שלמה ז"ל, שמקובל בידו כי המשקה יי"ש הוא

רפואה, כי המשקה הזאת לא היתה מלפנים כלל בעולם, ולא נזכרה בש"ס ומדרשים, ורק בשעת גירוש שפאניע ופארמוגאל כו', כאשר נגרשו היהודים למדינות אלו, אז שאלו בשמים מזהינן יהיה מצב מקור פרנסתם שם, ואמרו שיהיה נתחדש משקה חדשה בעולם הוא היי"ש, ויהיו הנכרים אוהבים לשתות המשקה, ויהיו בני ישראל מוכרים להם, ומזה יהי עיקר מקור פרנסתם. וכיון שהוא דבר היורד מלמעלה, בודאי הוא דבר טובה ורפואה, אך לשתות רק מעט, וגם מוזג כמים.

(שפתי קודש - עמוד טו)

פע"א כליל עיוה"כ אחר הכפרות, כמו שהי' המנהג בסאכטשאב שלאחר הכפרות ישב כ"ק והאבני נזרו לבד אצל שלחן המהור, והחסידים עמדו סביבו והגיד דברי תורה, והיו מחלקים יי"ש ולעקד, ושתנו העולם לחיים לרביה"ק זי"ע, הי' פ"א העולם גדול והלעקד קטן ככמות, והיו הרבה שלא הגיע להם לעקד, והרגיש בדבר, כ"ק או עמד על רגליו הקדושים ואמר בקול, שלמי שאין לו לעקד לא יתנו לו יי"ש, כי אומרים בשם היהודי הקדוש, שאם שותין יי"ש און מען איבער בייסט נישט, איז עס חוקת הגוי, ואמר דברים אלו בהתלהבות גדולה כאלו הי' נוגע ממש לאפרושי מאיסורא מדבר איסור המור.

(אביר הרועים, סאכטשוב - אות

שלט)

לברך לחיים ממרחקים

מועיל מקיץ

העירני הרב הגאון המפורסם מו"ה דוד שפערבער ז"ל מפ"ה עיה"ק ת"ו, ששמע מאדמו"ר הרה"ק רי"מ מספינקא (האמרי יוסף) שאמר בשם הרה"ק הישר שלום מבעלז זצ"ל, שביאר מאמר זה דמוס' סוטה כשם שהמים בודקין אותה, כך המים בודקין אותה הבועל, נמצא

דהיא שותה המים כאן, והבועל דר במרחקים, ועיי המים שהיא שותה פה מפסידה אותו למרחקים. ומדה טובה מרובה, שעיי שתיית המשקה ואמירת לחיים יוכל לפעול רפואה לחולה בריחוק מקום. ודפ"ח.

(ברכה לזים - אות מ / ועיי בעשר צהצחות מערכת ג אות טו כשם

אהבת שלום מקאטוב)

כפרת עונות

איתא בשם הרה"ק מלובלין זצ"ל, כו"ם בנימטריא פ"ו, לרמו שעל ידי שתיית לחיים, הוי בזה סליחה ומחילה כמו ביום הקדוש יום הכפורים.

(זכרון לראשונים - אות סא)

שאו ידיכם קודש - גדל ענין הברכה בנתינת יד דיקא

מפני יוד שנשתלחה במקדשך, ומסים (דברים טו, יז) איש כמותנת ידו בכרכת ד' אלהיך אשר נתן לך. הנראה לרמו בזה

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

שבת היא יומא דנשמתא ומסוגלת לכיבוש הבגדים

וירא את ריה בגדיו וגו' ובפרש"י שנכנס עמו ריח גן עדן, ר"ח ג"ן עד"ן בגימט' נשמ"ה רומז לשבת שהוא יומא דנשמתא, ר"ח אותיות יר"ח רמז לראש חודש, ידוע דשבת ור"ח המה זמנים מסוגלים להמתקת הדינים ולפתיחת שערים כמאר"כ (יחזקאל מו א) וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח, וכן כתיב במתן תורה וקדשתם היום ומחר וכבשו שמלותם, היום רמז לש"ק (כמ"ש שבת היום לה) ומחר רמז לר"ח (כמ"ש מחר החדש) דשניהם מסוגלים לבחי' וכבשו שמלתם היינו כיבוש הבגדים פי' הבגידות אשר גרמו לעורר דינים ח"ו, וז"ש וירח את ריח בגדיו, היינו כיבוד הבגידות בשבת ור"ח כנ"ל שע"י כביסה זו הריח בריח גן עדן ונפתחו השערים להמשיך ישועה ורחמים ברוחניות וגשמיות.

(אהבת ישראל)

סגולה להנצל מכל רע, לחקפיד שלא לשתות בלא

פארבייסן

פעם אחת בא הרה"ק מריזין זי"ע אל הקלויז, ומצא אנשים יושבים ושותים יי"ש ומכרכים זליץ לחיים, ושאל אותם אם נזהרים לשתות יי"ש עם פארבייסען מיני תרגימא אחר השתיה, ואמר בשם הבעש"ט זי"ע כי אם נזהרים שלא לשתות יי"ש בלי פארבייסען ניצולים מכל המכשולות, ואני אומר: כי בזה ניצולים ממיתה קודם זמנו, וממיתה מושונה, וממיתה עיי עכו"ם ר"ל.

(ארץ החיים - מערכת י אות רעג / בית ישראל - עמוד טו)

איתא בשם היהודי הק' שאם שותים יי"ש און מען בייסט נישט איבער, איז עס חוקת הגוי, והיינו להבדיל בין אופן שתיית הגוים לשם שכרות, לשתית ישראל לשם מצוה.

(קדושת היהודי השלם, פרשיחה - ערך לחיים)

עפ"י מ"ש (ויקרא ה, לג) שבעת ימים ימלא את ידכם (שם ט, כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, שניתן הכה בידיו של

ע"י ברכה בנתינת יד ממשוך כל הטובות

הנה נתינת היד, הוא מרמז על מי שנותן ידו לחבירו להוציאו ממצוקתו או משטף מים רבים אשר יעברו עליו, וכמו שכן מצינו על ידי עבדי הנביאים כתוב לאמר (תהלים סט, יט) על יד בן ישי קרבה אל נפשי גאלה, שכן על ידי נתינת יד הנביאים לישראל בנביאות העתידות והנחמות, ע"י כן הם מתקיימין באורך הגלות, וזהו 'על יד' פ"י שהם אוחזים אותנו בחוקת היד ג"כ להתקיים בצער הגלות הזה, כמו שע"י שאוחזי יד הכלי אוחז כל הכלי, הוא הנקרא זרה כמ"ש (תהלים קיב, ד) זרה בהשך אור לישרים, וז"ש (בראשית לה, כח) ויתן יד ותקח המילדת ותקשור על ידו שני, הנה על ידו הוא יוד' בחי' חכמה פותה את ידך יוד'ך ומשביע לכל חי רצון (תהלים קמ"ט, טו), שמשפיע טובות לכל העולם וכו'.

(תפארת שלמה - פרישת וישב בד"הויאמר יתהה)

ענין תקיעת כף לקיים

האהבה, ולשמור היראה והיהדות

שמעתי בשם הח"ק החי' הר"ם זצ"ל ענין שתיית לחיים מה שנותנין כף זה לזה, הוא ענין תקיעת כף שיהי' אוחזין זה את זה,

וא"ה, ולזה היו החסידים הראשונים נזהרים לשתות י"ש רק עם חבריהם האוחזים זה את זה, ולא היו שותין עם סתם אנשים, ובפרט עם אותן שדוברים שלום עם רעיהם ורעה בלבבם, והבן. והח"ק הכהן הגדול מאלכסנדר זי"ע, אמר ע"ז נשא לכבנו אל כפים, ולא כפים בלבד אך שיהי' עם הלב. וגם שמעתי בשם צדיק אחד שאמר שזה מה שהחסידים מקבלים

שבת גשבת
עניני שבת קודש גרשבת השבוע

השבת פועלת כפעילת הקרבנות בביהמ"ק

וישבת עמו ימים אחדים. נ"ל הרמז על קדושת שבת אשר בזכות השבת ישראל נגאלים כמו שהמציא משרע"ה במצרים בעצתו אל פרעה לאמר אפשר פועל עובד במלאכה תמיד ונתן להם מנוחה יום אחד בשבוע והוא השבת כמבואר במדרש. וכוננת משרע"ה היה כי בזכות השבת אשר הם שומרים יהיו נגאלין וכן היום עיקר הגאולה היא נעשה בשבת כש"א (במירית שב"ק) אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת שישו ושמחו. דהנה ידוע כל כוננת צפית הגאולה העתידה ואשר מחכים בבנין בהמ"ק ולהקריב קרבנות הוא לעשות תיקון היחודים בשלימות בכל העולמות כמקדם כמס"כ בכל הקרבנות (ויקרא כג, לז) להקריב אשה לה'. אמנם בקרבנות שבת לא נאמר בכל המקרא אשה לה'. כי אמנם בשבת אין צורך לעשות היחוד ע"י קרבנות כי היחוד נעשה ממילא בקדושת שבת כש"א ז"ל (ביצה יז, א) שבת קביע' וקיימא גם בזמן הזה בגלות נתקנים ועולים העולמות ע"י תפלת שבת כמו בזמן שביהמ"ק קיים. וזהו שא"א אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל לעתיד לתקן היחוד הנה עתה ביום השבת שישו ושמחו כי גם עתה נעשה כמוה ביום השבת רק זה הוא העבדות של הצדיקים בשבת להריק ברכה לעוה"ז בשבת ע"י כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כל פרנסות שלמטה וכל קדושות ורצונות טובות לעבוה"ב הכל ביומא שביעאה תליין. ולכך צריך הצדיק להמשיך השפעות טובות לעוה"ז בשבת כמס"כ (שמות לא, טז) ושמרו בני"י את השבת וגו' לדורותם. ר"ל זכור ושמור בחי' זכרות והשמירה לדורות עולם מעין עוה"ב כש"א צדיק בכל הדורות. וזהו שרמזו הכתוב במאמר השכינה בחי' רבקה ליעקב בצאתו לחו"ל לגלות וישבת עמו ימים אחדים כש"א ז"ל (כתובות ה, ט) ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת כל ימות השבוע יעמוד פרנס. וזהו וישבת אותיות שבת ו"י עמו כי אוכלת עמו לילי שבת כנ"ל. ימים אחדים ימים אינן יומין עלאין אחדים למיהוי אחד באחד.

(תפארת שלמה השמטות)

אהרן אשר בהרמת ידיו היו מתברכים מהמת גדול הקדושה שהי שורה עליהם, וכן במשה רבינו ע"ה (שמות יז, יב) וידי משה כבידים שהיו ידיו מכובדים, לכן כתי' (שם יז, יא) ודו' כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל. וז"ש (אבות ה, ו) כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות. וזה ג"כ הפי' שבעת ימים ימלא את ידכם כמ"ש (תהלים קמ"ט, טו) פותה את ידך יוד'ך. וז"ש (בראשית רבה לט, יא) הברכות מסורות בידך, לשון כה בהידים להשפיע בהם ברכות וחסדים.

לכן המנהג כבנ"א כאשר יתראו יחד תוקעים כפיהם זה לזה ואומרים שלום עליכם וזה משיב לו עליכם שלום, כי בהרמת ידיהם באהבה זה לזה יש כה בידם להשפיע כאו"א לחבירו ברכת שלום וכ"ט, וז"ש (שמו"ע) המברך את עמו ישראל בשלום, לשון הברכה ונטיעה במדת שלום, ולזה בשעת החורבן ביהמ"ק מהמת שנאת חנם נאמר מפני היד

שנשתלחה במקדשך שנחסר מהם ברכת היד כנ"ל, וכאשר יצמח לנו מהרה הגאולה בקרוב ע"י האחדות מסיים כברכת ד' אלהיך אשר נתן לך הכה במתנת היד ע"י הרמת ידיו להשפיע כ"ט.

(תפארת שלמה - רמזי פסח בד"ה מפני היד)

שלום מרבו, ונותן כף לכף הבא אצלו, ג"כ ענין זה שהוא כעין תקיעת כף לשמור היהדות, כי זה עיקר כוונת הצדיק להכניס בלב הבאים אצלו יר"ש.

(שיח שרפי קודש - ח"ה עמוד 80)

לחיים, או לחיים טובים ולשלום

אמר מרן הרח"ק החוזה מלובלין ז"ל, כששותה אחד לחבירו ואומר לחיים, שאין להשיב טובים לבד, כי לחיים טובים לבד גומטריא קללה, רק ישיב לחיים טובים ולשלום.

(נפלאות הרבי - סימן קמ"ב)

ומה שמשויבים לחיים, כאדם המשיב דרך כבוד לחבירו, כשהבירו אומר לו רציתי לעשות כך וכן, והוא יושיבו 'תעשה לחיים ולשלום'.

(מטה משה - אות שמש)

לחיים לברכה והצלחה

דודי הרב הצדיק הקדוש מו"ה אברהם זלצה"ה מסמרטמין היה דרכו בקודש להשיב 'לחיים ולברכה והצלחה' בשלחנו בשב"ק כשנתנו לו לחיים, ואמר על זה כי הצלחה הוא לשון מבקע, כפירוש התרגום (בראשית כ"ג) ויבקע

וצלה, ומלשון וצלחו הירדן (שמואל ב' - י"ט) כי לפעמים הלילה נסתם מאדם צינור הברכה וחיים, צריך לבקש הצלחה, לצלוח ולפתוח הצינור שלא יהיה נסתם, להמשיך ברכה וחיים.

(אמרי רצון, מורשטין - פרשת ויהי עמוד קסט)

אחד ממקורבי הרח"ק מרוזין זי"ע התאוננו לפניו דהחיקא ליה שענתא בעניני דעלמא כדאנת הפרנסה, צער גידול בנים וכדו'. שאל אותו הרח"ק: 'וכי על דברים אלו ג"כ צריכים להמריד אותי, הרי דברים הללו אפשר להשיג אצל היימישע אידן'. וכשנאמרו דבריו לבנו הרח"ק מסאדיגורא זי"ע הסביר: דבשעה שיהודים שותים לחיים ואחד מברך להשני בברכת לחיים, נכלל בזה כמה ענינים. ראשית כמשמעו, שיוכה לחיים ארוכים, ועוד זאת, הוא שולל בברכתו כל אלו דברים שעל ידיהם נחשב האדם כמות, כגון מה שאחז"ל עני חשוב כמות, וכן מו שאין לו בנים (נדרים ס"ד). נמצא שבברכתו כולל ג' ענינים, היינו: חיים ב'נים ו'מוזנות, ר"ת הבו' היוצא נמי ר"ת ב'לשון ח'סידיו וע'בדיו, ולזה נתכוין אבי שאמר: צרכי העולם אפשר

להשיג ביי היימישע אידן ועובדי ה', שישתו יחד לחיים ויתכוונו להאמור.

(נר ישראל, רוזין - ח"ג עמוד קט"ט)

בשב"ק די באמירת לחיים להמשיך ישועות כמו ע"י

תפילה של ימות הדול

אבל כן גזרה חכמתו יתברך, שבשב"ק לא יהיה נצרך הישועה לבא ע"י תפלה שיש בה עוד איזה ספק מתקבלת, רק בדרך גזירה כביכול עליו, בבחינת צדיק גזור בכח קדושת המחשבה, צדיק בן יומו של יום השבת, שהיודע מחשבות יתברך שמו יודע מה עתיד לחשוב. וזהו שבת הוא מלועוק ורפואה קרובה לבא וד"ל.

ואולי יש למצוא בזה איזה

הכנה במה ששמעתי בילדותי מאיש זקן מופלג אחד, שהזכיר איזה חולי בר מינן לפני רבינו הקדוש הרבי הראשון זצוקל"ה מפה לובלין (החוזה), ושאל אותו על איזה רפואה שצוה הרופא לעשות, והשיב לו יותר טוב שתתן יי"ש להחסידים והם יאמרו לחיים.

יש לומר בזה על פי

דברינו הנ"ל, והיינו שיהיה התעוררות הרחמים (בשבת) לא ע"י תפלה שצריכה להיות בדעת צלולה, להתפלל בטוב מעט ודעת לעורר איזה זכות, רק בדרך גזירה להיות גזור כגזירה מוחלטת, וזה יוכל להיות בלי שום ישוב הדעת, רק גם כמו דרך שכרות, יש כח ביד ישראל להיות צדיק גזור בכח קדושת השבת שכל ישראל צדיק בן יומו, והקב"ה יודע מה עתיד לחשוב בדעת צלולה ובמחשבות קדושות הנמשכים משבת קודש.

(שכט מיהדה, לובלין - פרשת בשלח כ"ה אבל כן גזרה)

יי"ש אחר דגים כשאין אוכלים בשר אחריו

הגם שפשוט ענין שתיית יי"ש אחר אכילת דגים, הוא משום הפסק בין אכילת דגים לבשר מכל מקום יש ענין בשתיית 'לחיים' לאחר אכילת דגים גרידא גם כשאין אוכלים לאחריו בשר, שכן נמצא בספר מקדמון אחד מגדולי ספרד, שבשתיית יין שרף אחרי אכילת דגים, ראוי לכוון הצירוף של שם שד"י, דהיינו ד'גים, י'ין, ש'רף.

מן אבות (כאבוב) עמי תקכ"ה

טְהוּרִים יִרְשׁוּהָ וִיקְדָּשׁוּהָ / פְּעֻשֵׁי צְדִיקִים

הרה"ק מצאנז ממשיך ישועה בברכת לחיים על המים

סיפר הגה"צ ר' יצחק שלמה אונגאר אב"ד חוג הת"ס ב"ב ז"ל מה ששמע מהגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע שהרה"ק מצאנז זי"ע היה מקפיד שלא יעלה על שולחנו הטהור שום משקאות זולת יין או יי"ש או שאר משקאות מחמר מדינה. והנה הוי עובדא פעם אחת שלח הרה"ק באמצע הסעודה כוס מים פשוטים לאחד מיושבי שולחנו הטהור והוסיף לומר מילתא בטעמא בשם צדיקים שאף על מים פשוטים יש לומר לחיים. (א.ה. עי' בספר 'מרא דשמעתא' שהביא מה שאמר הגה"ק בעל עטרת יהושע ז"ל בשם זקינו הרה"ק מנאסויד ז"ל דאפשר לומר לחיים גם על סאד"ע, ואמר בדרך צחות 'ברוך אתה בעי"ר' אם אפשר לברך לחיים על ב"ר, 'ברוך אתה בשד"ה' אפשר ג"כ לברך לחיים על סאד"ע), הדבר עורר תמיהה רבתי אצל החסידים, ולא ידעו פשר השינוי והחידוש במנהגו של הרה"ק מצאנז.

אך תקופה קצרה אחר מעשה זה נתברר כי המשיך הרה"ק ישועה לאותו אדם, והקדים לו רפואה למכה בקדושתו, כי אירע שנפל בנו של האיש ההוא לבאר מים עמוק, והיה נתון בסכנה גדולה שחייו עמדו לו מנגד ר"ל, ובנסי נסים הצליחו למשותו מהמים, ולהשיב נפשו, ואז הבינו כולם שלא לחינם שלח לו הרה"ק מצאנז ברכת לחיים על המים זיעועכ"ל. (רשומים בשמ"ר - עמ' תע"ז)

הקפיד לתת ידו לקטן כגדול באמירת לחיים

וכאשר העמידו יין על השלחן הטהור [אצל הגה"ק בעל האבני נזר זצ"ל] ה' צריך כ"א שנתנו לו יין לשתות לחיים לרבינו הקדוש זצ"ל עם הושתת ידו, ופשת ידו הקדושה לכ"א ואחד קטן כגדול, וה' נראה בחוש שיש לו ענין גדול בזה, וגם ה' אז רשות להזכיר לפניו בשעת אמירת לחיים חולה שיב"ס, או מי שה' צריך תיכף לישועה גדולה, וה' משיב או בהתגלות כרואה הכל באספקלריא המאירה.

(אביר הרועים - אות קכב)

רבינו ז"ל הקפיד על מנהג אבוה"ק לשתות דיקא יי"ש ולא יין אחר הדגים

סיפר הגה"ח רבי אליעזר דוד פר"מ ז"ל בעמח"ס מפי ספרים וסופרים אשר בליל שב"ק שלח שנת תשכ"ו בשמחת השבע ברכות של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שהיה בעיר בני ברק, לאחר אכילת הדגים שאל מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל אם יש בראנפין, ומשמשי הסעודה לא הוה נחא להו בקשתו כי מנהג המקום לשתות יין ולא יי"ש, אבל כאשר שמע המחנות בעל אמרי חיים בקשת רבינו ציוה תיכף ומיד להביא יין שרף, כדי שיוכל רבינו ז"ל לאחוז מנהג אבותיו בידי ששתו דיקא יי"ש אחר הדגים.

(זמירות ברך משה, בצל תומר דמתה לתמר טז)

מימרא מהרב הקדוש מקאמינקא זי"ע בענין שתיית לחיים

בספר מגן אבות הביאו מעשה שסיפר אדמו"ר מהר"ש זצ"ל (מאבוב) מהרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע ששאל פעם את עמיתו וריעו מרן הרה"ק מצאנז זי"ע, אם כשאוכלים דגים חמוצים ודגים מתוקים יש לשתות יין שרף אחר אכילת כל אחד מהם, (ידוע מנהגו בקודש של הרה"ק מצאנז זי"ע לאכול ב' סוגי הדגים בשב"ק) או די בפעם אחת אחר שניהם. הרה"ק מצאנז הבין שבדעתו לומר ענין של חכמה (כדרכו בקודש), אמר לו, "נו, מה אתם אומרים". נענה הרה"ק מקאמינקא ואמר כי לדעתו תלויה שאלה זו בשאלה אחרת, גבי שבתות הקיץ האחרונות שאומרים בהם ב' פרקים מפרקי אבות, האם יש לומר לאחר כל פרק ופרק המשנה של "רבי חנניא בן עקשיא" וכו', או די לומר פעם אחת אחר שניהם, וכפי שיש לנהוג שם כן יש לנהוג גם כן לענין שתיית יי"ש אחר אכילת ב' סוגי דגים, ומי יעמוד בסוד קדושים.

ופי' קצת על מימרא זה הביא בספר דרך צדיקים (כט). בשם הגאון מוה"ר אליהו יוסף אבד"ק ראזוואדוב ז"ל לבאר הענין, דהנה ע"י לימוד פרק במסכת אבות נשבר לבו בקרבו מקוצר עבודתו לבוראו, ועל כן מתחיל במשנת "כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב" ומתחזק בזה, וכמו כן שותים יי"ש המחמם את הגוף אחרי אכילת דגים שבטבעם מקררים, והזקוק לחיזוק אחרי לימוד פרק אחד, אומר אז מיד משנת "כל ישראל", וכמו כן מי שנתקרה אחרי אכילת דג אחד שותה מיד יי"ש לפני אכילת הדג השני, ודפח"ח.

ויש לציין מה שאמר פעם רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע בעת שדיברו מענין דברי צחות המפורסמים בשם הרה"ק מקאמינקא זי"ע, נענה רבינו ואמר: "איר ווייסט פארוואס דעם קאמינקער רב'ס ווערטליך האבן אזא חן, ווייל זיי זענען מלא קדושה" עכ"ל"ק.

(מגן אבות תרפ"ב)

משנה להן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

תוכן השיחה בביקור כ"ק אדמו"ר מסקאליע שליט"א בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א - בקרית יואל יע"א

יום ה' פרשת ראה תשפ"א לפ"ק

האדמו"ר מסקאליע: דער רבי האט געקענט מיין זיידן דעם סקאליער רבי'ן (היה כ"ק האדמו"ר רבי דוד יצחק אייזיק מסקאליע זצ"ל)?¹ בית המדרש א שטיקל צייט יעדן אינדערפריה, איך רעד אין די וואכן טעג, דער זיידע ז"ל האט געדאווענט פריה, זיבן מיט פופצן, און דער רבי האט געדאוונט דארט יעדן טאג אין בית המדרש שפעטער, זיי האבן געהאט א קשר ידיות.²

רבינו: כ'האב אים געהערט אז דער פעטער ז"ל איז געווען אויף די לוייה פון די סקאליע רביצין, און דער פעטער האט נאך געהאלטן פאר'ן דאווענען, און אעפ"כ איז ער געגאנגען, כך שמעתי.

האדמו"ר מסקאליע: יא, ער איז שוין געווען אנגעטוהן אין די תפילין. כ'מיין אז ער האט נאך קיינמאל נישט געטוהן אזא זאך זיך אויסטוהן די תפילין פארן דאווענען צו א לוייה.

רבינו: ער איז געגאנגען מאקע אלץ קרובים.

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן הי"ו, משב"ק: אך בין געווען דעמאלטס דארט ביי די לוייה.

מ'איז געקומען זאגן אז די לוייה גייט אריבער, האט ער אויסגעטוהן דעם תלית און די תפילין, ער האט נאך געהאלטן פאר הודו, און צוריק אהנגעטוהן דעם הוט מיט די רעשוואלקע און איז ארויס געגאנגען צו די לוי, ער איז צוגעגאנגן פון ביהמ"ד (כעדפארד עוו. קארנער ראס סטריט) ביז

האדמו"ר מסקאליע: דער רבי האט געקענט מיין זיידן דעם סקאליער רבי'ן (היה כ"ק האדמו"ר רבי דוד יצחק אייזיק מסקאליע זצ"ל)?¹ **רבינו:** כ'האב אים געזעהן אין וויליאמסבורג.

האדמו"ר מסקאליע: ער איז נישט געווען אויף די בר מצוה פון רבי'ן?

רבינו: ניין, כ'האב אים אבער געזעהן אמאל, ווען כ'בין געווען א יונגל בין איך אמאל אריין געגאנגען דארט צו אים אין ביהמ"ד.

האדמו"ר מסקאליע: מ'איז אמאל געווען אן אסיפה וואס דער פעטער דער סאטמאר רב ז"ל האט געמאכט, און ער האט גערופן דעם זיידן, און האט אים געשמעלט נעבן זיך, מ'איז געווען א שטארקע הערצה צווישן זיי ביידע, אזוי איז דער זיידע – בדרך כלל – געווען א מענטש פאר זיך.

רבינו: יא, ער איז נישט ארויס געגאנגען [מפתח ביתו].

¹ כ"ק אדמו"ר רבי דוד יצחק אייזיק מסקאליע ז"ל - שהיה מוקני גאו"צ תושבי וויליאמסבורג רבות בשנים - (נפטר בשנת תשל"ט) היה בן אחר בן להגיד מזלאטשוב, נולד בכריד לאביו האדמו"ר רבי ברוך פנחס רבינאוויץ מסקאליע, נכד הבעש"ט הקדוש, ותלמידיו הק' התולדות יעקב יוסף, רב ייבי מאוסטרהא, ורבי ברוך ממעזיבוש ורבי שרגא פייביש מקרעמניץ, והרב הקדוש מחמעליניק, גם היה נכד של הרה"ק ההיכל הברכה מקאמרא.

בהגיעו לפרקו נשא את נכדתו של האדמו"ר מסטרעטין, לאחר פטירתה נשא בוויז שני את בתו של רבי משה דוד סג"ל לאנדא מבורשטין בן רבי מאיר סג"ל לאנדא מבורשטין בן רבי מרדכי יוסקינד מסטריא, והתן רבי נפתלי הירץ סג"ל לאנדא בעל החקר הלכה זצ"ל.

² האכסניא של רבינו ז"ל בתחילת בואו לאמעריקא בשנת תש"ז הי' בבית הרה"ח ר' מרדכי פליישמאן ע"ה בשכונת לביהמ"ד הנ"ל.

צום סקאליע רבינ'ס שטוב (בעדפארד עוו. קארנער ראדני סטריט) דארט איז געווען די לוי.

ער האט זיך באגענגט דארט מיט די נאדווערנא רבי'ס רבי איתמר'ל מ'קרעטשניף (כ"ק האדמו"ר רבי איתמר ז"ל בנו של הרה"ק רבי מאיר מקרעטשניף ז"ל בן הרה"ק הרבי ר' מרדכי'לע מנאדמירנא ז"ל) מיט די דריי זון, זיי זענען אויך געקומען ווייל זיי זענען געווען נאנטע קרובים צום סקאליע רבי'ן.

רבינו: איך געדענק דעם פעטער ז"ל א צווייטע מאל ווען ער האט זיך געטראפן מיט רבי איתמר'ל, ער האט געוואוינט אין וואשינגטאן הייטס, דאס איז געווען ביי א חתונה, דער עטשעדער רבי (כ"ק הרה"צ רבי נפתלי מייסלבוים זצ"ל) האט חתונה געמאכט זיין זוהן ר' איציקל (הגה"צ ר' יצחק שליט"א רב דביהמ"ד עטשעד בבארא פארק), און די כלה איז געווען א נאדבורנער אייניקל, א בישימינער אייניקל (בת הגה"צ ר' מרדכי לייפער ז"ל אדמו"ר מבישימינא), און דער הת'ם מאמע איז נישט געווען געזונט, פאר קיין שום איד נישט געזאגט, און די חופה איז געווען נעבן איר בעט, דער פעטער ז"ל (מח רביה"ק זי"ע) איז געווען ביי די חופה, איך בין נאך געווען א בחור איך בין דארט געווען, געדענק איך ס'איז געווען די קבלת פנים אין שטוב (בדירתו של האדמו"ר מעטשעד ז"ל).

דער פעטער ז"ל איז געזעצן דארט, נעבן אים איז געזעצן רבי איתמר'ל, און זיינע קינדער דער זומשקער רבי (האדמו"ר הרה"צ רבי יצחק אייזיק זצ"ל מוושטקא ב"ב זצ"ל) און דער סטראזשינצער רבי (האדמו"ר הרה"צ רבי ישכר בער זצ"ל שהתגורר בוויז'ס) זענען געזעצן ביים מיש, און ארום די מיש זענען געשטאנען די אייניקלעך דער קלויולאנדער רבי (האדמו"ר הרה"צ רבי יצחק אייזיק שליט"א מקלויולאנד רעננה) וואס האט געוואוינט אין וויליאמסבורג, מיטן מאשלויער רב (הרה"צ רבי חיים מאיר זצ"ל), זיי זענען געווען יונגעלייט, זיי האבן נאך געהאט רויטע בערד, זיי זענען געשטאנען ארום, ס'איז געווען א קבלת פנים, זיי האבן געזינגען ווארימע נאדבורנער ניונגים, און זיך געשאקלט אזוי, דער פעטער ז"ל איז געזעצן און געקוקט אזוי אויף רעכטס און אויף לינקס און זיי באטראכט, ס'איז זייער אינטערסאנט געווען, און נאכדעם וואס מ'האט געענדיגט דעם קבלת פנים האט זיך געעפנט די טיהר און מ'איז אריין געגאנגען אין די צווייטע שטוב, דארט איז געשטאנען ר' יהוקאל שמוש (ווערצבערגער ז"ל) מיט א חופה נעבן פענסטער, דארט איז געווען א בעט, דעם הת'ם מאמע איז געווען אין בעט, און דארט איז געווען די חופה.

האדמו"ר מסקאליע: דער טאטע דער ברך משה ז"ל האט מיך געפרעגט אמאל, ער איז דאך געווען אזא עניו, ווען ער איז שוין געווען אויף די עלטערע יארן, כ"בין נאך געווען א יונגעראון, בין איך געשטאנען אויף די גאס און כ'האב געזוכט א היטש, און ער איז אדורך געפארן, און אז דער רבי איז געווען אין די קאר פארשטייט זיך אז מ'האט זיך נישט אפגעשטעלט, האט ער זיך צוביזערט, ער האט געהייסן מיזאל צוריק פארן, ווען כ'בין אריין געקומען האט ער געהאט א קליינע גמרא, לא פסיק פומיה מגירסא, אינמיטן האט ער מיך באמערקט, האב איך אים געזאגט ווער איך בין, האט ער געזאגט, אז אונז זענען מיר קרובים.

רבינו: יא, ווייל די סקאליע רביצין איז געווען א אשכנזי, זי איז געווען רבי יואל אשכנזי'ס אן אייניקל.³
האדמו"ר מסקאליע: דער בורשמינער רב רבי מאיר איז געווען איידעם ביי רבי יואל אשכנזי. דער ייטב לב שרייבט אויף אים 'חתן גיס'.

רבינו: יא, אין אבני צדק אין א תשובה דארט (י"ד סי' קמ"ו)⁴ ער שרייבט אים וועגן א סופר.

3 כי חתנו רבי משה דוד הלוי לאנדא ז"ל אב"ד בורשטין, הי' חתן רבי יואל אשכנזי ז"ל אב"ד ולאטשוב בעל שו"ת מהר"י אשכנזי בן הגה"ק מטאלטשאוא ז"ל וחתנו של מרן הקדושת יום טוב ז"ל.

4 ע"י בשו"ת אבני צדק (י"ד סי' קמ"ו) שכ' בזה"ל: שלום וברכה לכבוד אהובי חתן גיס' הרב המאור הגדול החר"ף ובקי המפורסם מו"ה מאיר הלוי לאנדא נ"י האבד"ק בורשטין יצ"ו.

אבני יוד צדק

סי' קמו

שלום וכרכה לכבוד אהובי ח"ג הרב המהולל המר"ף ובקי המפורסם מו"ה מאיר הלוי לאנדא נ"י האבד"ק בורשטין יצ"ו:

שאלתו גיטני ח"ל סופר מומחה לרכיש אשר זה למי' שנים שוסק לכמוז סת"ס ופתח הוא כמסתפק וקרוז צפניו לודל של קודש מעולם לח השם של סי' פתח לפס מול האלקים כי ספה ומשק שקאי פל משה כמו ראה נתתך לוקי' לפריעה ומשבו תמיד לשם חול ופתח מקרוב אשר נודע לו שהוא קודש סי' כפניו דבר חדש פ"כ קרוב כפניו לודל של קודש מעולם ופתח הוא מסתפק מה לפשות כהספריס לתקום סן אשר פירס תח"י וסן בחותן שילא מתח"י ואם ממריב לאודיס להבצ"י ע"ריכ"י תיקון - ופי' השי' מעלתו כי' אותן שסתכן לא ככר ופודן תח"י יודע בחלף סי' השם לשם חול ודלי נרכיש תיקון ומותר למחוק פ"מ לתקן כמבואר בחלשויס ואחריים לאלכס - חלל כהספריס שסתכן ככר ומספקא ל"י עד שקרוב לודל של קודש יס להסתפק חל"י יע' זו שהוא שס קדוש רק בהמשך הימים שכן ומי'ס החני'ש נבי שומס

ישאל רבינו: ווער איז געווען זיין פאטער, רבי מאיר'ס פאטער?

האדמו"ר מסקאליע: זיין טאטע האט געהייסן רבי מרדכי זיסקינד לאנדא, ער איז געווען דער ראש בית דין אין סטריא,⁵ און רבי עניניל סטריא'ער איז געווען גאר א קנאפער חסיד,⁶ אבער אים האט ער זייער ליב געהאט.⁷

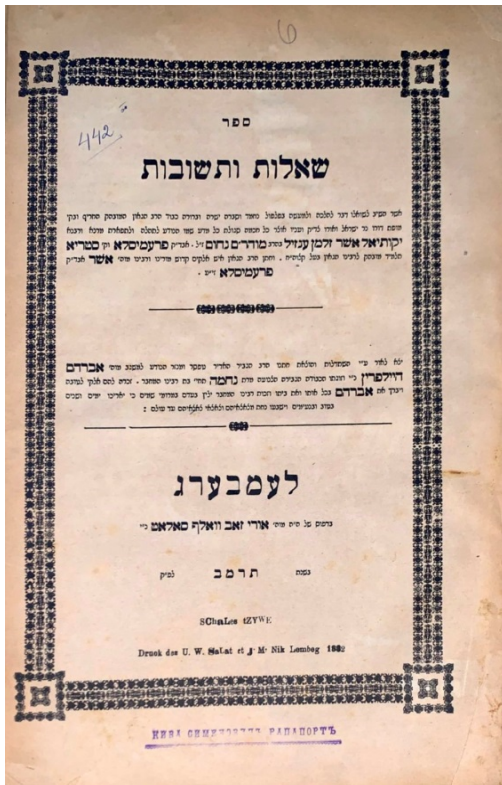

6

תקצ"ב אחרי פטירת הגאון רבי יעקב מליסא וסטריא זצ"ל בעל החוות דעת מילא את מקומו בעיר סטריא, שם נהג ברבנות ואדמוורו"ת, וציבור גדול מכל הגלילות דבקו בו.

מגדולי תלמידיו היו הגאונים רבי יעקב יוקל הירש אב"ד ניימארק בעל מחבר ספר בית יעקב, הגאון הנודע רבי יעקב אב"ד רימילוב בעל מחבר ספר שו"ת מוכב מיעקב, רבי בנימין זאב אב"ד זמיראד, ואגרות רבות מגדולי דורו הופנו אליו והשיב תשובות לכל מרחבי גאליציע. נלב"ע ביום שבת פרשת צו - שבת הגדול י"ב ניסן תרט"ו, והרה"ק מצאנז ז"ל אמר באותו העת: היום נלקח מאיתנו אור התורה והשך אור התורה; נטמן בבית הקברות העתיק בסטריא על ידי ציון בעל התיבות המשפט, ומקום ציונו הפך לאבן שואבת עד מלחמת עולם השני, שאז נחרש בית הקברות כולו ומקום ציונו לא נודע.

הגאון רבי יקותיאל אשר זלמן עניניל צוזמיר זצ"ל אב"ד פרעמיסלא וסיטרי, תלמיד הקצוה"ח, בעל שו"ת מהראי"ז עניניל, נולד ביום פטירת אביו ר' נחום אב"ד צוזמיר, נולד בעיר ראדואל, היה חתן הרב יוסף אשר אהרנבערג אב"ד פרעמיסלא, והיה מפורסם לאון אדיר ולצדיק נשגב, משנת תקע"ה היה רבי עניניל רב המהווה בסטריא, והחזיק גם ברבנות פשעמיסלא מורשת אבותיו בה הושיב כראב"ד את הרב שמואל זאנוויל העלער, רבי עניניל היה גם סוחר עשיר, התניו היו גבירים ולומדים, אחד מהם הי' מומלא מקומו בסטריא ה"ה הגאון רבי אליהו מאיר הכהן ראונבלום, ספר תשובותיו נדפס בשנת תרמ"ב ובתש"ל, רבי עניניל נפטר בשביעי של פסח כ"א ניסן שנת תרי"ח.

הגאון רבי מרדכי זיסקינד לאנדא זצ"ל נולד בשנת תקמ"ה בעיר גאליגור לרבי יואל משה שהיה אב בית דין בעירות גאליגור ולניסק, נקרא על שם זקינו הגאון רבי מרדכי זיסקינד מורטנבורג מחבר השו"ת "מהר"ם זיסקינד". למד תורה מאביו, ונישא לכתו של הגאון רבי אברהם יוסף תאומים האב"ד בעיר בורשטין, ועבר לגור קרוב לחותנו, בשנות מגוריו בבורשטין, נהג לנסוע לליסא ללמוד מפי הגאון בעל "נתיבות המשפט והוות דעת" ז"ל, וכן נסע לעיר לעמבערג ללמוד מפי בעל ה"ישועות יעקב".

ובחסידות היה מתלמידי הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק שהעריכו מאוד, והיה מתפלל בהתלהבות כדוגמת הרה"ק מסטרעליסק, והיותו חסיד לא הפריעה לו בקשריו עם רבו בעל "נתיבות המשפט", והוא אף וזה לכבוד אצלו. היה נוסע גם להרה"ק מרוזין ולהרה"ק ר"מ מפרעמיסלאן, וזה לכבוד מצד גדולי הצדיקים, והרה"ק מצאנז היה מרבה לספר בשבחיו, וכן הרה"ק רבי דוד מאבליטוב ומחוטנו הרה"ק רבי הערש מרימנוב.

אחר פטירת חותנו בשנת תקפ"ה נתמנה לכהן תחתיו ברבנות העיר בורשטין, לאחר מכן עבר לכהן ברבנות העיר סטאניסלוב, ובשנת

רבינו: יא, וייל דער רבי עניזל איז געווען א שטארקער מתנגד, אזא מתנגד איז כמעט נישט געווען.⁸ עד כדי כך מזאגט נאך אז בימיו איז געווען א שאלה, אזוי דערציילט מען, אז איינער איז געווען א נארמאלער מענטש, אבער איין זאך האט ער געהאט אז ער קען נישט זיצן ווייל ער האט זיך איינגערעדט אז ער איז פון גלאז און ער גייט זיך צוברעכן... אבער אזוי בכלל איז ער געווען נארמאל, א נארמאלער מענטש, ער איז געגאנגען און געקומען און האט געהאנדלט, און דאס ווייב האט זיך געוואלט גמ'ן, איז געווען א שאלה מ'האט דן געווען צי ער קען זיך גמ'ן צי ער הייסט א שומה, צי ער איז נישט א שומה, און די הלכה איז

אז א שומה קען נישט געבן קיין גמ, איז געווען די שאלה צי א שומה לדבר אחד הייסט א שומה לכל דבר אדער נישט. בקיצור, אין די רבנישע וועלט איז עס געווען א גרויסע מחלוקה, ס'האט זיך געטוהן איבערדעם, און מ'האט אנגעפרעגט דעם רבי עניזל אויך די שאלה, האט ער געזאגט 'א שומה לדבר אחד איז נישט קיין שומה לכל דבר, און ער האט געזאגט 'איך האב א ראייה, ווייל חסידים זענען א שומה לדבר אחד, ומעולם לא שמענו שהסידים לא יוכלו לגרש נשותיהן'....

אזא מתנגד איז ער געווען.

האדמו"ר מסקאליע: יא, ער איז געווען באוואוסט פאר א גרויסער מתנגד.

רבינו: אבער ער איז געווען א גרויסער תלמיד חכם,⁹ ער איז געווען א גרויסער עושר אויך און ער איז געווען א גרויסער שתדלן

רבי אייזיקל זידיטשויבער איז געקומען צו אים ער זאל שתדל'ן פאר אים אז ער זאל באפרייט ווערן פון מיליטער, רבי אייזיקל זידיטשויבער איז געווען זייער דערשראקן, און ער איז געווען ביי אים אין שטוב, און ער קוקט אים אן אזא חסידישער געשמעלט ווי אזוי ער האט אויסגעזעהן, האט ער אים געזאגט, 'ונגערמאן, וואס זענט איר אזוי דערשראקן, זאל איך אזוי זיכער זיין אז איר וועט נישט זיין קיין רבי, ווי איך בין זיכער אז איר וועט נישט זיין קיין זעלנער...'

האדמו"ר מסקאליע: ס'איז דא שארפע בריוו'ן פון אים וועגן דעם שוחט אין בארדיטשוב.

רבינו: יא, דאס איז געווען אן אלטע מחלוקה צווישן דעם רבי עניזל מיט רבי שלמה קלוגער וועגן דעם שוחט אין בארדיטשוב.¹⁰ רבי שלמה קלוגער איז געווען נומה צו חסידים,¹¹ און דער רבי עניזל איז געווען א גרויסער מתנגד.

7

עיי' בס' צבי לצדיק (תולדות מוהר"ק רבי צבי הרש מוידטשויב ז"ל, עמ' צ"ח) שהאון רבי עניזל אב"ד סטראי שהתנגד להסידות פלט פעם מילים מפיו נגד צדיק מפורסם כזמנו והאון רבי מרדכי זסקינד לאנדא ז"ל שהיה ראב"ד בבית דינו והיה מוהחסידים, בשמעו הדברים נעשה כשרו חידודין חידודין, פתח ואמר לו, יש לנו כמה סוגי גדולי תורה יש שהוא גדול בהוראה באיסור והיתר, ויש שהוא גדול בקדשים וטהרות, ויש עוד סוג גדול שהוא גדול בדיני אהבת ה' ויראת ה' ואהבת ישראל, ובה בשעה שגדול פלוני מתעסק בסוגיא דטעם כעיקר, ותרתו לרעותא, והתיכה נעשה נבילה, מתעסק גדול זה בסוגיא של את ה' אלקיך תירא ואותו תעבוד ולא אותה, ובסוגיא של ואהבת את ה' אלקיך ועוד סוגיות חמורות כאלו, ובכן מסיים רבי זסקינד - ידע נא מעלת כבודו שאותו צדיק הינו גאון והרף עצום בסוגיות של אהבת ויראת ה', ואין ללול בכבודו, דברים שיצאו מן הלב נכנסו עמוק ללבו ולא הוסיף עוד לדבר בנות של צדיקים.

וכ"כ ידוע הסכמתו הגלובה שכתב על הפי' תפלה ישראל בסידור הנקרא ראדוויל או בארדיטשוב.

8

עיי' בס' אמרי יהודה על המועדים (בסה"ס עמ' רפ"ו) שכתב בזה"ל: זה כתב מורי הרב האון הצדיק בק"ק סעקעלהיד בעת שהיה סאן, בענין אחד שבקשתי זמנו שיכתוב איזה דברים מרבינו הבעש"ט ז"ע, וזה לשון קדשו: האון מוהר"א עניזל אב"ד סטראי נודמן בצוותא הדא עם הגה"ק מוהר"ד צבי מוידטשויב, ושאל האון רבי עניזל את הרב הק' בוידיטשויב שיסיב לו ענין הבעש"ט, כי התנא רשב"י נולד להבין הלא הש"ס מלא זמנו וספר זוה"ק ובשאר ספרים הלא נזכר מענין דרכו בקודש איש איש כפי השגתו יבין וישיכל הן רב הן מעט, וכן האר"י זלה"ה הלא הראה דרכי סתרי התורה וגילה רזין דאורייתא, אבל מענין בעש"ט ז"ע אינו מבין מה חידשו, ומה הוא הדרך. השיב לו הרב הקדוש מוהר"ר צבי ז"ל כי התנא רשב"י הראה להעולם כי יש בורא עולם, האר"י זלה"ה לימד איך יגיע האדם לבורא עולם, והבעש"ט לימד והסביר להעולם שאיך צריך לילך ולהעתיק ממקומך, כי במקומך תמצאנו, והוטב הדבר מאוד בעיניו, ע"ש.

9

עיי' מה שכ' מרן החתם סופר להאון רבי עניזל זצ"ל בתשו' הת"ס (או"ח סי' כ"ט) "שלום וכ"ט לרב טוב האון הגדול המפורסם נ"י ע"ה זית רענן יפה פרי תואר קרא שמו לשם ולתהלה ולתפארת כמו"ה עניזל נ"י רב טוב אב"ד ור"מ דק"ק סטרא יע"א. יקרת קדשו הגיעני ואני איני כדאי ששלח מר אלי, אך ענותנותו תרבני למויבני מיני מילתא דבעי טעמא, ורזני במכתב קדשו וכו' והלילה לי וכו' ובשגם אין מסרבין לגדול בישראל כמוהו, ע"ב השתי ולא התמהמתי להשיב כיד ה' הטובה...

10

קודם שנתחיל לתאר את הפולמוס הנורא סביב השוחט ממארדיטשוב, נעתיק הקדמת החוקר הרב יקותיאל יהודה גרינוואלד ז"ל בספרו השוחט והשחיטה בספרות הרבנות (עמ' קל"ח), וכתב בזה"ל: כמעט

האדמו"ר מסקאליע: דער רבי מרדכי זיסקינד איז אבער יא געווען א חסיד, ער פלעגט פארן צו רבי אורי סטרעליסקער, רבי אורי האט אים געזאגט, 'מרדכי הייסט ווייל דו ביזסט א ניצוץ פון מרדכי הצדיק, און א זים-קינד' ביזסטו...

זיין פאטער (הגאון ר' יואל משה) איז געווען רב אין לינסק, אונז זענען מיר אייניקלעך פונעם חקר הלכה אויך, רבי נפתלי הערץ,¹² ווייל דעם זיידן שווער רבי משה דוד איז

ואמרת ויהיה מזה, אחצה את דברי אל העדה בכללה, והאמת יהי העד לעצמו השומע ישמע והחדל יחדל ואנכי את נפשי הצלת!...

ואז התחיל מהומה גדולה כאשר הגאון רבי עניל מסטריא זצ"ל אשר היה מפורסם בגדלותו בתורה התחיל לשלוח מכתבים לכל גדולי הדור, ולא השך שבט לשגור ולשפוך דברים בוטים נגד הגאון מהרש"ק באופן נורא ואיום, ומכאן ההבערה ללהב יצאת במלוא עוזה. והרבה גדולי הדור היו מעורבים בה מגון הגאון רבי אהרן משה טויבש זצ"ל אב"ד יאס בעל שו"ת תועפות ראב, הגאון רבי אברהם תאומים זצ"ל בעל שו"ת הסד לאברהם, הגאון רבי משה שלמה אב"ד נאשליסק ופארצעווע בעל שו"ת חשק שלמה, הגאון רבי אלעזר הורוויץ זצ"ל אב"ד ווינא בעל שו"ת יד אליעזר, והגאון המהר"ם א"ש ועוד.

11

בס' תולדות שלמה (עמ' י"ח) מביא נכדו של הגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל שזקנו עוד בימי בחרותו היה לו תשוקה נפלאה להכיר את גדולי הדור אשר היו בימיו ולפלפל עמהם בד"ת פא"פ, ועלתה בידו להכירם והתשוקה הלו הבשילו אשכולתיה ביתר שאת ויתר עז בהיותו בק"ק ראווא.

ובס' נפלאות הרבי (עבודת מהר"ק החוזה מלובלין ז"ל, אות קנ"א) מובא שסיפר הגאון ר' אברהם בנימין קלוגער זצ"ל שאביו הגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל היה נוסע בבחרותו וגם אזיה שנים אחר חתונתו להרבי מלובלין זי"ע והיו נתנים לו אנשים הרבה ממיודעיו וממשפחתו כמו גיסו הגאון ר' מרדכי מארדיש זצ"ל הנ"ל פתקאות עם פדיון נפש להרבי מלובלין זי"ע.

ופעם עוד בבחרותו אמר לו הרבי מלובלין מזה הפצץ בעד טרחך, השיב רבי שלמה קלוגער שאלתי ובקשתי לשמוע פשעטיל טוב מהרבי והיה זה שכרי, ואמר הרבי מלובלין הלא הבחור צדק מאד, ונטל ידיו ואמר לשם יהוד ואמר לו פשעטיל, אחר כך הלך ללותו ואמר הרבי מלובלין להסידיו כי זה הבחור יהיה גדול בישראל עי"ש באריכות.

ובשנת תקע"ד נסתלק הרה"ק רבי יעקב מנאראל זי"ע והגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל נשא עליו מספד מור (דפוס בספרו עין דמעה הק"ו), גם יש ממנו הספד על הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, מזה נראה שהגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל היה לו קשרי ידידות עם כמה תלמידי הרבי מלובלין בגלילות אלו ונאראה נסע עמהם להרבי מלובלין זי"ע.

12

הגאון רבי נפתלי הירץ נולד בעיר זאלקווא לאביו רבי יואל משה מיאברוב בנו של רבי מרדכי זיסקינד מסטריא, ונקרא על שם קינו רבי

שאפשר להחליט כי בכל ספרי שאלות ותשובות לא תמצא פולמוס נורא אדות שוחט כפולמוס זה, אשר כמעט רוב גדולי הדור השתתפו בו, השוחט מברדיטשוב הרעיש בזמנו ערים ואמהות בישראל, ידידים נתרדקו, אוהבים נתפרדו, אסרו והתירו התירו ואסרו, איסורים והיתרים פרחו באויר... ומעשה שהיה כך היה:

בעיר אומאן לא רחוקה מעיר בארדיטשוב שמה גר שוחט אחד בשם ר' אברהם ב"ר שלמה, בשנת תקצ"ב עלו בידי חסידי הרב הצדיק רבי משה אבד"ק סאוורין לפנות דרך להשוחט הנ"ל בעיר בארדיטשוב עיר גדולה של חכמים וסופרים, להיות שם שוחט ובודק, ויש לציין שהרה"ק מסאווראן בעצמו נתקבל כדיון ומורה בעיר הנ"ל אך גם היו גם אלו ששטמוהו והתקוטטו עמו, והשוחט ר' אברהם היה ג"כ חסיד ונאמן להה"ק הנ"ל.

אבל שם בעיר הנ"ל היו שם חסידים מאדמו"רים אחרים אשר היה פירוד לכבות בין שני המחנות. ואחרי שנתקבל ר' אברהם לשוחט פנו מאנשי העיר אל גדולי הדור לבא לעירם לראות ולבדוק את השוחט, כי יצאו כמה וכמה ריגונים עליו וכולם ראו שזאזו וזאזו לבארדיטשוב נתרבו בהקמות הכשרות מאשר היו לפניו, וידידיו אמרו שריבוי זה היא מסיבה שהוא אומן גדול ומזהיר מאד במלאכתו למעך ולהסיר הסירכות, אכן כמה וכמה יראים ושלמים אמרו כי אי אפשר לשוחט אפילו אם הוא מומחה שבמומחים להוציא כל כך כשרות, וע"כ חשדו שהדבר אינו כשורה. וא' מהרגנים שקיבל מכתבם היה הגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל שהיה אז רב ומגיד מושרים בעיר בראד, והטריח עצמו בטלטולא דאורחא לבוא אחרי יום הקדוש לעיר בארדיטשוב ולשפוט בעיניו את כל הגעשה שם.

הגאון רש"ק שהה שם בבארדיטשוב כשלשה שבועות, והלך ג' פעמים לבקר בבית המטבחים וחקר ובדק אחר תהליכות השוחט ולא הגיב מאומה, ולא ידעו אם השוחט מצא חן בעיניו או לא. אך כשהורו לביתו שלח מכתב עם לשונות נוראים לאנשי ק"ק בארדיטשוב נגד השוחט הנ"ל עם שמונה נימוקים, וכ' שאסור לאכול משיחיתו, כי הוא בדק אחריו וראה שחטם בקלות יתירה וכן כל הבדיקות שלו נעשים בזולל נורא, ולכן פסק שצריך להכשיר את הכלים ולסלק את השוחט ממשרתו תיכף ומיד.

כשקבלו אנשי בארדיטשוב מכתבו קמו כולם כאיש אחד ללחום מלהמות ה', ואם כי אחדים התאונו באהליהם, עם כל זאת השוחט ראה כי בא הקץ לעבודתו, ועזב את העיר.

אחדים מידידיו גמרו לשלחו לעיר סטריא לפצור בהרב דשם שהיה אחד מגדולי הדור רבי עניל ציומור זצ"ל בעל שו"ת מהריא"ו לעמוד לעזרתו להשפיע על ידידיו גדולי ישראל שהמה ישפיעו על ראשי הקהלה בארדיטשוב להושיבו על בנו, וראה בשו"ת שלו (סימן נ"ב) ושם הוא כותב "בין כסא לעשור בא אלי הרבני הוותיק יא"ה מוה' אברהם בר' שלמה שו"ב דברדיטשוב, ודמעתו על לחיו, המס ושוד יקרא על הג' שלמה קלוגער אשר ארץ לחברה עם אלה אשר עמדו להכריתו מארץ החיים על לא המס בכפו, ובידו מכתב עוד מאחד מגדולי הרבנים אוהבנו מנוער שמה מעוררניו לצאת לישע העלוב ההוא, ואם כי ידעתי כי בעוה"ר חוצפא יסגי בכל יום... הקשבתני לעצת מתי סודי ואנשי שלומי באמרום שאיו לנו להחשיך עצמנו מלהוכיח את זולתנו כי אם במקום סכנה...

געווען בורשמינער רב נאך רבי מאיר'ל, ער איז געווען אן איידעם ביים חקר הלכה,¹³ בזיווג ראשון איז ער געווען אן איידעם ביים סאדיגערער רב. און סאדיגער האט עפעס נישט געשטימט אין ראמעניא דארטן, האט ער זיך גע'גמט. אבער ס'איז געבליבן נאך די קריג, איז געווען די איינציגסטע קרובים פון די סקאלער רביצין, פון איר מאמע'ס זייט איז קיינער נישט געבליבן. און זי איז געווען פון דעם צווייטן זיווג, זיין שוויגער האט געהייסן שרה, איר יארצייט איז כ"ז אב, זי איז געווען א טאכטער פונעם חקר הלכה, אונז זענען מיר קרובים מיט דעם ר' הערץ פרענקל'ס משפחה.

*

הארמו"ר מסקאליע: אך וועל דערציילן, מיין מאמע'ס מאמע האט געהייסן ר' יעקב לייב הכהן דרעזנער, ר' משה דרעזנער'ס עלטסטער ברודער, ער האט נאך געלערנט ביים רבי'ן ז"ל אין אורשיווא, זיי זענען געווען פונדערהיים פון סאטמאר, ער פלעגט מיך נעמען צום רבי'ן פון די פינעף יאר, פינעף יאר אין איין צי. שפעטער ווען ער האט געוואוינט אין די איסט סייד פלעגט ער אריבער קומען איבער די בריק, און ער האט מיך

נפתי הירץ סג"ל לאנדא שהיה אב בית דין בוואלין, נשא את זו הרבנית רעכל בתו של הגדול רבי ישראל יהודה לייב הויפטמאן מבאליחוב. אביה נתן לה נדוניה גדולה שהחזיקה את בעלה וגם שילמה את הדפסת ספרו. שנים אחדות לאחר החתונה היה סמוך על שולחן חותנו.

בערך בשנת תרכ"ט החל לכהן ברבנות העיר סטרעליסק, כתב קול קורא חריף נגד ההשכלה וההתחברות אליהם. נסתלק בחודש סבת שנת תרנ"ט ונטמן בבית החיים העתיק בעיר סטרעליסק, את מקומו בסטרעליסק מילא בתהילה בנו רבי יחזקאל סג"ל לאנדא, ואחר כך עבר לעיר ליוונסק, ואת מקומו בסטרעליסק מילא אחיו רבי מאיר סג"ל לאנדא מסטרעליסק.

13

בהקדמתו כותב טעם קריאת שם הספר הזה 'חקר הלכה', בזה הלשון: "והנה אם כי למותר הוא להזהיר שלא יסמכו עלי' בהוראה להורות כפי הכרעתי כי הכל יודעים אשר יתוש כמוני אין בו כדי סמיכה אכן מהשש דורות הבאים פן יבוא איהו תלמיד אשר לא שמש כל צורכו וירצה להקל מעליו המשא ויקפוץ להורות כפי הכרעתי בחיבור הנכוח, הנני להזהיר כי לא חברתי חיבור זה להורות הלכה למעשה רק להקור ולדרוש כתלמיד המסתפק ושואל, ושמו מורה על זה אשר בגלל זה קראתי בשם חקר הלכה כי הוא רק חקר ודרש של ההלכה לא להורות הלכה למעשה, ובעבור זה ימצא לפעמים אשר בערך אחד צידדתי לצד אחד ובערך אחר אצדד לחיפוך אשר כמעט נראין הדברים כסותרין, יען כי הוא אינו גמר הכרעה להלכה רק כמראה פנים בהלכה לכאן ולכאן."

רבינו: ער איז נאך געזונט געווען, דאס איז נאך געווען אין די געזונטע יארן הייסט דאס?
הארמו"ר מסקאליע: יא, איך בין שוין געבוירן געווארן אנפאנג די י' יארן.

האט ער מיר געפלעגט צו זאגן, קוק דיך גוט אריין, ווייל אזאנס וועסטו נישט זעהן ביז משיח'ס טאג. כ'האב אים אזוי מכיר טובה געווען אויף דעם, יעדע וואך האט ער מיך גענומען, ער איז נישט מיד געווארן.

רבינו: ער איז אייער זיידע געווען?

הארמו"ר מסקאליע: יא, מיין מאמע'ס מאמע.

ער האט געהאט עפעס א מעשה פלא מיטן רבי'ן ז"ל. ער האט געוואוינט אין סאטמאר, און זיינע עלטערן, זיין מאמע – ער האט געהייסן ר' שמואל מרדכי – און זיין מאמע, האבן זיך אוועק געצויגן קיין אנטווערפן נאך פאר די מלחמה, כ'זוייס נישט פארוואס, אבער דארט האבן זיי זיך אוועק געצויגן וואוינען, דאס איז געווען צוויי-דריי יאר פאר די קריג, און דער זיידע ר' יעקב לייב האט נישט געהאט קיין פרנסה דארט אין סאטמאר, ער האט זיך זייער געמוטשעט דארט, די משפחה איז זיך צוואוואקסן, האט ער געוואלט גיין קיין אנטווערפן וואוינען נעבן זיין טאטן, דער רבי האט אים נישט געלאזט, ביז ער האט באקומען א בריוו פון זיין מאמע'ן אז דער מאמע עלטערט זיך און ער האט נישט מיט וועמען צו גיין אין ביהמ"ד, זיי האבן נישט קיינעם דארטן, האט ער עס געוויזן פאר'ן רבי'ן און דער רבי האט מסכים געווען.

ווען ער איז דארט געווען, און דער דייטש ימשי' איז אריין געקומען פרייטאג צונאכט'ס דארט אין אנטווערפן, דער זיידע איז צוגעגאנגען צום פענסטער און ארויס געקוקט, ער האט געהערט עפעס א רעש, האט ער געזעהן טאנקען, די גוים זענען געקומען און געווארפן בלומען פאר זיי, הכלל האט ער געזעהן, ער האט דאך געוואוסט וואס דאס מיינט, איז ער געווארן אזוי צורודערט אז ער איז אראפ געפאלן אויף דער ערד און ער האט גע'חלש'ט.

ווען ער איז געליגן אזוי פאר'חלש'ט זעהט ער דעם רבי'ן, גייט ער גראד צו צום רבי'ן, און זאגט פאר'ן רבי'ן, וואס טוה

איך דא? זאגט אים דער רבי, הייב דיך אויף און פאהר אוועק אבער שוין, עס איז געווען פרייטאג צונאכט'ס, ער האט זיך אויפגעכאפט, מיין זיידע איז נישט געווען דער טיפ, ער איז נישט געווען קיין בעל דמיון, האט ער געטראכט ביי זיך אז עס קען זיין אז פשוט עס זיך אים געדאכט.

האט ער אנגעהויבן ווייטער צו טראכטן וואס טוט מען דא? ער האט דאס נישט געקענט דערהייבן, ער איז אראפ געפאלן אויף די ערד נאכאמאל און גע'חלש'ט, דאס צווייטע מאל האט ער געזעהן ווי דער רבי האט אים אהנגעכאפט און געזאגט, כ'האב דיך שוין געזאגט וואס צו טוהן, פארוואס שטייטו נאך דא? גיי שוין פון דאנעט...

האט ער געזאגט, אז ווען ער האט זיך אויפגעוועקט, ווען ער האט זיך אויפגעכאפט, האט ער נאך געפילט דעם רבי'ן, ער איז שוין געווען אויף און וואך און האט נאך מרגיש געווען ווי ער דרוקט אים די האנט, האט ער פארשטאנען אז ס'איז נישט קיין דבר פשוט... איז ער געגאנגען און האט בלית ברירה אפגעשוירן פאר די קינדער די פאות, מיין באבע איז געווען א פוילישע, זי האט דאס נישט געקענט דערהייבן, ס'איז געווען שבת, האט זיך אים געזאגט, יעקב לייב, דו ביזסט אראפ פון זינען? וואס איז מיט דיר געשעהן? ער האט נישט געוואלט מיט איהר טענה'ן, ווייל אז ער וועט זאגן דער רבי האט געהייסן, וועט זי זאגן אז ער הלומ'ט. ער האט גענומען אלע קינדער, און האט זיי געהייסן דעם קאפ צודעקן, און זיך אנטוהן אזוי ווי די גוים פלעגן דאך אויך גיין להבדיל צוגעדעקט, זיי זענען געגאנגען צו די באהן און זיי זענען אנטלאפן קיין פראנקרייך. נעבעך די וואס זענען נישט אנטלאפן, די וואס האבן נישט געמוהן צו די זאך, מוצאי שבת איז שוין געווען דערנאך מיט זיי ה"י, שבת נאכמיטאג איז שוין געשטאנען דער דייטש דארטן, יעדער האט זיך געמוזט לעגטימירן, קיין איד איז נישט געבליבן, די עלטערע אידן האט מען גענומען קיין בערכן און זיי אויסגעשיחט'ן נעבעך, און די יונגערע האט מען דאך גענומען צו די צוואנג'ס ארבעט, מ'האט זיי אריין גערוקט קיין דייטשלאנד, און די אנדערע קיין אוישוויץ רח"ל.

ווען דער רבי איז אנגעקומען דאזי מוצאי ראש השנה אין ניו יארק, איז דער זיידע צוגעגאנגען נעמען שלום עליכם פון רבי'ן, דער זיידע האט שוין געהאט א בארד און פאות, און דער רבי האט דאס געזעהן, יעדער איז דאך נאך געווען אפגעשוירן, ער האט אים אנגעקוקט און געזאגט, יעקב לייב, דו ביזסט דאס? האט דער רבי געשמיכלט.

מיין זיידע האט אנגעהויבן צו פארציילן פאר'ן רבי'ן דאס גאנצע ענין, און דער רבי האט זיך אזוי געמאכט ווי ער איז איינגעשלאפן, ער איז דאך געווען צוגעוואוינט אז דער רבי האט געהאט די תנועה, איז ווען ער האט זיך אויפגעכאפט האט ער נאכאמאל אנגעהויבן צו פארציילן, ביז ער האט געזעהן אז ער האט אים נישט איבער געפרעגט וואס און ווען, איז א סימן אז ער האט עס נישט געוואלט הערן.

אפאר יאר שפעטער, האט מען מיין פעטער, מיין מאמע'ס ברודער, גערופן אין קארעא, צו די מיליטער.

רבינו: ווען ס'איז געווען די קריג דעמאלטס, און מ'האט גערופן דעם עולם זיך שמעלן, די קארעא מלחמה אין די אהנהייב תש"י יארן.

הארמו"ר מסקאליץ: יא און מיין באבע איז געווען א שארפע, איז זי געגאנגען און זי האט געזאגט פאר'ן רבי'ן, וועגן דעם זענען זיי ניצול געווארן אז מ'זאל זיי שלעפן קיין קארעא און אהיים שיקן מיט ארונות, מ'האט זיי נעבעך אהיים געשיקט מיט ארונות, ס'איז געווען א גרויסע קריג. דעמאלטס איז דאך נישט געווען קיין וועג, ער האט געארבעט, ער איז נאך געווען א יונגערמאנטישק, האט ער זיך נישט געקענט ארויס דרייען. האט דער רבי איר געזאגט, וואס רעדט איר נארישקייטן? ער האט איר נישט אפגעפרעגט, ער האט נאר געזאגט, וואס רעדט איר נארישקייטן? ער וועט דארט קיינמאל נישט אנקומען...

שוין, מיינע פעטער'ס האבן חווק געמאכט, די פוילישע האבן נישט געקענט גלייבן א רבי'ן, הכלל, מ'האט אים גערופן, ער האט באקומען א צעטל אז ער מוז גיין זיך שמעלן, און ער איז געגאנגען, ער איז שוין געווען דארט, פלוצלינג קומט אריין דארט נאכמיטאג איינער, ער האט זיך גענומען שרייען, ווער עס קען קאכן זאל זיך מעלדן, ער האט געארבעט אין א מילעכיגן רעסטאראנט איך די קאך, האט ער זיך געמאלדן, האט מען אים געפרעגט, דו האסט עפעס א צעטל אז דו האסט זיך געלערנט? זאגט ער, איך דארף האבן א צעטל? איך האב שוין געקאכט דארט אזויפיל יאר, שוין פינעף זעקס יאר וואס איך קאך שוין, און אלע קומען דארט צו גיין נאר ווייל איך קאך דארט, האבן זיי אים אויספראבירט און זיי האבן געזעהן אז ער קען טאקע, האט מען אים אוועק געשיקט קיין ווירדזשיניע אין אמעריקא ערגעץ, און ער איז טאקע קיינמאל דארט נישט אנגעקומען אין קארעא.

רבינו: ווי וואוינט איר, אין בארא פארק?

האדמו"ר מסקאליע: יא, איך בין אבער אויפגעוואקסן אין וויליאמסבורג.

איך געדענק ווען איך בין בר מצוה געווארן, דאס איז געווען כסלו צייט, כ"בן געבוירן כ"א כסלו, און דער רבי איז געווען שבת וישלח אין בארא פארק.

רבינו: איך געדענק דעם שבת, דאס איז געווען תשכ"ו.

א' הנוכחים: דעמאלטס איז געווען די מעשה אז דער רבי ז"ל האט אויסגעלאזט פאר'ן רבי'ן 'בת מי זהב'.¹⁴

האדמו"ר מסקאליע: מיין זיידע האט מיך גענומען דעמאלטס צום רבי'ן, מיין זיידע ז"ל האט געבעדן געהאט פארקניסאן ל"ע, און דער רבי פרעגט אים וואס מאכסטו? זאגט מיין זיידע, כ"בין מזכה את הרבים, וואס הייסט? דער טוט מיר אהן דאס מאנטל, דער נעמט מיך אין ביהמ"ה, כ'קען נישט גיין אליינס אויף די גאס, כ'האב מורא אז כ'זעל אראפ פאלן, האט דער רבי געזאגט 'א אדם חשוב גייט דאך נישט אליינס אויף די גאס...'. האט ער געבעטן פונעם רבי'ן ער זאל מיר געבן א ברכה צו די בר מצוה אז איך זאל אויסוואקסן אן ערליכער איד.

כ'זעדענק אז דער רבי איז דעמאלטס געזיצן אזוי ביי א מסכת סנהדרין, ער האט געהאט אנגעטוהן די שווארצע ברילן, גיט ער אים א קוק אהן, און ער ענטפערט פאר מיין זיידן 'ביים בורא כל עולמים האט איך שוין געפועלט, יעצט דארף מען זעהן ביי אים צו פועל'...'. אזוי האט ער געזאגט פאר מיין זיידן דעמאלטס...

מיין זיידע ר' יעקב לייב איז געווען א סיגוטער חסיד באמת, איך האב נישט געוואוסט דערפון, נאר כ'בין אמאל געגאנגען שפאצירן אויף אוישן פארק וועי, און ר' מרדכי וויליאגער ז"ל איז אדורך געגאנגען דארטן.¹⁵ ער איז שוין געווען א זקן, אפשר שוין געווען ביי די הונדערט.

רבינו: יא, ער האט שטארק מאריך ימים געווען, ווען ער איז אוועק איז ער געווען ממש הונדערט יאר.

14

כשב"ק פרשת וישלח שנת תשכ"ו לפ"ק, שבת מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל בכארא פארק, וכיבדו את כ"ק מרן רבינו שליט"א - בהיותו בחור - בעליה לתורה, ורבינו סיים את הקריאה בתיבות 'בת מי זהב' ומרן ז"ל כדרכו בקודש חיך ואמר: 'רש"י זאגט עשיר היה'.

15

הגה"ח רבי מרדכי וויליאגער זצ"ל, מח"ס פרדס מרדכי עה"ת ומועדים ועוד שא"ס, תלמיד מובהק החביב למרן העצי חיים ז"ל, ממייסדי קהלת עצי חיים סיגוט בארה"ב עוד בשנות תש"ו/תש"ז לפ"ק

האדמו"ר מסקאליע: יא, און ער איז געווען קלאר, האט ער מיך אנגעהויבן פרעגן ווער איך בין, האב איך אים געזאגט, ווער מיין מאמע איז געווען, זאגט ער מיר, ר' יעקב לייב כ'זעדענק אים, ער איז נישט קיין סאטמארער, ער איז דאך א סיגוטער, ער האט אים געדענקט פון סיגוט נאך פון זיינע צייטן, זאגט ער, אזוי איז ער געווען א פרומער בחור, ער איז געווען אזוי אדוק אין רבי'ן, נישט פשוט.

האב איך אים פארגעהאלטן, מיין זיידע האט מיר קיינמאל נישט געזאגט אז ער איז געווען אין סיגוט, האט ער מיר געזאגט אז איך דעם ערשטן זמן ווען דער רבי (רביט הק' ז"ל) האט געעפנט די ישיבה, האט דער עצי חיים גענומען א פופצן צוואנציג בחורים מצוויינים, און האט זיי געשיקט צום ברודער לערנען קיין אורשיווא... דאס איז געווען א גרויסער מסירות נפש אוועק צו שיקן בחורים מצוויינים.

און ער האט מיר געזאגט אז דער רבי האט נאך כמעט גארנישט געהאט דעמאלטס, אבער ס'איז געווען די זעלבע שלש סעודות, די זעלבע שוכבי"ם, די זעלבע הקפות, אזוי ווי געהעריג, ביי א קליינעם ציבור פונקט ווי שפעטער ביים גרויסן ציבור.

דעם ערשטן יאר ווען עס איז געקומען די הייליגע מעג, האט ער זיך געזענגט פון רבי'ן ז"ל כאילו ער פארט אהיים צו די עלטערן קיין סאטמאר, אבער דערוויל איז ער געפארן קיין סיגוט, ווען דער עצי חיים האט אים געזעהן האט ער אים אנגעקוקט זייער שארף, ער האט אים געזאגט, כ'האב דיך געשיקט לערנען צו מיין ברודער, פארוואס ביסטו דא? זאגט ער, דער רבי האט מיך געשיקט לערנען, זאגט אים דער עצי חיים, יום טוב איז לערנען, הקפות איז לערנען, און ראש השנה איז לערנען, אלעס איז לערנען, כ'זויל מער זאלסטו זיך נישט דערוואגן דא צו קומען, ער האט אים אפגעזעגנט מוצאי ראש השנה, און האט אים געזאגט, מער זאלסטו נישט דא קומען.

רבינו: ר' מרדכי וויליאגער איז געווען א שטארקער חסיד פונעם זיידן ז"ל. כ'האב געהערט פון רבי מרדכי ז"ל ער האט געדארפט האבן שריפטן צו קומען קיין אמעריקא מ'האט געדארפט דעמאלט'ס האבן אן אפידעוויוד (תעודת נאמנות) כדי צו קענען קומען, האט דער זיידע געשריבן א בריוו אהער צו איינעם, מ'האט אים דעמאלטס געבעטן ער זאל שרייבן האט ער געשריבן, דאכט'זיך קיין העריסבורג, דארט איז געווען איינער ר' מרדכי שווארץ ער האט געוואוינט דא אין אמעריקא אין יענע געגנט, האט דער זיידע אים געשריבן א בריוו אז ער זאל זעהן צו שאפן די

א' הנזכרים: דער סקאליער רבי האט גערעדט אין די ישיבה היינט.

האדמו"ר מסקאליע: קעיה"ר, כ'האב גערעדט אביסל פאר די בחורים. אנגעווארעמט דעם עולם.

הר"ר אלישע הורוויץ הי"ד: דער סקאליע רבי האט אן איידעם אויך גענומען פון די ישיבה, מיינים א אייניקל.

האדמו"ר מסקאליע: יא מיין איידעם ר' חיים ארי' (בן הרה"ח בנש"ק ר' אברהם צבי משה הורוויץ הי"ו מנכבד קדלתינו הק' בומסב"ג), א חשובער תלמיד פון די ישיבה.

רבינו: איז ר' אלישע א מחותן אייערע.

האדמו"ר מסקאליע: יא, ברוך ה'.

א' הנזכרים: דער סקאליער רבי האט גערעדט אויך פאר די עלטערע בחורים אין שיעור ד'.

רבינו: ס'איז א שיינע זאך דער שיעור ד', מ'האלט די בחורים אין א מסגרת, ערגעץ אנדערש שיקט מען זיי אוועק אזוי.

האדמו"ר מסקאליע: הלילה מיטאר דאך נישט מפקר זיין די בחורים.

ויכוחו רבינו בברכת לחיים

ויברכו רבינו: לחיים, ויהיו נא אמרינו לרצון, דער אויבערשטער זאל העלפן מיזאל קענען אויפמהן פאר אידישע קינדער, מעורר זיין צו זיין ערליך, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט סיעתא דשמיא, און געזונט כבריאות השלימות עד מאה ועשרים שנה, און א כתיבה וחתומה טובה.

זי"ע [שנסתלק א' סוכות תרנ"ה], וגם שזכו להסתופף בצילו ולדור בחצר אחת עמו וקירב אותם, ע"כ רצונה שיקראו שמו בישראל בשם 'מרדכי', אבל אביו לא רצה מתחילה לשמוע בקולה, כאמרו שאע"פ שהיה קדוש עליון, אבל אין לנו שייכות להגזע של נדבורנא, אנהו סיוגטער חסידים ולא נדבורנאער חסידים, אבל היא התעקשה שלכה"פ כשיגיע בעל הקדושת יו"ט להיות הסנדק ישאל חוות דעתו בזה, ואביו אמר אה"כ שלא היה בכלל אצלו ספק לשאול ממנו דבר זה, אבל רבו הקדימו ואמר לו הוראות, והי' לפלא.

17

עיי"ש בס' פרס מרדכי הנ"ל מה שסיפר הרה"ח ר' חיים צבי וויליאגער ז"ל, כי נכדיו של הרה"ח ר' מרדכי מנאדבורנא זי"ע לא נקראו בשם מרדכי לבד, רק בתוספות שם, אבל אביו המהמר ז"ל היה הראשון שנתנו לו השם מרדכי בלי תוספות שם, וכנראה ב"ה לא הויק לאריכות ימים.

נויטיגע פאפירן פאר ר' מרדכי, דער איד האט זיך נישט אזוי געאייילט און ס'איז אדורך א שטיקל צייט און ער האט נישט געטוהן דערין, האט ער זיך גע'חלומ'ט ווי ער זעהט דעם זיידן, ער האלט אים פאהר כ'האב דיר געשריבן א בריוו פאר וואס מ'האט נישט דערין? פארשטייט'זיך ער האט אים באלד ערלעדיגט וואס מ'האט געדארפט.

ר' מרדכי וויליאגער'ס פאטער האט געהייסן ר' משה וויליאגער. ער איז נאך געווען א תלמיד פון זיידן ז"ל דער ייטב לב, און נאכדעם איז ער געווען א חסיד פון קדושת יו"ט, ס'איז אים געבוירן געווארן א קינד האט ער מכבד געווען דעם קדושת יו"ט מיט סנדקאות, און דער קדושת יו"ט איז געפארן צום ברית, כ'מיין אז דער ברית איז געווען אין בישטינא, די מוטער איז געווען א חסידות'טע פון רבי מרדכי'לע נאדבורנער, דער פאטער איז געווען א סיגוטער חסיד, און זי האט געוואלט א נאמען געבן נאך רבי מרדכי'לע, און דער פאטער האט נישט געוואלט, ווען ער איז געקומען מכבד זיין דעם קדושת יו"ט מיט סנדקאות און ער איז געקומען צום ברית, תיכף היים אהנקומען האט דער קדושת יו"ט אים געזאגט ער זאל געבן דעם נאמען 'מרדכי' נאך רבי מרדכי'לע נאדבורנער.¹⁶ ער איז טאקע געווען דער ערשטער נאמען נאך רבי מרדכי'לע נאדבורנער.¹⁷

16

בס' פרס מרדכי (הרה"ח ר' מרדכי וויליאגער ז"ל) כתב כן בתחילת הספר בתולדות המהבר: נולד ביום ט' מרחשון א' וירא שנת תרנ"ו לפ"ק, בעיר בישטינא שבמחוז מארמאריש, כי אביו עבר מסוגעט לבישטינא לתקופה קצרה. הנסותו לבריתו של אברהם אבינו התקיימה ביום א' פרשת חיי שרה בעיר בישטינא, בהשתתפות הגה"ק בעל הקדושת יו"ט זצ"ל שהגיע במיוחד מעיר סוגעט הסמוכה כדי לשמש כסנדקאות, ויקרא שמו בישראל 'מרדכי' ע"ש הרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא זצ"ל שקבע מקום מושבו בעיר בישטינא ושם מנחהו כבוד.

המהבר רשם לעצמו דבר נפלא אודות שמו, וז"ל: "ובתוך כך כדי לספר לדורותי היקרים יהי שכבוד אמ"ו סיפר לי כמה פעמים, הברית שלי התקיימה ביום א' לפרשת חיי שרה בעיר בישטינא, בעל הקדושת יו"ט זצ"ל הגיע ביום א' מסוגעט הסמוכה להיות הסנדק על ברית מילה שלי. ביום הברית הלך אבי ז"ל לקבל פני בעל הקדושת יו"ט אצל תחנת הרכבת, כשיד מהרכבת קבלו אבי נברכת שלום עליכם, מיד שאל את כבוד אמ"ו ז"ל אודות איזה שם לחיים רוצה ליתן לי, ענה לו אבי רציתי לדבר מזה עם הרבי שליט"א [זצ"ל], א"ל בעל הקדושת יו"ט אין לך להסתפק בזה ליתן שם מרדכי, לזכר הצדיק הקדוש ר' מרדכי'לע נאדבורנער שנפטר באותו שנה, כי הי' "אן אפענער בעל רה"ק". ואבי ז"ל סיפר שהיתה גם מצד בעל הקדו"ט רוח הקודש כי אמי ע"ה השתוקקה מאוד ליתן להבן השם מרדכי ותהי' לפלא.

גופא דעובדא הכי הוי, כמה ימים לפני הברית, אמרה אמו לאביו, שהיות שנולד בבישטינא, מקום מנחתו של הרה"ק רבי מרדכי'לע מנאדבורנא

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מעמד קבלת פנים בעיר מאנטריאל יצ"ו

יום ד' פרשת חיי שרה תשפ"ג לפ"ק
בהיכל ביהמ"ד הגדול במאנטריאל יצ"ו

זיי זענען געווען תמימים בעולם הזה, איז ונחלתם לעולם תהיה, די נחלה זענען זיי ממשיך דארט בעולם הבא.

כ'האב געקלערט די ווערטער, ווען מקומט אהן אין שטאט קיין מאנטריאל, מאנטריאל האט געהאט די זכיה, דער פעטער ז"ל איז געווען עטליכע מאל א שבת דא, ער האט שובת געווען שבת דא אין שטאט מאנטריאל, דער טאטע ז"ל איז אויך געווען דא אין מאנטריאל, זייער לעבן כל שנות חייהם איז געווען הרבצת התורה להגדיל כבוד ה' אין די גאנצע וועלט, אויפצושטעלן בתי מדרשות, קהילה קדושה, מוסדות החינוך פאר אידישע קינדער, חינוך הבנים און חינוך הבנות, השפעות קדושות ברוחניות ובגשמיות, מתפלל געווען פאר אידישע קינדער תמיד, זיי האבן געזעהן מוכה צו זיין את הרבים וואס עס איז נאר מעגליך בכל דבר שבקדושה. לאחר פטירתם איז ונחלתם לעולם תהיה, זענען זיי ווייטער ממשיך משפיע צו זיין השפעות קדושות ברוחניות ובגשמיות אין די גאנצע וועלט, און אויך דא אין שטאט מאנטריאל, ווי כ'האב געזאגט אז מאנטריאל האט זוכה געווען צו ביקורי הוד בשעתם, די השפעות קדושות איז נמשך עד היום הזה. דאס וואס אונז קומען מיר זיך צוואם דא אין דעם שיינעם ביהמ"ד, דאס איז זייער השפעה בשעתם, וואס איז נמשך עד היום הזה.

ברוך ה' מ'האט דאס דערמאנט דא, מ'האט אויפגעבויעט א ביהמ"ד לשם ולתפארת, די קהילה איז א קהילה נאה

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, ויהיו חיי שרה, די תורה הקדושה פארציילט אונז, שרה אמנו האט געלעבט מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. שטייט אין מדרש, יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה.

קען זיין אזוי, אין דברי יואל מהדורא תנינא פרשת ואתחנן, ברענגט ער צו בשם דעם זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט, ער האט געזאגט, צדיקים בעולם העליון זענען ממשיך אין דעם ענין וואס זיי האבן געטוהן בעולם הזה, די עבודת הקודש וואס זיי האבן געטוהן אויף דעם עולם זענען זיי ממשיך בעולם העליון, די צדיקים וואס זייער עבודה איז געווען לימוד התורה הרבצת התורה, ווען זיי קומען ארויף בעולם העליון איז דא די השגות אין לימוד התורה, שטייגט ער דארט כמעין המתגבר, תורה איז דאך עד אין סוף, שטייגט די השגה, ער איז זיך מדבק באור העליון, און ער קומט צו צו געוואלדיגע מדריגות אין לימוד התורה. ער זאגט, די וואס האבן עוסק געווען אין גמילות חסדים, זיי זענען עוסק בעולם העליון אויך אין גמילות חסדים, וואס הייסט דארט בעולם העליון עוסק צו זיין בגמילות חסדים? זיי זענען ממשיך און זיי זענען משפיע אויף דער וועלט רחמים וחסדים ממקור העליון, פאר די אידן אויף דער וועלט. און די וואס האבן עוסק געווען אין עבודה שבלב זו תפילה, זענען זיי בעולם העליון ווייטער מתפלל פאר אידישע קינדער. זאגט ער, כשם שהם תמימים, אין דעם ענין וואס

זיי ברענגען אהיים גריסן פון דעם ביהמ"ד מ'זיצט און מ'לערנט, א שיין הערליכער ביהמ"ד, מגינים מ'דאווענט און מ'לערנט, תורה עבודה וגמילות חסדים.

עס איז מיר א שמחה גדולה צו קומען אויף א באזוך אהער, צו זעהן דעם מראה הגדול, אינו דומה שמיעה לראיה, און זיך צו טרעפן מיט אנשי שלומינו וואס זיי זענען זייער נאנט צום הארץ, כאטשיג ס'איז בריחוק מקום, צו זעהן די הצלחה פונעם ביהמ"ד, פונעם כולל, די מקוה טהרה, הרחבת גבולי הקדושה אין תורה עבודה וגמילות חסדים. נאר צו זאגן יהי רצון שתשרה שכנה במעשי ידיכם, עטין זאלטס ממושיך זיין אויף דעם וועג וואס מ'האט אונז געלערנט מיט הרחבת הדעת בביריות גופא וכל מילי דמיטב אלעמאל, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

והסודה, די אלע כוחות זענען נישט קיין נייע כוחות, דאס איז אלעס זייער השפעה וואס זיי האבן משפיע געווען בימים ההם אויף בזמן הזה, דאס איז ונחלתם לעולם תהיה. די אלע חברי קהילתינו הק, תלמידי חכמים ויראי ה', בעלי בתים חשובים, טייערע יונגעלייט, בחורי חמד, ילדי תינוקות של בית רבן, מולם אהובים כולם ברורים, עוסקים בתורה ובמצוות, מתנהגים בחסידות, חסידישע יונגעלייט, ערליכע אפגעהיטענע שטובער, צניעות דיגע הייזער, שיעורי תורה אין ביהמ"ד, מולל אברכים מצוינים וואס זיי זיצן און זענען עוסק בהתמדה רבה, אזוי ווי עס פאסט זיך פאר חסידים תלמידי רבותינו הקדושים.

די שמועות טובות פון די קהילה פון דעם ביהמ"ד קומט אן ווייט, און על שמועות טובות מברך הטוב והמטיב, מיר האבן דאס געהערט פון געסט וואס קומען פון ניו יארק אהער, און

מעמד סיום כתיבת האותיות בס"ת

מוצש"ק פרשת חיי שרה שנת תשפ"ג לפ"ק
בשאטער הענקי בקרב קהילתינו הק' במאנטריאל יצ"ו

יעצט אז מ'וועט זיך באנוצן מיט דעם איז שוין דא מעילה, מ'דארף ברענגען א קרבן אשם, און ס'איז יעצט כשר פאר א קרבן, און אז מ'וועט עס שעכטן בחוץ וועט מען חייב זיין כרת, ווייל ס'איז קדשים בחוץ, קען זיך א מענטש פון דעם ברענגען א ראייה וואס הייסט א ווארט, ער האט געזאגט א ווארט הרי זה קרבן עולה, ווערט גאנצע הלכות, כמה וכמה ענינים ווערט נשתנה, זעהט מען וואס א ווארט מיינט. קען מען זיך אראפלערנען די חשיבות פון א ווארט אין לימוד התורה, א ווארט אין תפלה, יעדעס ווארט וואס מען דאוונט אדער מען לערנט איז א געוואלדיגע חשיבות. זאגט ער אדם כי יקריב, ווען א מענטש וויל נתקרב ווערן צום הייליגן באשעפער, מן הבהמה, זאל ער זיך ברענגען א ראייה פון א בהמה וואס איז חל קדושה אויף די בהמה מכה א דיבור, פון בלויז א דיבור, אזוי שטייט אין תפארת שלמה.

די געוואלדיגע כח פון א דיבור פון א איד

מיר געפינען אין פסוק פרשת וילך די מצוה פון כתיבת ספר תורה, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימיה בפיהם.

קען זיין אזוי, שטייט אין תפארת שלמה פרשת ויקרא, ער טייטשט אויס דעם פסוק אדם כי יקריב מכם קרבן לה', א מענטש ווען ער וויל נתקרב ווערן צום הייליגן באשעפער, זאל ער זיך ברענגען א ראייה פון א בהמה, ווי אזוי ווערט א בהמה הקדש, דער מענטש זאגט אויף די בהמה הרי זה קרבן לה', ער האט געזאגט א ווארט דאס זאל זיין א קרבן לה', אויף א דיבור פון א מענטש הרי זה עולה הרי זו שלמים, ווערט דאס הקדש, די בהמה איז נישט נשתנה געווארן, סאיז נישט אנדערש געווארן ווי סאיז געווען פריער, יעצט איז געווארן די בהמה הקדש,

ס'איז דא די נקודות ווי אזוי ס'איז געפינמלט, און ס'איז דא די תגין וואס מ'מאכט אויף די אותיות, און ס'איז דא די אותיות אליין. איז ווען מ'האט געענדיגט שרייבן האט מען געשריבן די אותיות און מ'האט געשריבן די תגין, ווען מ'ליינט דאס ערשטע מאל אין ספר תורה, ליינט מען עס מיט די נקודות און מ'ליינט עס מיט די טעמים, דעמאלטס איז שוין דא די פיר זאכן, דעמאלטס מיט די קריאה ווערט נשלם די קדושה פון ספר תורה.

יעדער פארשטייט די אותיות וואס ווערן געשריבן, דאס איז א מעשה, די תגין איז אויך געשריבן, די נקודות און די טעמים דאס איז ווען ס'ווערט געליינט, ווען מען ליינט אין ספר תורה און מען זאגט ארויס די ריכטיגע נקודות און די ריכטיגע טעמים, דעמאלטס ווערט נגמר די קדושת ספר תורה, ווען מ'האט געשריבן די ספר תורה, איז נאר די מעשה הכתיבה געענדיגט געווארן, אבער די דיבור איז נאכנישט געווען, די קדושת ספר תורה ווערט נגמר בשלימות ווען ס'איז דא א דיבור, זעהט מען פון דעם די גרויסקייט פון א דיבור פון א מענטש.

דאס איז ועתה 'כתבו' לכם את השירה הזאת, מיינט מען די אותיות און די תגין, ולמדה את בני ישראל שימה 'בפיהם', מיינט מען די נקודות און די טעמים, למען תהיה השירה הזאת לעד בבני ישראל, ווי חשוב עס איז א דיבור פון א מצוה אין תורה און תפלה.

די זכיה אז מען קען דאווענען צום הייליגן באשעפער

פון דעם זעהט מען די געוואלדיגע חשיבות פונעם כח התפלה, מ'קומט אין ביהמ"ד, יעדער איד האט די זכיה דריי מאל א טאג צו דאווענען, די געוואלדיגע זכיה וואס א איד האט אז ער קען דאווענען פארן באשעפער.

שטייט פון צדיקים, אין פרשת בראשית שטייט די מעשה פון אדם הראשון די חטא הקדמון, און די נחש האט באקומען א קללה אז ער וועט עסן עפר, פרגעט מען וואס איז דאס א קללה, וואו ער גייט און וואו ער שטייט האט ער צו עסן גענוג, וואס איז דאס א קללה וואס ער האט באקומען, נאר די קללה איז דאס טאקע, וואו ער גייט און וואו ער שטייט האט ער זיין עסן, ער דארף נישט בעטן דעם באשעפער, באשעפער געב מיר פרנסה, דאס אז מ'דארף

כ'האב געקלערט באמת מ'קען זיך א ראייה ברעגען פון מצות כתיבת ספר התורה, מ'דארף שרייבן א ספר תורה אויף פארמעט, מ'קען נישט נעמען סתם פארמעט און שרייבן א ספר תורה, דאס איז נישט כשר, מ'דארף נעמען די פארמעט און מעבד זיין די פארמעט, און ווען מ'ארבעט אויס די פארמעט דארף מען זאגן איך מאך די פארמעט לשם קדושת ספר תורה, אויב זאגט מען נישט אז מ'מאכט עס לשם קדושת ספר תורה, אפילו מען מאכט עס מיט אלע הידורים, איז עס נישט כשר, מ'דארף צו זאגן אז דאס איז געמאכט לשם קדושת ספר תורה, אויב זאגט מען איז עס כשר, טאמער זאגט מען נישט איז עס נישט כשר.

די זעלבע ווען מ'שרייבט, פאר מען שרייבט דארף מען זאגן 'הריני כותב לשם קדושת ספר תורה', און ווען ס'קומט צו שרייבן א שם דארף מען ארויסצוזאגן איך שרייב 'לשם קדושת השם', און אויב מען האט נישט געזאגט איז די ספר תורה איז נישט כשר, זעהט מען וואס הייסט א דיבור ווען א מענטש זאגט עפעס.

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, מען דארף צו שרייבן, מקיים זיין מצות כתיבת ספר תורה, ולמדה את בני ישראל, ואלסט אויסלערנען אידישע קינדער, שימה בפיהם, וואס הייסט די מויל פון א איד, די כח פון א מויל ווען מ'זאגט, די גאנצע קדושת ספר תורה איז תלוי אין דעם וואס א מענטש זאגט, פון דעם דארף מען ארויסלערנען ולמדה את בני ישראל, די געוואלדיגע כח פון א דיבור פון א איד וואס דאס מיינט.

ס'קען נאך זיין נאך מער, ביי א ספר תורה איז אזוי, מען שרייבט א ספר תורה, מען געט אריין א ספר תורה אין ביהמ"ד, און נאכדעם ליינט מען אין די ספר תורה.

שטייט פון צדיקים, ווען באקומט די ספר תורה די קדושה די שלמות, יעדער פארשטייט אפשר ווען מ'ענדיגט עס שרייבן, אדער ווען מען טראגט עס אריין אין ביהמ"ד. שטייט פון צדיקים, אז די קדושת ספר תורה בשלמות איז ביי די ערשטע קריאה, דאס ערשטע מאל ווען מ'ליינט אין ספר תורה, דעמאלטס ווערט נגמר בשלמות די קדושת ספר תורה.

אין די קדושת ספר תורה איז דא פיר זאכן, מ'רופט עס 'טנת"א', וואס איז די ראשי תיבות פון טעמים נקודות תגין אותיות. ס'איז דא די טעמים ווען מ'ליינט מיט די טראפן,

געשריבן דערויף א ספר תורה, די מויל פון א איד וואס לערנט תורה שבעל פה, איז אזוי ווי די קלף פון די ספר תורה, אזוי ווי די קלף דארף זיין מעובד לשמה, אזוי אויך די מויל פון א מענטש דארף זיין לשם קדושת תורה שבעל פה. און דער ערוגת הבשם טייטשט מיט דעם די משנה אין אבות (פ"ב מ"ב) והתקן עצמך ללמוד תורה, דו זאלסט זיך מתקן זיין צו לערנען תורה, דאס הייסט ווען א איד וויל לערנען תורה דארף ער מתקן זיין דאס מויל ער זאל קענען לערנען תורה, ווייל די מויל באקומט א קדושה פון לערנען תורה.

קדש עצמך במותר לך

ווי אזוי איז מען מקדש דאס מויל אז דאס זאל זיין א הייליג מויל, זאגט דער ערוגת הבשם אז מאיז מקיים קדושים תהיו, קדש עצמך במותר לך, איז מען מקדש דאס מויל במותר לך, א מענטש דארף צו עסן א מענטש דארף צו טרינקען, אבער אז מעסט ווי א ערליכער איד, און מיטרינקט ווי א ערליכער איד, לצורך בריאת הגוף, דאס ברענגט אריין קדושה אויפן מויל, אבער טאמער נוצט מען דאס מויל מרבה צו זיין תאות אכילה, מיט אלע מיני מעדנים, קען מען נישט אזוי מקדש זיין דאס מויל, אזוי שטייט אין ערוגת הבשם.

און דאס קען זיין פשט אין תוספות אין כתובות דף ק"ד, עד שאתה מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו, תתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. אז מען איז מתפלל מען זאל קענען לערנען תורה מיטן מויל, דארף מען מתפלל זיין ס'זאל נישט אריינגיין מעדנים אין מויל, וועט דאס מויל ווערן הייליג, אז דאס מויל וועט ווערן הייליג, איז והתקן עצמך ללמוד תורה, וועט מען קענען זוכה זיין צו לערנען תורה.

איבעריג צו זאגן, איך רעדט יעצט אין מאנטרעאל אין קאנאדע, אונז קום מיר פון אמעריקע, איך מיינ אז מיט דעם איז קאנאדע פונקט ווי אמעריקע, אמעריקע ליגט אין תאוה, מרבה צו זיין תאוה וואס מער. קאנאדע איז גארנישט אונטערשטעליג, ס'איז טאקע דא א גרעניץ, אבער אלע תאות וואס איז דא אין אמעריקא גייט דא אדורך, און דאס הערשט דא אויך אזוי ווי אין אמעריקע. אז מען וויל זוכה זיין צו כתר של תורה דארף מען זעהן ארבעטן אויף דעם, מרבה זיין תאוה דאס איז מעכב קדושת הפה צו לערנען

נישט בעטן, ער קען נישט בעטן דעם באשעפער, דאס איז א קללה!, א ברכה פון א איד איז, אז יעדן טאג בעט ער דעם באשעפער, אויף געזונט און אויף אלעס וואס ער בעט, איז ער צוגעבינדן צו באשעפער, ער האט א קשר מיטן באשעפער, און דאס איז די גרעסטע ברכה פאר א איד.

ווען א איד קומט קומט אין ביהמ"ד און דאווענט דריי מאל א טאג, דאס דארף נישט זיין לעול ולמשא, אויך דארף גיין דאווענען, דאס איז א ברכה אז איך קען גיין דאווענען, איך האב די זכיה איך גיי דאווענען, איך האב די זכיה אז איך קען בעטן דעם באשעפער, און דער באשעפער וויל מיר אויסהערן, דאס איז זייער א גרויסע זכיה פאר א איד.

דארף מען זעהן וואס דאס איז, די גרויסע השיבות פון א דיבור, און אז מען שמועסט אינמיטן דאווענען איז דאס פוגם אין דיבור, א דיבור מאכט אויס, יעדע שיחה קלה ביים דאווענען איז דאס פארקערטע. און ווען מען רעדט דברים בטלים צו דברים אסורים, דאס איז אויך אלעס דיבורים, א דיבור איז זייער א ערנסטע זאך, דאס איז ביי תפלה.

און די זעלבע איז ביי לימוד התורה, יעדע שורה גמרא וואס א איד האט די זכיה צו לערנען, איז א גרויסע זכיה, א געוואלדיגער ענין, מיטן מויל זאגט מען ארויס א שורה גמרא, די הייליגע גמרא!.

אז מען רעדט יעצט צו די מאנטרעאלע אידן, איז א געוואלדיגע חוב פאר אלע חברי קהלתינו אנשי שלומינו, צוקומען אין ביהמ"ד דאווענען, און דאווענען כראוי, מרישא ועד גמירא, יעדעס ווארט אין סידור איז א זכיה אז מ'קען זאגן, און אן א הפסק שיחה, און אויפן קול מיט אן התלהבות.

און די זעלבע איז, מען זאל זיך משתתף זיין אין שיעורי תורה אינדערפרי אדער ביי די נאכט, בקביעות גמור.

הייליגן דאס מויל אז מען זאל קענען לערנען מיט דעם תורה

קען נאך זיין נאך ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיכם.

דער ערוגת הבשם אין פרשת במדבר ברענגט צו א מהר"ל, די קלף אויף וואס מ'שרייבט א ספר תורה, דארף זיין מעובד לשמה, און די קלף באקומט א קדושה, ווייל מ'האט

תורה, וועגן דעם דארף מען אסאך צו רעדן וואו אידן זענען,
אז והיה מחנינו קדוש, מיר זאלן זיין א הייליגע מהנה.

תורה איז די גליק פון א איד

שטייט אין פסוק אין פרשת כי תבוא ושמחת בכל הטוב,
דער מדרש זאגט אין טוב אלא תורה, לימוד התורה דאס
איז טוב, דאס הייסט דאס גוטע, מענטשן וועל דאך פרעגן
ס'איז דאך דא אנדערע גוטע זאכן? זעט אויס אז נישט, אין
טוב אלא תורה, אלע אנדערע זאכן זענען נישט טוב, וואס
איז טוב, טוב מיינט מען תורה, לימוד התורה דאס איז טוב,
ווייל דאס ברענגט אריין שמחה אין א מענטש, דאס
ברענגט אריין געהויבנקייט אין א מענטש, אז א איד איז
זוכה זיך צו פרייען מיט לימוד התורה, ער האט די זכיה
מרגיש צו זיין מתיקות התורה, נעימות התורה, ווייסט ער
וואס הייסט ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה.

שטייט א פסוק אין תהלים, פקודי ה' ישרים משמחי לב,
עס זענען דא מענטשן וואס מיינען אז דאס איז א מליצה,
ניין, פקודי ה' ישרים משמחי לב מיינט מען אז דאס איז א
אמת, די פקודי ה' ישרים דאס איז משמח א מענטש, דאס
ברענגט אריין אמת'דיגע שמחה אין א מענטש, אן לימוד
התורה איז נישטא קיין שמחה, און מען האט זיך נישט מיט
וואס צו פרייען.

וואס מיינט אהבת התורה?

און צו דעם דארף מען האבן א געוואלדיגע זכיה מיזאל
דאס פארשטיין, מיזאל עס משיג זיין וואס מיינט שמחה,
וואס מיינט שמחת התורה, וואס מיינט אהבת התורה,
מ'האט ליעב די תורה, ליעב האבן די תורה מיינט מען נישט
ווען מ'זעהט די תורה און מ'גייט צו און מען געבט א קיש
פאר די תורה, נישט דאס מיינט אהבת התורה, אהבת
התורה מיינט מען האט א תשוקה, מען האט א ליעבשאפט
צו לערנען תורה, דאס מיינט אהבת התורה, אז מ'האט א
שמחה אז מ'האט די זכיה צו לערנען תורה, און די אהבה צו
די תורה האט נישט קיין גבול, און אויב אזוי וועט מען נישט
מבטל זיין קיין צייט, מ'וועט אויסנוצן די צייט, אז נישט איז
שערי תירוצים לא ננעלו.

דער זידע ז"ל דער ישמח משה זאגט (פ' תרומה) נחלתי
עדותיך לעולם, אייביג, בלי עיכוב, כי ששון לבי המה, ווייל

ס'איז געווען די פרייד פון מיין הארץ, האב איך נישט
געהאט קיין תירוצים וואס ס'זאל מיר שטערן, טאמער
דארף איך מיך אבער נייטן איך דארף זיך מוטשען צו גיין
לערנען, דעמאלטס איז דא תירוצים אהן א שיעור, יעדן
טאג איז דא נייע תירוצים.

דאס וואס איך וויל זאגן דא פאר ציבור יעצט ווען
מ'שרייבט א ספר תורה, א איד האט די זכיה ער איז מקיים
די מצוה פון כתיבת ספר תורה, איז אוודאי א גרויסע
שמחה, ס'איז א שמחה פאר דעם איד דעם נדבן וואס ער
האט זוכה געווען מסיים צו זיין יעצט מצות כתיבת ספר
תורה, וואס דאס איז די לעצטע מצוה פון די תרי"ג מצות,
די מצוה תרי"ג, ס'איז א געוואלדיגע זכיה, איך האב אמאל
געזאגט אז דאס איז די טייערסטע מצוה, ווען מיזאל
אריינטראכטן אין אלע תרי"ג מצות, א אתרוג קאסט
געלט, יעדע זאך קאסט געלט, אבער די טייערסטע מצוה
איז די מצוה פון כתיבת ספר תורה, דאס איז די מציאות,
און אז דער אייבערשטער העלפט און א איד האט די זכיה,
ער איז מקיים די מצוה פון כתיבת ספר תורה, איז דאס א
געוואלדיגע שמחה, עס איז א געוואלדיגע שמחה פאר אים,
א געוואלדיגע שמחה פאר די גאנצע משפחה, ס'איז א
געוואלדיגע שמחה פאר די וואס פרייען זיך מיט אים, א
געוואלדיגע שמחה פאר אלע זיינע ידידים אלע וואס קענען
אים, און טוען זיך משתתף זיין אין די שמחה, ס'איז א
געוואלדיגע שמחה.

און אונז אלע פרייען מיר זיך מיט מיט די שמחה, מיט דעם
בעל השמחה, אונז זענען אים שולדיג, ער איז פון די הנחלת
הישיבה פון די ישיבה אין קרית יואל, ער לייגט אריין
געוואלדיגע כוחות להגדיל תורה ולהאדירה, ממילא איז
דאס אונז א שמחה אז מ'קען זיך משתתף זיין אין די שמחה
פון דעם בעל שמחה.

זאל דער אייבערשטער העלפן אז ער זאל זוכה זיין מקיים
צו זיין אלע תרי"ג מצות התורה, אלעס וואס שטייט אין די
תורה מתוך עושר וכבוד, מתוך בריאות השלימות,
הצלחה מרובה אין אלע זיינע מסחרים, און הצלחה
מרובה אין זיין עסקנות, ער זאל זעהן תענוג ונחת פון אלע
יוצ"ח קינדער און אייניקלעך, ערליכע לעכטיגע
געבענטשטע אידישע דורות, דורות ישרים ומבורכים, ביז
מיר וועלן אלע זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו
במהרה בימינו אמן.

חגיגת חנוכת הבית וסעודה של מצוה לגמרה של תורה

בקרוב קהלתנו הק' במאנטרעאל יצ"ו
יום א' תולדות תשפ"ג לפ"ק

וואס איז אנגעקומען אויף דעם פלאץ, און פון דארט איז געבויעט געווארן א שוהל און א ביהמ"ד. אזוי שטייט אין אגדת אליהו.

מיט דעם האב איך געזאגט איך פארשטיי פשט אין די גמרא (מגילה כט.) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שיקבעו בארץ ישראל, די בתי כנסיות שוהלן און בתי מדרשות פון חוץ לארץ פון בבל, וועט נקבע ווערן אין ארץ ישראל, פארוואס וועט דאס נקבע ווערן אין ארץ ישראל? דער מהרש"א זאגט, נישט נאר סתם אז ס'וועט נקבע ווערן אין ארץ ישראל, נאר ס'וועט נקבע ווערן אין מקום המקדש, עס וועט זיין אין מקום המקדש, ווי קומט דאס אז ס'זאל נקבע ווערן דייקא אין מקום המקדש?.

ווייל די קדושה פון די בתי כנסיות ובתי מדרשות איז געבויעט אויף א שטיינדל אדער א שטיקל זאמד אדער א שטיקל שטויב וואס איז געקומען פונעם ביהמ"ק וואס איז צושפרייט געווארן אויף די גאנצע וועלט, און וועגן דעם בשעת בנין בית המקדש השלישי, וועט דער אייבערשטער צוריק צוזאמנעמען פון די גאנצע וועלט די אלע שטיינדלעך, די אלע שטיקלעך פון ביהמ"ק וואס איז צושפרייט געווארן אין די גאנצע וועלט, אלעס וועט צוריק קומען צום מקום המקדש, און אז עס וועט צוריק קומען די שטיינדל, וועט עס מיטנעמען מיט זיך דעם גאנצן בנין, דעם גאנצן ביהמ"ד, ווייל דער גאנצער ביהמ"ד איז דאך געווען א מחובר לטהור, דער גאנצער ביהמ"ד האט יונק געווען קדושה פון דעם שטיינדל, פון דעם שטיקלעך בית המקדש, האט עס דאך געהאט א קדושה פון דעם ביהמ"ק, ווען דער אייבערשטער וועט העלפן ווען דער גואל צדק וועט קומען און ס'וועט אויפגעבויעט ווערן דער ביהמ"ק השלישי, וועט אלעס צוריק גיין למקורו הראשון, וועט דאס שטיינדל גיין צוריק צום ביהמ"ק, און מיטנעמען מיט זיך דעם גאנצן מקדש מעט וואס איז געבויעט געווארן און ס'האט געהאט קדושה פון די אבני הקודש, כל המחובר

יעדע בית המדרש האט אין זיך א שטיינדל פונעם בית המקדש

אונז געפינען מיר די וואך אין די סדרה, יעקב אבינו איז אריין געגאנגען נעמען די ברכות פון יצחק אבינו - די הייליגע ברכות פון יצחק אבינו וואס ער האט געבענטשט יעקב אבינו דאס באגלייט כלל ישראל עד סוף כל הדורות, די ברכה פון ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ - געפינען מיר עס שטייט אין פסוק אזוי, וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ער האט אים געבענטשט, ויאמר, און ער האט געזאגט, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'.

שטייט אין מדרש, מלמד אז מ'האט געוויזן פאר יצחק אבינו, דעם ביהמ"ק בנוי חרוב ובנוי, ער האט געזעהן דעם ביהמ"ק אויפגעבויעט, און ס'איז נעבעך חרוב געווארן, און מיטן אויבערשטן'ס הילף ווען דער גואל צדק וועט קומען וועט עס צוריק אויפגעבויעט ווערן, דאס איז געווען די הקדמה, און נאכדעם האט ער אים געבענטשט, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, זאגט דער מדרש, ויתן ויחזור ויתן.

קען זיין אזוי, עס שטייט אין אגדת אליהו (פאה פ"ה אגדה י"א) ווען דאס ביהמ"ק איז חרוב געווארן האט דער אייבערשטער צושפרייט די שטיינדלעך און די שטויב פון דעם בית הגדול והקדוש אויף די גאנצע וועלט, אזוי ווי ס'שטייט א פסוק אין איכה (ד א) 'תשתכנה אבני קודש בראש כל חוצות, עס האט זיך צושפרייט די אבני קודש בראש כל חוצות. און וואו אויף די וועלט עס איז אנגעקומען א שטיינדל פונעם ביהמ"ק אדער א שטיקל שטויב זאמד פונעם מקום המקדש, דארט איז אויפגעבויעט געווארן א ביהמ"ד אדער א שוהל וואו אידן לערנען און וואו אידן דאווענען. זאגט ער וועגן דעם א ביהמ"ד און א שוהל הייסט א 'מקדש מעט', פארוואס איז עס א מקדש מעט? ווייל עס האט אין זיך 'מעט' עפעס א קלייניקייט פונעם בית המקדש

לקודש איז כקודש, וועט עס מיטגיין צוריק קיין ארץ ישראל.

דאס קען זיין, מ'האט געוויזן פאר יצחק אבינו ביהמ"ק בנוי וחרוב, מען האט געוויזן פאר יצחק אבינו דאס ביהמ"ק בנוי, וחרוב עס איז נעבעך חרוב געווארן, און עס ווערט צושפרייט די שטיינדלעך, די שטיקלעך פון דעם ביהמ"ק, די ווינט האט דאס צובלאזן אזוי איבעראל, דאס איז צושפרייט געווארן אין די גאנצע וועלט. האט ער געבענטשט יעקב אבינו, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, 'משמני הארץ' מיינט מען די אבני הקודש וואס איז געקומען פון ארץ ישראל און עס איז געגאנגען אין די גאנצע וועלט, האט ער אים געבענטשט ויתן לך האלקים מטל השמים, דער מדרש זאגט 'מטל השמים' זה מקרא, 'משמני הארץ' זה משנה, 'ורוב דגן' זה תלמוד, וואו עס וועט אויפגעבויעט ווערן א ביהמ"ד און אידן וועלן לערנען מקרא, אידן וועלן לערנען משנה, אידן וועלן לערנען גמרא, זיי וועלן לערנען תלמוד, דאס וועט זיין אויף די שטיינער וואס קומט פון מקום המקדש, דארט וועט מען לערנען מקרא משנה וגמרא.

האט ער געזאגט, ויתן ויחזור ויתן, ווען דער אייבערשטער וועט העלפן דער גואל צדק וועט קומען, דעמאלטס ויתן ויחזור ויתן, וועט עס דער אייבערשטער צוריק ברענגען, ער וועט דאס צוריק טראגן קיין ארץ ישראל, און מיטנעמען מיט זיך דעם גאנצן ביהמ"ד, דעם גאנצן מקדש מעט, אלעס וועט ער מיטנעמען, דאס וועט נקבע ווערן אין ארץ ישראל, ווייל דאס איז דער מקור.

וועגן דעם ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, דער מדרש זאגט, מטל השמים זה ציון, אלעס וועט זיין ויתן ויחזור ויתן, וואו וועט דאס גיין? זה ציון. דאס וועט צוריק גיין קיין ארץ ישראל צום מקום המקדש.

א בנין מפואר בגשמיות וברוחניות

ביהמ"ד דאס געקלערט אזוי, מ'האט אויפגעבויעט א ביהמ"ד א בנין מפואר, איז זיכער, אונז גלייבן מיר דאך אין דברי חז"ל, אונז גלייבן מיר אז דער מקום וואו מ'האט אויפגעבויעט דעם ביהמ"ד איז געפאלן א שטיקעלע, כווייס נישט ווי גרויס, אבער עפעס איז אנגעקומען פונעם בית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו, פון דעם בית הגדול והקדוש איז אנגעקומען אהער, דער אייבערשטער האט

דאס צושפרייט אין די גאנצע וועלט, דא איז אנגעקומען, און דא האט מען אויפגעבויעט אזא הערליך ביהמ"ד א בנין מפואר.

ברוך ה' מען זעהט אז דאס בית המדרש איז אויסגעוואקסן אויסגעשטיגן, עס איז א בנין מפואר, א שיינער הערליכער בנין בגשמיות, עס איז אבער א בנין מפואר ברוחניות, מען דאווענט דארט אסאך מנינים איבערן טאג, עס איז געווארן א צענטראלע אדרעס אין מאנטרעאל, א איד וואס זוכט א מנין אין א חסידישער ביהמ"ד וואו צו דאווענען, קומען אידן פון די גאנצע שטאט אהין דאווענען, מ'זעהט אז דאס ביהמ"ד ציהט, ווייל דא איז דא א חלק פונעם ביהמ"ק ציהט עס, די נשמה פון יעדן איד ציהט צום מקום המקדש.

עס קומען אידן לערנען, עס קומען אידן דאווענען, אידן זענען זיך קובע עתים לתורה, מ'זיצט ביי די נאכט אין מילערנט, ברוך ה' עס איז דא שייך ביהמ"ד ווי מ'האט געזאגט א בנין מפואר, וואס הייסט דאס א בנין מפואר? שיינע ווענט? ניין! א בנין מפואר איז טייטש אז עס זיצן אידן און לערנען, עס איז אנגעפילט מיט לומדי תורה, דאס איז א בנין מפואר, א שייך בנין, היא הודה היא זיוה היא הדרה, אידן קומען און זיצן און לערנען.

די מצוה פון 'זמקדשי תיראו' אכטונג געבן אויף קדושת בית המדרש

און פארשטייט זיך אז מ'הייבט אן אריין צו טראכטן, אז א ביהמ"ד האט אין זיך א שטיינדל פונעם מקום המקדש, מ'קען זיך פארשטעלן אז מ'ווייסט דא אויף דער מקום איז דא עפעס פונעם בית המקדש, דער בית המקדש איז געווען אויפן הר המוריה, פארוואס הייסט דאס הר המוריה? שמשם יצאה 'הוראה' לעולם, שמשם יצאה 'ראה' לעולם, א שטיינדל פון ביהמ"ק דאס ברענגט אריין תורה אין אידישע הערצער, דאס ברענגט אריין יראת שמים אין אידישע הערצער, משם יצאה יראה לעולם, פון דארט איז ארויס געקומען א יראה און א פחד.

עס איז דא א מצות עשה 'זמקדשי תיראו' עס איז דא אזא זאך ווי 'מורא מקדש', אז מ'קומט אריין אין ביהמ"ד דארף מען צו וויסן, דא איז דא א שטיינדל פונעם ביהמ"ק, איז דא א ענין פון ומקדשי תיראו, מען דארף זיין אין ביהמ"ד באימה ופחד, דא איז דא א שטיינדל פונעם ביהמ"ק, דאס דארף ארויס ברענגען ביי מיר א דרך ארץ, א געהויבנקייט,

דאס לערנען דארף זיין געהויבן, דאס דאווענען דארף זיין געהויבן, איך בין נאנט צו א חלק פונעם ביהמ"ד.

און מען דארף דאס ארויס ברענגען, נישט נאר אין דעם ווינקל, נאר אין אלע ווינקלעך פונעם ביהמ"ד, און כיוויל דאס טאקע ארויס ברענגען, אפילו אין די ווינקלעך פון ביהמ"ד, דארט וואו עס זיצן אביסל אידן און זיי פארגעסן זיך אביסל און מ'שמועסט, פאר די אידן וויל איך טאקע זאגן, עטץ זאלטס וויסן, עטץ אידן, עטץ זיצט אויך נעבן דעם שטיינדל פונעם ביהמ"ד.

מ'דארף ארויס ברענגען דעם 'זמקדשי תיראו', אביסל יראה און אביסל דרך ארץ ווען מ'זיצט אין ביהמ"ד, מ'דארף צו וויסן אז אין ביהמ"ד שמועסט מען נישט, אין ביהמ"ד רעדט מען נישט, אין ביהמ"ד דאווענט מען, אין ביהמ"ד לערנט מען, אויף דעם איז געמאכט געווארן א ביהמ"ד, מ'זאל זיצן מיט געהויבנקייט, מיט יראת שמים דארף מען צו זיצן אין ביהמ"ד.

מ'האפט אז מיר וועלן זוכה זיין צו דעם זמן, ווען דאס ביהמ"ד און אלע אנדערע בתי מדרשות - ווען עס וועט קומען דער ריכטיגער זמן און עס וועט נקבע ווערן, עס וועט זיין ויתן ויהזור ויתן, און עס וועט צוריק קומען צום מקום המקדש ממש, עס וועט נקבע ווערן אויפן מקום המקדש.

א מקוה מאכט א איד פאר א געהויבענעם איד

כ'האב נאך געקלערט ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ. שטייט אין מגלה עמוקות 'מטל השמים' איז בגימטריא 'דעת'.

אין ספרן של צדיקים איז דאך באקאנט דאס ווארט פונעם רבין פון לובלין ז"ל, כל תלמיד חכם שאין בו דעת, א תלמיד חכם וואס האט נישט קיין דעת, אז דעת איז טהרה, האט ער געמייטשט תלמיד חכם שאין בו דעת, א תלמיד חכם וואס האט נישט קיין טהרה, ער לערנט תורה נישט בטהרה חלילה, אזוי האט דער רבי פון לובלין געמייטשט.

ויתן לך האלקים מטל השמים, 'מטל השמים' איז בגימטריא 'דעת', דאס הייסט א מקוה, צו דעם ביהמ"ד אז ס'איז ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, מקרא משנה וגמרא, דארף צו זיין ויתן לך האלקים מטל השמים,

דעת, טהרה. מ'האט נישט נאר געבויעט א ביהמ"ד, נאר מ'האט אויך געבויעט א מקוה, אידן זאלן קומען לערנען אידן זאלן קומען דאווענען, און מ'זאל זיך קענען מטהר זיין, א איד דארף זיך קענען מטהר זיין.

כ'האב נאכגעזאגט דא פאר די בחורים דער גרויסער כח פון א מקוה, ביי א גר פסקינט מען מל ולא טבל, טאמער האט זיך א גר גע'מל'ט אפילו ער האט זיך מקבל געווען עול התורה והמצוות, אויב ער האט זיך נישט געטובל'ט אין קיין מקוה איז ער נישט קיין איד, ער איז געבליבן א גוי אזוי ווי ביז היינט, דאס הייסט, אלעס האט ער געטוהן, אבער ער האט זיך נישט געטובל'ט, טבילה אין א מקוה האט א כח, עס קען מאכן פון א גוי א איד, עס קען מאכן פון א עכטע גוי א עכטע איד, דאס איז איין טבילה אין די מקוה. כל שכן אז עס קען מאכן פון א איד א געהויבענער איד, אוודאי און אוודאי, אז די תורה וואס ער לערנט איז א געהויבענע תורה, די תפילה וואס ער דאווענט איז א געהויבענע תפילה, דאס איז דער כח טהרה פון א מקוה.

און דאס איז די ברכה וואס יצחק אבינו האט געבענטשט, עס איז באקאנט אז דער מאור ושמש פרשת אמור זאגט, אז דער בעל שם הקדוש מיטן רבי ר' אלימלך האבן איינגעפירט מ'זאל לערנען און מ'זאל דאווענען די תורה ותפילה זאלן זיין בטהרה, אויב נישט קען מען נישט צוקומען צו גופו של תורה, דער מאור ושמש ברענגט דאס אזוי אראפ.

אויב מ'זויל אז עס זאל זיין ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוח דגן ותירוש, 'מטל השמים' זה מקרא, 'משמני הארץ' זה משנה, 'ורוח דגן' זה תלמוד, מ'זאל טאקע קענען לערנען, ויתן לך האלקים, דער אייבערשטער זאל געבן, דער אייבערשטער זאל משפיע זיין השפעות רוחניות אין מקרא און אין משנה און גמרא, מוז זיין ויתן לך האלקים 'מטל השמים' דאס מיינט מען 'דעת', טהרה, אז מ'זאל האבן די זכיה צו לערנען תורה בטהרה, און דאווענען בטהרה.

און דאס האבן אלע חסידישע רבי'ס, אנגעהויבן פונעם בעל שם הקדוש מיטן רבי ר' אלימלך און דער מאור ושמש, זיי האבן דאס איינגעפירט, א חסידישער איד דארף צו וויסן, מען מוז גיין אין מקוה, א איד וואס וויל זיין א געהויבענער איד דארף צו גיין אין מקוה, און מ'זאל לערנען תורה און תפילה בטהרה.

די שבת פון קהלתינו הק' אין מאנטרעאל

וויל איך טאקע ארויס ברענגען בשבת קהליתנו, דא איז דא א ביהמ"ד וואס איז מיוחד פאר תורה, אידן דארפן לערנען, און אידן דארפן דאווענען, און אז מ'דאווענט שטערט עס דאס לערנען, און אז מ'לערנט שטערט עס דאס דאווענען, איז שוין ברוך ה' איינגעפירט אז ס'זאל זיין אן עקסטערער מקום וואו מ'קען לערנען און וואו מ'קען דאווענען, עס זאל נישט שטערן איינס פאר'ן צווייטן. דא אין מאנטרעאל איז אויך אזוי, דא אין דעם ביהמ"ד איז דא א מקום מיוחד וואו אידן קענען זיצן און לערנען, און וואו אידן קענען דאווענען, איינער שטערט נישט דעם צווייטן, מ'קען לערנען מיט הרחבת הדעת.

דאס איז א געוואלדיגע זאך אז עס איז דא א ביהמ"ד וואו יעדע נאכט פילט זיך אן דאס ביהמ"ד מיט חשוב'ע בעלי בתים, טייערע יונגעלייט, נישט נאר די לומדי תורה, נאר די וואס זענען עוסק במסחר, יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב, ביי די נאכט קומען זיי אין ביהמ"ד און זיי זענען זיך קובע עתים לתורה, היא הודה היא זיוה היא הדרה, דאס איז די שיינקייט פונעם ביהמ"ד, ווען אידן וואס זיי פלאגן זיך פאר פרנסה, קומען און זענען עוסק בתורה, דאס איז זייער שייך.

און כ'דארף נישט צו זאגן, די כולל אברכים פון די קהילה, וואו עס זיצן אברכים מופלגים בתורה ויראת שמים, זיי זיצן בהתמדה און זיי שטייגן במקצועות התורה, טייערע יונגעלייט, חשוב'ע יונגעלייט, חסידישע ווארימע יונגעלייט, דאס איז טאקע דער שבת פון אונזער קהילה, תורה עבודה וגמילות חסדים, אויף דעם וועג וואס דער פעטער ז"ל האט אונז געלערנט, מ'זאל זיין ערליך און אפגעהיטן, אפגעהיטענע הייזער, אפגעהיטענע שטובער, דער טאטע ז"ל האט דאס ממשיך געווען די אלע יארן וואס ער האט מכהן געווען.

און ברוך ה' די קהילה דא, די סאטמאר'ע קהילה אין מאנטרעאל, שטייט בהנהלת מיין חשובער טייערער שוואגער דער רב דא, דער אייבערשטער זאל אים העלפן ער זאל זיין געזונט און שטארק, ער פירט שייך די קהילה אין אלע ענינים. און עס איז דא אין ביהמ"ד דער דיין פון די קהילה, א חשובער דיין, דער אייבערשטער זאל אים העלפן, און צו אים שטייען מיט מרביצי תורה וואס זיי זענען מרביץ תורה אין ביהמ"ד, חשוב'ע מרביצי תורה, חשוב'ע אנגעזעהנע בעלי בתים, עוסקים בצרכי ציבור באמונה.

אז מ'רעדט פון דעם ביהמ"ד, אז מ'קוקט אן אזא בנין מפואר, פארשטייט יעדער איינער אז דאס האט געקאסט אסאך געלט, עס איז געבויעט געווארן דורך חשוב'ע נדבנים וואס זיי האבן מנדב געווען גרויסע סכומים מ'זאל קענען אויפבויען דעם ביהמ"ד, ובראשם האט מען שוין פריער דערמאנט, דער בעל שמחה פון די הכנסת ספר תורה, וואס ער איז געווען דער ראש וראשון מיט זייער א חשוב'ע נדבה פאר דעם בנין פונעם ביהמ"ד. עס איז כדאי מ'זאל דערמאנען בהיכל ה' זיין חשוב'ן טאטן וואס מ'האט פריער דערמאנט דעם שבת פון זיין טאטן, און זיין חשובער זיידע, וואס זיי זענען געווען מחשובי מתפללי ביהמ"ד דא אין מאנטרעאל, זיי האבן זיך אוועק געגעבן נפשם וגופם אויף די בליה פון די קהילה און די מוסדות דא אין מאנטרעאל, ווער ס'איז נאר א מאנטרעאל'ער ווייסט, זייער זכרון איז אויסגעקריצט אינעם ביהמ"ד אויף זייער נאמען, און דאס איז זייער שיינקייט, ויהא זכרם ברוך, ווער ס'קומט אריין אין ביהמ"ד זעהט דאס, און דאס איז בן יכבד אב, א זוהן געבט דעם גרעסטן כבוד, מכבדו בחייו ומכבדו במותו, ער איז מכבד דעם טאטן, ער איז מכבד דעם זיידן, דאס ביהמ"ד ווערט אנגערופן אויף זיין נאמען, דאס איז דער שענסטער כבוד וואס מ'קען געבן פאר א טאטן און פאר א זיידן.

אויך דארף מען דערמאנען לטוב, די עסקנים וואס זיי האבן געהאלפן אויפצובויען אזא בנין, די עסקנים זייער ענערגיש מיט א געוואלדיגע ענערגיע, ס'איז נישט אזוי גרינג אנגעקומען, עס האט געדויערט יארן, אבער מ'האט באוויזן צו ענדיגן אזא שיינעם בנין, איז באמת קומט זיך זיי אויסצוריימען די חשוב'ע עסקנים, דער אייבערשטער זאל העלפן ישלם השי"ת שכרם בכפליים, פאר די אלע נדבנים און די אלע עסקנים, מיט הצלחה מרובה בכל מעשי ידיהם, ואך טוב וחסד ירדפם כל ימי חייהם.

און אז מ'רעדט פון א ביהמ"ד, מ'רעדט פון לימוד התורה, כ'האב דערמאנט אז יעדע נאכט זיצן חברותות, מ'האט מיר פריער געוויזן א רשימה פון יונגעלייט וואס זיצן און לערנען, טייל לערנען יסודי התורה און טייל לערנען תורתך שעשועי, טייל לערנען אנדערע זאכן, אזוי פארשטיי איך, אידן זיצן און לערנען, וואס מ'לערנט איז חשוב ביים בורא כל עולמים. עס זיצן בעלי בתים און עס זיצן יונגעלייט, אויף זייער א שיינעם הערליכער אופן, דער אייבערשטער זאל העלפן אין עתיד ווייטער אזוי.

אויפשטיין פארטאגס און לערנען פארן דאווענען

אבער כ'ויל מעורר זיין אביסל אויף לימוד התורה אינדערפריה, אינדערפריה פארן דאווענען דאס דארף אביסל האבן א תיקון דא אין ביהמ"ד אז עס זאל נתרבה ווערן לומדים נישט נאר ביי די נאכט, כ'ויל נישט אראפ נעמען פון ביי די נאכט, כ'ויל נאר זיין ואלה מוסף על הראשונים, אז מ'זאל זיך זעהן צו ארגאניזירן עס זאל זיין שיעורי תורה אינדערפריה פארן דאווענען, אין די ווינטער פארטאגס.

כ'קען זאגן כ'קום דאך פון קרית יואל, ווער עס קומט צו גאסט קיין קרית יואל זעהט אז אין קרית יואל איז ברוך ה' שטארק איינגעפירט דאס אויפשטיין פארטאגס, אידן קומען אין ביהמ"ד, פינעף אויגער, זעקס אויגער, איז פיל דאס ביהמ"ד, מ'זיצט און מ'לערנט, דארף מען זיך דא אין מאנטרעאל אויך אפלערנען, עס זאל זיין דא אין ביהמ"ד עס זאל זיך ארגאניזירן יונגעלייט וואס זאלן קומען עוסק זיין בתורה.

כ'זאג דאס אלעמאל פאר כולל יונגעלייט, א כולל יונגערמאן איז נישט דער וואס ער לערנט פון נאכן דאווענען, א כולל יונגערמאן קען נישט זיין נאר אז מ'לערנט פארן דאווענען כאטשיג צוויי שעה.

דארף מען זעהן אידן זאלן קומען זיך קובע עתים זיין לתורה, איינער פארטאגס איינער אויפדערנאכט, עס זאל נתרבה ווערן לומדי תורה נישט נאר ביי די נאכט, נאר אפילו אינדערפריה.

דא איז דא עסקנים, כ'האב געזעהן, זיי זענען געווען ביי מיר די נאכט, מ'האט אראפ געלייגט עסקנים וואס זיי ארבעטן אויף הרבצת תורה, זאלן זיי זעהן צו טוהן גוטע פעולות אז עס זאל נתרבה ווערן לומדי תורה אינדערפריה אויך.

זהירות אין עניני קדושה און צניעות אין שטוב

כ'ויל דערמאנען מ'רעדט דא צו א ציבור ביי א חנוכה ביהמ"ד, אין קדושת יו"ט אין פרשת מטות, איז דא א דרשה וואס דער זיידע ז"ל האט געזאגט אין אוהעל אויף א חינוך בית הכנסת אין אוהעל, דער זיידע ז"ל איז געקומען קיין אוהעל בעפאר דעם ישמח משה'ס יארצייט, ס'איז

געווען דער מנהג אזוי, דער זיידע ז"ל דער ייטב לב איז געקומען יעדעס יאר אויף שבת פאר די יארצייט קיין אוהעל. אזוי האט זיך געפירט דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט און דער זיידע ז"ל דער עצי חיים, יעדעס יאר, חוץ ווען ס'איז געווען די ערשטע קריג האט מען אפשר נישט געקענט פארן, אבער יעדעס יאר ווען ס'איז געקומען דעם ישמח משה'ס יארצייט איז מען געקומען אויף שבת קיין אוהעל.

איז דא א דרשה אין קדושת יו"ט וואס ער האט דעמאלטס געזאגט, מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, ער טייטשט אויס, מה טובו 'אהליך יעקב' מיינט מען די בית יעקב אלו הנשים, 'משכנותיך ישראל' דאס מיינט מען די מענער, זאגט ער דארט א מוסר דרשה אויף עניני צניעות, אז די עזרת נשים זאל גיין אנגעטוהן מיט צניעות'דיגע מלבושים, אויף דעם איז געבויעט די גאנצע דרשה, און ער זאגט אז די מענער דארפן זיין בעל בית אין שטוב, זיי דארפן מעורר זיין אין שטוב, דער מאן דארף האבן א כח אין שטוב, ער זאל זאגן אין שטוב ווי אזוי מ'זאל גיין אנגעטוהן.

פיל איך אז עס איז יעצט א זמן צו גיין בדרכי אבות, און מעורר זיין אביסל אויף דעם, אויף עניני קדושה וצניעות.

עניני קדושה, מאנטרעאל איז א שיינע אידישע שטאט, כ'רעד פון אלע קרייזן, ס'שטעלט זיך צוזאם א שיינע אידישע געגענט, א שיינע אידישע שטאט. ס'איז אבער א גוי'שע שטאט אויך, מ'וואוינט ארום גענומען מיט גוים און צווישן גוים, און מ'דארף האבן א געוואלדיגע סיעתא דשמיא צו זיין ערליך און אפגעהיטן, אפגעהיטענע אויגן, די גוים זענען דא אזוי ווי די גוים אין אמעריקא, און אזוי ווי די גוים ערגעץ אנדערש, גוים זענען שפלים, אלע גוים האבן איין פנים, דארף מען זייער נוהר זיין, צו זיין ערליך און אפגעהיטן, און אכטונג געבן אויף די אויגן.

עס איז דא די כלים, יעדער איינער ווייסט, גרויסע כלים און קליינע כלים, וואס מ'דארף האבן פאר'ן געשעפט, וואס מ'ווייל האבן סתם פאר שוואויל טאג, די כלים דאס איז א געוואלדיגע סכנה, א געוואלדיגע סכנה!, דאס איז א סכנה פאר מענער, און ס'איז א סכנה פאר נשים, און אוודאי איז דאס א סכנה פאר קינדער פאר בחורים און פאר מיידלעך, פאר יעדן איינעם איז עס א סכנה!, עס האט שוין ליידער אסאך קרבנות געברענגט, אסאך קרבנות האט דאס

געקאסט, דארף מען זעהן זיך מונע זיין, נישט אריין צו ברענגען אין שטוב די כלים.

און דער מאן און דער טאטע זאל מקפיד זיין אויף די צניעות בני ביתו אין אלע ענינים, אויף מלבושים, און אויף אלעמען.

עס איז דא א שיין ווארט פונעם ריזשינער ז"ל, ער זאגט, 'הכל חייבין בראיה', הכל חייבין, יעדער איז חייב, 'בראיה', זיך אכטונג צו געבן אויף די ראייה, וואס ער טוט מיט די אויגן.

יעדער טאטע זאל זיך אומקוקן וואס טוט זיך אין שטוב

'הכל חייבין בראיה' יעדער טאטע איז מחויב צו קוקן צו זעהן ווי אזוי זיינע קינדער גייען, ווי אזוי דאס ווייב גייט און ווי אזוי די טעכטער גייען, יעדער איינער דארף צו האבן א עינא פקחא אויף די לבוש. באמת מ'זאלט געדארפט זאגן אביסל מאריך זיין אין דעם, נאר דעם זומער איז שוין אויסגעקומען אין קרית יואל צו רעדן באריכות גדול מעורר צו זיין, אין קרית יואל איז אויך דא א יצר הרע, מ'זאל נישט מיינען אז אין קרית יואל איז בעסער, אין קרית יואל איז דא דער זעלבער יצר הרע וואס איז איבעראל דא. נאר מ'דארף דאך רעדן צו אידישע קינדער, איז אויסגעקומען אין קרית יואל מעורר צו זיין, יעדער קען האבן אן העתקה פון דעם, מ'קען דאס איבער הערן, מ'דארף דאס געבן צו הערן אין שטוב, מ'זאל הערן מער אביסל באריכות אין די פרטי הדברים.

מיטנעמען די קדושת בית המדרש אויך אויף די גאס

דער פעטער ז"ל אין דברי יואל איז דא אין כמה מקומות וואו ער רעדט פון קדושת בית הכנסת, און דארט איז אויך דא די דרשות וואו ער רעדט ביי חינוך בית הכנסת, און טאקע דא אין מאנטרעאל איז אויך דא א דרשה וואס ער האט געזאגט ווען מ'האט באנייט דאס ביהמ"ד דא אין מאנטרעאל, בתוך דבריו פלעגט ער צו זאגן, כל העוסק בתורה בפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ, ווער ס'איז עוסק בתורה אין ביהמ"ד, דארף ער זיך אריין זאפן אזא קדושה פון די תורה, אז ס'זאל זיין מכרזת עליו מבחוץ, ווען ער

גייט אין די גאס אינדרויסן זאל עס האבן אויף אים אן השפעה אין די גאס. ער פלעגט צו זאגן הני מילי מעלייתא במילי דבי כנישתא אוהב ה' שערם המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות, אז ווען מ'גייט אויף די גאס און מ'פירט זיך כהלכה דאס איז די מעלה פון ביהמ"ד, אז נישט איז דא א ירידה, מ'האט געלערנט אין ביהמ"ד און מ'גייט ארויס פון ביהמ"ד, איז געווארן ליידג דאס ביהמ"ד, אבער אז מ'גייט ארויס פון ביהמ"ד און מ'פירט זיך אינדרויסן אזוי ווי מ'האט געלערנט אין ביהמ"ד, איז עס נישט קיין ירידה פאר'ן ביהמ"ד, אוהב ה' שיערי ציון, שיערים המצוינים 'בהלכה', אויב מ'פירט זיך אין די גאס כהלכה.

דאס דארף צו זיין נר לרגלנו, די אלע אידן וואס קומען אין ביהמ"ד דאווענען דארפן דאס צו וויסן, ווען מ'גייט ארויס אין די גאס זאל זיין שיערים המצוינים בהלכה, מיט א התנהגות אזוי ווי עס פאסט זיך, אזוי ווי א איד דארף זיך אויפפירן בשווקים וברחובות.

עס איז דא א גמרא, אן אינטערסאנטע גמרא אין ברכות דף מ"ח, די גמרא פארציילט אונז, רבה האט געטראפן אביי ורבה ווען זיי זענען געווען קליינע קינדער, האט ער זיי געפרעגט 'למי מברכין', פאר וועמען מאכט מען א ברכה? האבן זיי געענטפערט 'לרחמנא', פאר'ן באשעפער מאכט מען א ברכה, האט ער זיי געפרעגט, 'ורחמנא היכי יתיב', וואו איז דער באשעפער? האט רבה אויפגעהויבן די הענט צו די דאך און ער האט אים געוויזן אזוי אין די הייער, 'אביי נפק לברא ואחוי כלפי שמיא' אביי איז ארויס געגאנגען פון שטוב און ער האט געוויזן צום הימל. וואס איז געווען די כוונה? נאר ער האט געפרעגט 'ורחמנא היכי יתיב', וואו וואוינט דער באשעפער? א איד דארף דאך צו זיין דבוק אינעם באשעפער, ווי אזוי קען מען זיין דבוק אינעם הייליגן באשעפער, האט רבה געוויזן 'לשמי טלאא', אז דער שטוב איז אן ערליכער שטוב, דאס ביהמ"ד איז אן ערליך ביהמ"ד, מ'געפינט זיך אין ביהמ"ד און מ'פירט א שיינע ערליכע אידישע שטוב, דארט וואוינט דער באשעפער. אבער אביי האט געזאגט ניין, ער איז נישט געווען צופרידן, 'אביי נפיק לברא ואחוי כלפי שמיא', ווען דו גייסט ארויס אינדרויסן און דארט פירסטו זיך אויף אזוי ווי עס דארף צו זיין, דארט ווייזט מען אז ס'איז דא א באשעפער אויף די וועלט, דעמאלטס געפינט זיך דער באשעפער.

די קינדער וועלן זעהן דער טאטע בענטשט פון א סידור, וועלן די קינדער אויך בענטשן פון א סידור, און אזוי כאפט מען נישט אפ דאס בענטשן, בענטשט ער ווי אן ערליכער איד.

זיין א סעמפל פאר די קינדער ביים דאווענען

בבלל, ווען מ'קומט אין ביהמ"ד, אז דער קינד זעהט ווי דער טאטע דאווענט, פארשטייט ער אז ער דארף אויך דאווענען, ער זעהט דעם טאטן קומען באצייטנס - דאס דאווענען הייבט זיך אן ביי מה טובו - און ער שטעלט זיך דאווענען, יעצט דאווען איך כ'האב נישט עפעס אנדערש אינזין, דאס קינד זעהט אז דער טאטע דאווענט דעמאלטס דאווענט ער אויך, אז דער טאטע שמועסט ביים דאווענען דעמאלטס מאכט דאס דער קינד נאך, ער וועט נאך מוסף זיין מדליה, ער האט דאך נאך א יצר הרע, ער וועט נאך צולייגן פון זיך. און אזוי דארף מען זעהן מחנך צו זיין די קינדער מיט ערליכקייט און אפגעהיטנקייט.

האבן א חסידישע שטוב

עס איז דא א גרויסער יצר הרע זיך צו מאדערניזירן, דאס איז איבעראל אזוי, דאס איז דער שקר החן והבל היופי, נישט אריין לאזן אין שטוב דאס מאדערניזעם אין אלע ענינים, אין ליין מאטריאל, ניונים, אינעם גאנצן הילוך החיים, דער גוי'אישער הילוך החיים, ווען מ'פארט אויף וואקאציע, ווי אזוי מ'פארט אויף וואקאציע, אלעס אלעס דאס נעמט ארום דעם מענטש ארום און ארום, מ'דארף זעהן צו האבן א ערליכע שטוב, א הייליגע שטוב, א געהויבענע שטוב, א חסידישע שטוב, ווי א חסידישער יונגערמאן פירט זיך, אזוי זאל מען זעהן מחנך צו זיין די קינדער.

דער אייבערשטער זאל העלפן מיזאל קנעען מחנך זיין און מגדל זיין אלע קינדער לתורה לחופה ולמעשים טובים, מיט נחת און הרחבת הדעת, בבריאות השלימות, דער אייבערשטער זאל העלפן אריכות ימים ושנים, תענוג ונחת פון אלע קינדער, זעהן דורות ישרים ומבורכים בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

דאס דארף מען צו וויסן, עס איז זייער שיין אז מ'בויעט שיינע בתי מדרשות, מ'לערנט און מ'דאווענט, עס דארף אבער צו זיין 'נפק לברא', ווען מ'גייט ארויס אינדרויסן דארף מען צו וויסן 'אחוי כלפי שמיא', דער באשעפער שטייט און זעהט, שויתי ה' לנגדי תמיד, דאס דארף זיין בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

דאס איז דער פשט אין פסוק, 'בשבתך בביתך' אזוי ווי רבא האט געזאגט 'בשמי טללא', און 'ובלכתך בדרך' דאס איז אזוי ווי אבי, דאס איז הוויות דאביי ורבא, עס דארף זיין סיי אין שטוב און סיי אינדרויסן.

חינוך הבנים

מ'דארף זעהן אין שטוב, דער אייבערשטער האט געהאלפן יעדן יונגערמאן, דער אייבערשטער האט אים געבענטשט מיט קינדער, מיט יונגלעך און מיט מיידלעך, מ'דארף אראפ לייגן כוחות אין חינוך הבנים, אויף יעדן איינעם ליגט א פליכט זעהן אראפ צו לייגן כוחות אין חינוך הבנים, עס גייט נישט פון זיך אליינס, מ'קען נישט זאגן איך שיק אין חדר כ'האב א מלמד, כ'צאהל מלומדות, זאל ער מאכן די ארבעט. ער מאכט די ארבעט, אבער ס'איז נישט גענוג, ער מאכט א האלבע ארבעט, די צווייטע העלפט דארף דער טאטע גומר זיין, דער טאטע דארף זעהן צו לערנען מיט די קינדער, דער טאטע דארף זעהן צו פארהערן די קינדער, דער טאטע דארף זעהן צו רעדן מיטן מלמד, זיך אינטערעסירן, די קינדער זאל זעהן אז דער טאטע אינטערעסירט זיך ווי אזוי ער לערנט, האבן א קשר.

סעודת שבת קודש

ווען מ'זיצט ביי א סעודת שבת קודש דארף דאס זיין מיט א געהויבנקייט, מ'דארף זיצן מיטן שטריימל און בעקיטשע בדחילו ורחימו, עס איז א שבת טיש, זינגען שירות ותשבחות, זינגען זמירות מיט די קינדער, נאכזאגן א דבר תורה צי א סיפור פון צדיקים. און דאס איז נישט נאר שבת, נאר דאס איז א גאנצע וואך, מ'קומט אריין אין שטוב און מ'זעצט זיך אראפ צום טיש עסן, עסט מען מיט אן הוט און רעקל ווי א חסידישער איד, מ'מאכט א ברכה במתנות און מען בענטשט, מ'שעמט זיך נישט מ'נעמט א סידור און מען בענטשט פון אינעווייניג, ער זאל בענטשן פון אינעווייניג, אז